Laurence Sterne

En følsom rejse

gennem Frankrig og Italien

af *Mr. Yorick*

Laurence Sterne

En følsom rejse

gennem Frankrig og Italien

af

Mr. Yorick

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Laurence Sterne: *En følsom rejse* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Laurence Sterne: *En følsom rejse* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Oversætterens forord

Med fuldkommen overbevisning om vanskeligheden af tilfredsstillende at gengive et værk som nærværende, overleveres det herved til læseren. Om den tidligere danske udgave tror oversætteren, – uden at befrygte at sigtes for uskånsomhed mod en forarbejder, – at turde påstå, at den hverken med hensyn til opfattelsen, formen eller udstyrelsen kan svare til nutidens fordringer. Hvorvidt dette var tilfældet eller ikke, den gang den udkom – i 1775 – det mangler han den fornødne sagkundskab til at kunne afgøre.

De i originalen forekommende franske talemåder og ord er ligeledes optaget i oversættelsen og kun gengivet på dansk, hvor meningens forståelighed nødvendigvis krævede det. Han har troet, at læserens opmærksomhed, ved alt for mange anmærkninger, let kunne blive henledet på ubetydeligheder, medens totalindtrykket derved blev svækket.

Oversætteren har bestræbt sig for at slutte sig så nøje som muligt til originalen, for at ikke noget af det ejendommelige og karakteristiske, der udmærker forfatteren, skulle gå tabt; af denne grund har han kun sjældent tilladt sig nogen omskrivning, selv hvor sproget muligvis derved kunne være blevet mere afrundet.

Slutteligen beder han den læser, der måtte være blevet skuffet i de forventninger, hvortil forfatterens navn berettigede ham, at være forvisset om, at oversættelsens mangler alene bærer skylden; thi så længe som dyb følelse forenet med spillende vid og uudtømmeligt lune berører strenge, der finder genklang hos

alle, vil "A Sentimental Journey" hævde sin plads blandt litteraturens fortrinligste værker.

M.

En sentimental rejse gennem Frankrig og Italien

"Den ting forstår de bedre i Frankrig," sagde jeg.

"Har De været i Frankrig?" spurgte herren, og vendte sig hurtigt med den høfligste mine af verden om til mig.

"Besynderligt," sagde jeg, idet jeg overvejede sagen ved mig selv, "at en sørejse på en og tyve mile, for længere er der slet ikke fra Dover til Calais, skal være i stand til at give et menneske slige rettigheder; – jeg vil selv se og dømme." Med disse ord afbrød jeg samtalen, gik lige hjem, pakkede et halvt dusin skjorter og et par sorte silkebenklæder – "Kjolen, jeg har på," sagde jeg med et blik på ærmerne, "vil være god nok –" tog en plads i postkareten til Dover, og da paketbåden sejlede klokken ni den følgende morgen, sad jeg klokken tre ved mit middagsmåltid, med en kyllingefricassé på bordet, så uomtvistelig i Frankrig, at hvis jeg samme nat var død af en forstoppelse, kunne hele verden ikke have formået at hindre virkningerne af *les droits d'aubaine* [Note 1)] – mine skjorter og sorte silkebenklæder, min vadsæk og alt ville have været kongen af Frankrig hjemfalden, selv det lille billede, som jeg har båret så længe og så ofte har forsikret dig, Elisa, at ville tage med mig i min grav, havde man revet fra mit bryst. – Hvor uædelt! at konfiskere de ringe ejendele tilhørende en skyldfri rejsende, som Deres Majestæts undersåtter har lokket til Deres kyst ... ved Himlen! Sire, det er ikke smukt handlet, og det bedrøver mig meget at måtte sige det til monarken over et så dannet og

forekommende folk, så berømt for dets følelse og menneskekærlighed.

Men jeg har jo endnu næppe betrådt Deres besiddelser.

Calais

Da jeg havde fortæret mit middagsmåltid og drukket kongen af Frankrigs skål, for at overbevise mig om, at jeg ikke nærede noget fjendtligt sindelag imod ham, men tværtimod højagtelse for hans menneskekærlige karakter – stod jeg op fra bordet, en hel tomme højere på grund af denne forsoning.

"Nej," sagde jeg. "Bourbonerne er ingenlunde nogen grusom slægt; de kan blive ledet i vildfarelse, såvel som andre mennesker, men blodet rinder mildt i deres årer." Da jeg indrømmede dette, følte jeg en stærkere, varmere og mere menneskekærlig rødme udbrede sig over mine kinder, end bourgognen (i det mindste den til to livres flasken, som jeg havde drukket) var i stand til at frembringe.

"Retfærdige Gud!" sagde jeg og stødte min vadsæk til side, "hvad er denne verdens goder, at de således forhærder vort sind og forleder så mange ømtfølende blandt vore brødre til de bitre klager, vi så ofte hører?"

Når mennesket er i fred med sine medmennesker, hvor meget lettere end en fjer er da ikke det tungeste metal i hans hånd! Han tager sin pengepung frem, holder den fri og åben i sin hånd og ser sig om, som om han søgte efter et væsen, han kunne dele den med. Som jeg gjorde dette, følte jeg, hvorledes ethvert blodkar i mit legeme udvidede sig, pulsårerne slog så frie, og hver en kraft, som tjener til at opholde livet, udøvede sin bestemmelse med så liden anstrengelse, at den mest verdsligsindede *precieuse* i Frankrig ville være blevet bragt ud af fatning ved det: med al hendes materialisme ville hun næppe kunne have kaldt mig en maskine.

"Jeg er overbevist om," sagde jeg ved mig selv, "at jeg ville have omstyrtet hendes tro."

Denne nye tanke opløftede min natur til det højeste punkt, den var i stand til at nå; – før havde jeg været i fred med hele verden, herved bragtes afregningen med mig selv i rigtighed.

Var jeg nu konge over Frankrig, udbrød jeg, hvor gunstigt ville da øjeblikket ikke være for en forældreløs, der kom for at bede mig om sin faders vadsæk!

Munken

Calais

Næppe havde jeg ytret disse ord, førend en stakkels franciskanermunk trådte ind i værelset, for at bede om noget til sit kloster. Ingen skøtter om, at se sine dyder være en bold i det blotte tilfældes hånd – eller én er måske ædelmodig, ligesom en anden er formuende – *sed non quo ad hanc* – eller det være nu som det vil! Om grunden til vore luners ebbe og flod lader der sig ikke angive noget bestemt; så vidt jeg kender til dem, kunne de gerne være afhængige af de samme årsager, der øver deres indflydelse på havets strømninger – det ville ikke geråde os til skam at antage, at dette forholdt sig således: hvad mig selv angår, da er jeg overbevist om, at jeg i mangfoldige tilfælde skulle føle mig langt mere tilfredsstillet ved at høre verden sige: "Han der har haft en affære med månen, i hvilken der hverken kan siges at have været synd eller skam," end at den ganske skulle anses for min egen handling og dåd, i hvilke disse laster har så megen andel.

Dog, det være nu som det vil, samme øjeblik jeg havde fæstet mit blik på ham, var jeg forudbestemt på ikke at give ham en eneste skilling, og følgelig puttede jeg min pengepung i lommen, knappede den til, satte mig lidt fastere i sædet og gik hen imod ham med en alvorlig mine; jeg er bange for, at der lå noget frastødende i mit blik. I dette øjeblik står hans skikkelse for mig, og jeg tror, det præg, den bar, sikkert havde fortjent en bedre behandling.

Munken kunne, efter hans tonsur at dømme, af hvilken nogle enkelte hvide hår, der omgav hans tindinger, alene var tilbage, være henved de halvfjerds – men at dømme efter hans øjne og den ild, der lå i dem, som velvilje snarere end årene syntes at have dæmpet, kunne han ikke være mere end tres år gammel – sandheden ligger sikkert i midten – han var vel fem og tres år, og karakteren i hans ansigtstræk, selv om rynker syntes at have furet dem førend tiden, stemte overens med denne beregning.

Det var et af disse milde, blege, gennemtrængende hoveder, som Guido så ofte har malet, befriet fra alt hverdagsagtigt, der træder os i møde i mæsket, selvtilfreds uvidenhed med øjet fæstet mod jorden; – *han* skuede fremad, men det var som om hans blik søgte noget hinsides denne verden. Hvorledes en af hans orden var kommet til et sådant hoved, må Himlen, der lod det falde ned på en munks skuldre, bedst vide, men det ville have passet til en bramin, og hvis jeg havde mødt det på Hindustans sletter, ville jeg have vist det min dybeste ærefrygt.

Hans udseende for resten kan gengives med få træk; man kunne overlade enhver at skildre det, for det udmærkede sig kun ved karakter og holdning; det var en tynd, mager skikkelse, som ville have været noget over middelstørrelsen, hvis en bøjet stilling ikke havde berøvet den denne udmærkelse – men det var den bønfaldendes stilling; og således som den nu står for min fantasi, vandt den mere end den tabte derved.

Tre skridt trådte han ind i værelset. Derpå standsede han og lagde den venstre hånd på sit bryst (en tynd hvid vandringsstav holdt han i sin højre) – da jeg stod foran ham, gjorde han mig i en kort beretning bekendt med sit klosters trang og ordenens fattigdom, og dette gjorde han med en så naturlig anstand, og

hans åsyn såvel som hans hele skikkelse syntes så bønligt at anholde om tilgivelse for hans anmodning, – jeg må have været forhekset, siden jeg ikke blev rørt ved det.

En bedre grund var det, at jeg havde bestemt i forvejen ikke at ville give ham en eneste skilling.

Munken

Calais

"Det er meget sandt," sagde jeg, idet jeg besvarede det mod himlen rettede blik, han havde sluttet sin tale med – "det er meget fandt, og Himlen være *deres* trøst, som alene skal stole på verdens medlidenhed, hvis kapital jeg frygter ingenlunde er tilstrækkelig til at tilfredsstille de mange *store fordringer,* som man hver time på dagen gør til den."

I det øjeblik jeg udtalte ordene: *store fordringer,* lod han sit blik hurtigt glide ned over ærmerne på sin kutte, – jeg følte dette forsvars hele styrke; – "jeg indrømmer," sagde jeg, "at en grov klædning, og det kun en gang hvert tredje år, med mager kost, det er ikke noget stort; da disse ting imidlertid kunne erhverves med så ringe flid i verden, er det derfor så meget mere at beklage, at Deres orden skulle ønske at forskaffe sig dem, ved at gøre fordringer på et fond, som er den lammes, den blindes, den gamles og den svages ejendom; – fangen, der på sit hårde leje tæller og atter tæller sin elendigheds dage, vansmægter også efter sin andel af det, og havde De været en af de *barmhjertige brødre* i stedet for en franciskanermunk," vedblev jeg og pegede hen på min vadsæk, "ville jeg, hvor fattig jeg end er, hjerteligt gerne have åbnet den for Dem og ladet de ulykkelige tilflyde vederkvægelse."

– Munken bukkede for mig.

"Men frem for alle andre," vedblev jeg, "har den ulykkelige i vort fødeland sikkert det første krav, og jeg har efterladt tusinder nedtyngede af armod på vore egne kyster."

– Munken nikkede trohjertigt, som om han ville sige: Vist nok, der er kun alt for megen elendighed i enhver krog af verden, såvel som i vort eget kloster.

"Men vi skelner," vedblev jeg, som svar på hans tavse vink og lagde min hånd på ærmet af hans kutte, "vi skelner, min gode fader, imellem dem, som kun ønsker at spise det ved deres egen arbejdsomhed fortjente brød, og dem, som spiser andre folks brød og ikke har nogen anden plan i deres liv, end at komme igennem det i dovenskab og uvidenhed, *for Guds skyld*."

Den stakkels franciskaner svarede intet: en hektisk rødme farvede et øjeblik hans kind, men den forsvandt hurtigt igen. – Naturen syntes ikke at have nedlagt vrede i hans bryst: han viste ingen, – men han tog sin vandringsstav under armen, trykkede med hengivenhed begge sine hænder mod sit bryst og gik bort.

Munken

Calais

Mit hjerte bankede heftigt i samme øjeblik, han lukkede døren. Bah! sagde jeg med ligegyldig mine tre gange efter hinanden, men det kunne ikke hjælpe: hvert uvenligt ord, jeg havde udtalt, stod atter levende for min fantasi, jeg betænkte, at jeg blot havde været berettiget til at nægte at opfylde den stakkels franciskanermunks bøn, og at denne straf havde været tilstrækkelig for den i sine forventninger skuffede, uden at jeg behøvede at forhøje den ved uvenlig tiltale – jeg betænkte hans grå hår – hans velvillige skikkelse syntes atter at træde ind og blidt spørge, hvad han havde fornærmet mig med? – og hvorledes jeg kunne behandle ham således? – Jeg ville gerne have givet tyve livres for at få en sagfører. – "Jeg har opført mig meget ilde," sagde jeg ved mig selv, "men jeg er først lige begyndt mine rejser, og skal i fremtiden beflitte mig på bedre sæder."

Desobligeanten

Calais

Når et menneske er misfornøjet med sig selv, så har han dog den fordel deraf, at han derved sættes en fortræffelig stemning til at afslutte et køb. Da man nu ikke kan rejse gennem Frankrig og Italien uden at besidde en vogn, – og da naturen i almindelighed henleder os til det, vi føler størst trang til, – gik jeg ned i gården, for at købe eller leje en vogn, som jeg kunne være tjent med; en gammel desobligeant [Note 2)], der stod i en afkrog af gården, behagede mig ved først blik; jeg steg altså straks op i den, og da jeg fandt, at den harmonerede ret vel med mine følelser, befalede jeg opvarteren at kalde på herr Dessein, værten i hotellet; – men da herr Dessein var gået til aftensang, og da jeg ikke skøttede om at møde franciskaneren, som jeg så i den anden ende af gården i samtale med en dame, der for et øjeblik siden var ankommet til gæstgiverstedet, trak jeg det taftes gardin ned imellem os, og da jeg var bestemt på at beskrive min rejse, tog jeg pen og blæk frem og skrev fortalen dertil, mens jeg sad i *desobligeanten*.

Fortale

i desobligeanten

Allerede mangen peripatetisk filosof må have bemærket, at naturen, i følge dens egen uomtvistelige magtfuldkommenhed, har opstillet visse grænser og skranker omkring menneskets misfornøjelse. Den har opnået sin hensigt på den simpleste og letteste måde derved, at den har pålagt ham den næsten uomgængelige nødvendighed, at befordre sin velfærd og udholde sine lidelser i hans hjemstavn. Kun der har den omgivet ham med de væsner, der bedst er skikkede til at deltage i hans lykke og bære en andel af den byrde, som i alle lande og til alle tider stedse har været for tung for ét par skuldre. Vel sandt, vi er begavet med en ufuldkommen evne til også uden for disse grænser at udstrække vor lyksalighed, men det er indrettet således, at vi formedelst mangel på sprogkundskab og bekendtskaber, på grund af forskel i opdragelse, sæder og skikke, er underkastede så mange hindringer i at meddele vore følelser uden for vor egen kreds, at det ofte bliver til en fuldkommen umulighed at gøre det.

Heraf vil det stedse følge, at balancen i den åndelige handel altid er til ugunst for den i fremmede lande rejsende lykkeridder: han må købe til enhver pris, hvad han kun har ringe brug for, – udlændingene ville sjældent modtage hans underholdning til bytte for deres, uden en betydelig rabat Og da han derved, det være sagt i forbigående, stedse falder i de billigere mæglerers hænder for at finde en så god underholdning, som det er muligt at erholde, kræves der ikke

megen skarpsindighed til at indse, på hvilken side gevinsten vil være.

Herved nærmer jeg mig mit tema, og ledes på en naturlig måde til at undersøge (hvis desobligeantens gyngen kun vil tillade mig at fortsætte) de foreløbige såvel som de endelige årsager til, at rejser bliver foretaget.

Når ørkesløse folk forlader deres fædreland og af en eller flere grunde begiver sig på rejse, sker dette af en af følgende hovedårsager:

legemssvaghed,
åndssvækkelse, eller
uundgåelig nødvendighed.

Til de to første klasser kan alle de henregnes, som rejser til lands eller til vands og lider af stolthed, nysgerrighed, forfængelighed eller spleen med deres underafdelinger og sammensætninger *in infinitum*.

Den tredje klasse omfatter de omvandrende martyrers hele hær, fornemmelig hine rejsende, som begiver sig på deres udflugter under gejstliges varetægt; enten som delinkventer, der rejser med deres af øvrigheden ansatte sjælesørgere, eller som unge herrer, bortsendte af grusomme forældre og formyndere, som rejser under hovmestres opsigt, anbefalede af Oxford, Aberdeen og Glasgow.

Der gives en fjerde klasse, men antallet af dem, der hører til denne, er så ringe, at den ikke fortjente at nævnes, hvis det ikke var nødvendigt i et værk som nærværende at gå frem med den største nøjagtighed og punktlighed, for at undgå karakterforvirringer. Og de personer, jeg nu taler om, er

sådanne, som sejler over havet og opholder sig i fremmede lande i den hensigt at spare penge af forskellige grunde og under forskellige påskud; men da de også kunne spare sig selv og andre megen unødvendig ulejlighed ved at spare deres penge hjemme, og da grundene, som de har til at rejse, er de mindst indviklede af alle emigranters, vil jeg kalde disse herrer:

Hverdags rejsende.

Således vil de rejsendes hele klasse kunne henføres til følgende hovedafdelinger:

Ørkesløse rejsende,

Nysgerrige rejsende,

Lyvende rejsende,

Stolte rejsende,

Forfængelige rejsende,

Melankolske rejsende.

Derpå følger de på grund af nødvendighed rejsende:

Den syndefulde og forbryderiske rejsende,

Den ulykkelige og uskyldige rejsende,

Hverdags rejsende.

Og til sidst (hvis De tillader)

Den sentimentale, eller følsomme, rejsende,

hvormed jeg mener mig selv, da jeg har rejst og nu har sat mig ned for at give en beretning om det – lige så meget på grund af *nødvendighed* og af *besoin de voyager*, som nogen i den hele klasse.

Jeg ved imidlertid meget vel, at jeg, da både mine rejser og betragtninger vil være aldeles forskellige fra nogen af mine forgængeres, kunne have gjort fordring på at indtage en plads for mig selv alene, men jeg frygter for at komme ind på den forfængelige rejsendes enemærker, ved at ønske at tiltrække mig opmærksomhed, førend jeg har større krav på den, end den blotte *nyhed af mit vehikel.*

Hvad her er sagt, er tilstrækkeligt til at sætte min læser, hvis han selv har rejst, i stand til ved studium og eftertanke at bestemme sin egen plads og rang i fortegnelsen; – han vil derved gøre et skridt fremad til selvkundskab, da det er højst sandsynligt, at han lige til denne stund har et vist anstrøg af og lighed med de begreber, han enten indsugede på sine rejser eller førte ud med sig i verden.

Den mand, som først forplantede Burgundiens vinranker til Det gode Håbs Forbjerg (læg mærke til, at det var en hollænder) drømte aldrig om at drikke den vin på Kap, som den samme drue frembragte på de franske bjerge – dertil var han for flegmatisk – dog ventede han upåtvivlelig at erholde en eller anden vinagtig drik, men om den ville blive god, slet eller middelmådig? – han kendte verden nøje nok til at vide, at dette ikke beroede på hans eget valg, men at noget, som i almindelighed kaldes *tilfældet,* skulle gøre udslaget. Imidlertid håbede han det bedste, og med disse forhåbninger og med en umådelig tillid til sit hoveds styrke og sine indsigters dybde, kunne *mynheer* muligvis drikke begge til skamme i sin nye vingård og ved at lægge sin nøgenhed for dagen blive til latter for sine folk.

På samme måde går det den stakkels rejsende, der sejler eller kører gennem jordens mere kultiverede riger for at erhverve lærdom og kundskaber.

Lærdom og kundskaber *kan* erhverves ved at sejle og køre i denne hensigt, men om det er sand lærdom og nyttige kundskaber, det er et lotterispil; og endog der, hvor lykkeridderen er heldig, må det erhvervede fond bruges med forsigtig hed og mådeholdenhed, hvis der skal drages nytte af det, – men da nitterne er langt talrigere end gevinsterne. både hvad erhvervelsen og anvendelsen angår, så er jeg af den mening, at den mand ville handle viist, der kunne overtale sig til at leve tilfreds uden fremmed lærdom eller fremmede kundskaber, i særdeleshed hvis han lever i et land, som ikke har nogen fuldkommen mangel på nogen af delene, – og i sandhed, megen hjertesorg har det tit og ofte forvoldt mig, når jeg har bemærket, hvor mangt et møjsommeligt skridt den nysgerrige rejsende har gjort, for at betragte skønne udsigter og undersøge opdagelser, som de alle, som Sancho Pansa sagde til Don Quixote, kunne have set tørskoet hjemme.

Vi lever i et på oplysning så rigt begavet århundrede, at der næppe gives et land eller en krog i Europa, hvis stråler ikke krydses og sammenblandes med andres; lærdom, i dens fleste grene og i de hyppigste tilfælde, ligner gademusik i Italien, som også de kan nyde, der intet betaler. Men der lever ingen nation under himlen – og Gud (for hvis domstol jeg engang skal stå og aflægge regnskab for dette værk) er mit vidne på, at jeg ikke siger dette af pralesyge, – men der lever ingen nation under himlen, som er rigere på mangfoldighed af kundskaber – hvor videnskaberne bedre kun dyrkes eller sikrere erhverves end her

– hvor de skønne kunster opmuntres Og snart vil hæve sig højt – hvor naturen (i det hele betragtet) har så lidet at svare for, og endelig, hvor der findes mere vittighed og større karakterforskelligheder til at nære ånden med ... "Men hvor vil De da hen, mine kære landsmænd?"

"Vi ser blot på denne vogn," sagde de.

"Deres ærbødige tjener," sagde jeg, krøb ud af den og tog hatten af.

"Vi søgte at opdage," sagde én af dem, som jeg fandt at være en *nysgerrig rejsende,* "hvad der foranledigede dens gyngen."

"Affattelsen af en fortale," sagde jeg koldt, "fremkaldte denne bevægelse."

"Jeg har endnu aldrig," sagde den anden, der var en *hverdags-rejsende,* "hørt tale om en fortale, skrevet i en desobligeant."

"En *vis-à-vis* havde rigtignok været bedre," sagde jeg.

Da *en englænder imidlertid ikke rejser for at se på englændere,* vendte jeg tilbage til mit værelse.

Calais

Jeg lagde mærke til, at en genstand foruden min egen person formørkede gangen, da jeg vendte tilbage til mit værelse. Det var virkelig monsieur Dessein, værten i hotellet, som netop var kommet hjem fra aftensangen, og særdeles høflig fulgte bag efter mig, med hatten under armen, for at minde mig om, hvad jeg behøvede. Desobligeanten havde jeg så nogenlunde slået mig ud af hovedet, og da monsieur Dessein omtalte den med et skuldertræk, som om jeg ingenlunde kunne være tjent med den, faldt det mig øjeblikkelig ind, at den vist tilhørte en eller anden *uskyldig rejsende*, som ved sin hjemkomst havde betroet den til monsieur Desseins ærlighed, for at sælges så fordelagtigt som muligt. Fire måneder var forløbet, siden den havde fuldendt sin løbebane gennem Europa i et hjørne af monsieur Desseins gård, og da den ingenlunde som ny, men kun som opmalet og oppudset havde tiltrådt sin rejse, havde dens tilskikkelser undervejs, skønt to gange taget fra hinanden på Mont Senis, ingenlunde virket fordelagtigt på den; men opholdet i så mange måneder i en krog af monsieur Desseins gård havde givet den banesåret. *Meget* kunne der i sandhed ikke siges til dens gunst, men dog *noget* og når et par ord kan lindre elendigheden, hader jeg den mand, der kan være karrig med dem.

"Hvis jeg nu var ejermand af dette hotel," sagde jeg og lagde enden af min pegefinger på monsieur Desseins bryst, "ville jeg bestemt sætte mig det til formål at blive af med denne ulykkelige desobligeant. Så ofte De går forbi den, gynger den Dem jo bebrejdende i møde."

"*Mon Dieu*," sagde monsieur Dessein, "jeg har ingen interesse i den."

"Undtagen den interesse," sagde jeg, "hvormed mænd af en vis tænkemåde lytter til stemmen i deres eget bryst. Skjul det så meget De vil, jeg er dog overbevist om, at på en mand, der har følelse for andre, såvel som for sig selv, må enhver regnfuld nat gøre en sørgelig virkning. De lider, herr Dessein, lige såvel som vognen."

Når der ligger lige så meget *surt* som *sødt* i en kompliment, har jeg stedse lagt mærke til, at en englænder altid er i forlegenhed, om han skal optage den eller ikke: det er en franskmand aldrig. Monsieur Dessein bukkede.

"*C'est bien vrai,*" sagde han, "men i nærværende tilfælde ville jeg kun ombytte én bekymring med en anden, og det endog med tab: forestil De, min kære herre, hvis jeg gav Dem en vogn, der vil falde fra hinanden, førend De er kommet halvvejs til Paris – forestil Dem, hvor ondt det måtte gøre mig, at bibringe en hædersmand en slet mening om mig og blive ilde anset af en *homme d'esprit.*"

Denne dosis var nøjagtig tillavet efter min egen recept, derfor måtte jeg også tage den, og da jeg have gengældt monsieur Desseins buk, gik vi uden videre ordstrid ned til hans vognskur, for at tage hans vognmagasin i øjesyn.

På gaden

Calais

Det må dog være en fjendtligsindet verden, i hvilken køberen (endog af en ussel postvogn) ikke kan gå med sælgeren over gaden for at afslutte handelen, uden øjeblikkelig at føle den samme sindsstemning og uden at betragte sin mand med samme blik som om han gik med ham til Hyde Park for at duellere. Jeg, der kun er en slet duellant og ingenlunde monsieur Dessein voksen, følte alle de bevægelser gære i mit indre, der er naturlige i en sådan stilling: jeg fæstede et gennemborende blik på monsieur Dessein, betragtede ham, som han fortsatte sin vej, snart fra siden af, snart forfra – syntes han så ud som en jøde – derpå som en tyrk – fattede mishag for hans paryk – bandede ham – ønskede ham pokker i vold.

Og skal alt dette foregå i mit hjerte for de usle tre eller fire louisdorers skyld, som er det højeste, jeg kan komme til at betale for meget. "Elendige lidenskab!" sagde jeg og vendte mig om, som man plejer at gøre, når følelserne pludselig forandres, "elendige, lave lidenskab, din hånd er imod alle, og alles hånd er imod dig."

"Himlen forbyde det!" sagde hun og hævede hånden op til panden, for jeg stod ansigt til ansigt lige overfor den dame, som jeg havde set i samtale med munken. Hun havde ubemærket fulgt bag efter os. "Himlen forbyde det i sandhed!" sagde jeg og rakte hende min hånd; hun havde et par sorte silkehandsker på, der kun var åbne ved tommelfingrene og de to pegefingre; hun

modtog den derfor uden vægring, og jeg ledsagede hende hen til vognskuret.

Monsieur Dessein havde forbandet nøglen over halvtredsindstyve gange, førend han omsider opdagede, at han havde den forkerte i hånden; vi var lige så utålmodige efter at komme ind som han selv, og så opmærksomme på denne forhindring, at jeg vedblev at holde hendes hånd i min, næsten uden at vide det, så at monsieur Dessein forlod os stående hånd i hånd, med vore ansigter vendt mod døren til vognskuret, og sagde, at han ville komme tilbage inden fem minutters forløb.

Nu er en samtale på fem minutter i en sådan stilling lige så meget værd, som en underholdning gennem fem århundreder med ansigtet vendt ud til gaden; i det sidst omtalte tilfælde vælger man de ydre genstande og begivenheder til stof, men når øjet blot er fæstet på et dødt bræt, da må man søge stoffet i sit indre. Et eneste øjebliks tavshed efter monsieur Desseins bortgang ville have tilintetgjort vor stilling – hun havde ufejlbarlig vendt sig om – derfor begyndte jeg samtalen straks.

Og hvad der egentlig fristede mig til dette (for jeg skriver ikke, for at undskylde mit hjertes svagheder på denne rejse, men for at berette dem) – det vil jeg beskrive lige så usminket, som jeg følte det.

Døren til vognskuret

Calais

Da jeg fortalte læseren, at jeg ikke ønskede at stige ud af desobligeanten, fordi jeg så munken i fortrolig samtale med en dame, der nylig var ankommet til gæstgiverstedet, – sagde jeg ham sandhed; men jeg sagde ham ikke hele sandheden, for jeg blev lige så meget afholdt derfra ved den dames udseende og skikkelse, som han talte til. Mistanke fo'r igennem mig og tilhviskede mig, at han fortalte hende, hvad der var foregået imellem os; dette berørte en forstemt streng i mit indre; jeg ønskede, han sad i sit kloster.

Når hjertet iler forud for forstanden, da sparer dømmekraften en verden fuld af møje; jeg var overbevist om, at hun hørte til den bedre klasse af Guds skabninger, dog tænkte jeg ikke mere på hende, men vedblev at skrive min fortale.

Det første indtryk gentoges, da jeg mødte hende på gaden. Den besindige frimodighed hun gav mig hånden med, vidnede, mente jeg, om hendes gode opdragelse og sunde forstand, og da jeg ledsagede hende videre, følte jeg, ved den elskelige føjelighed, der var udbredt over hendes adfærd, en blid rolighed bemestre sig mit sind.

Gode Gud! hvor en mand ville føle sig lykkelig ved at drage verden rundt med en sådan skabning!

Endnu havde jeg ikke set hendes ansigt; det var ikke nødvendigt, for maleriet blev øjeblikkelig begyndt, og længe førend vi havde nået døren til vognskuret, havde *Fantasien* fuldendt det hele hoved og glædede sig så meget over at det

klædte dens gudinde, som om den havde hentet det op af *Tiberen*. Men du er en bedragen og en bedragerisk tøjte, og om du end skuffer os syv gange om dagen med dine malerier og billeder, så gør du det dog med så megen ynde og ud folder dem i skikkelsen af så mange lysets engle, at det ville være en skam at bryde med dig.

Da vi kom uden for døren til vognskuret, tog hun sin hånd bort fra panden og lod mig se originalen – det var et ansigt, der havde oplevet henved seks og tyve somre – med en klar, gennemsigtig, barnlig teint, uden sminke, uden pudder – strengt talt kunne det ikke kaldes smukt, men der lå noget i det, som i den sindsstemning, jeg var, tiltrak mig meget mere – det var interessant. Det forekom mig, at hendes blik lignede en enkes, der har overstået de to første anfald af sorgen og begynder med fatning at forsone sig med sit tab; men tusind andre sorger kunne have skrevet den samme skrift; jeg ønskede at vide, hvad de havde bestået i og ville have spurgt (hvis den gode tone havde tilladt slige spørgsmål som i Esdras' dage) *"Hvad fattes dig? og hvorfor er du bekymret? og hvorfor er dit sind bevæget?"* – med ét ord, jeg følte velvilje for hende og besluttede på en eller anden måde at yde hende min skærv af høflighed, om det end ikke stod i min magt at bevise hende nogen tjeneste.

Disse var mine fristelser, og i denne sindsstemning til at give efter for dem, so jeg befandt mig i, lod man mig være alene hånd i hånd med denne dame og med vore ansigter rettede nærmere end absolut nødvendigt mod døren til vognskuret.

Døren til vognskuret

Calais

"Det, min smukke dame, må visseligen," sagde jeg, og løftede hendes hånd lidt i vejret, som jeg begyndte samtalen, "være en af skæbnens lunefulde tilskikkelser: at tage to fuldkommen fremmede, af forskelligt køn og måske fra forskellige verdensdele ved hånden og på et eneste øjeblik hensætte dem i en så fortrolig stilling! Venskab selv, om det endog havde pønset på det i en måned, kunne næppe have bevirket det."

"Og Deres bemærkning viser, hvor meget det har sat Dem i forlegenhed ved denne hændelse."

Når vi befinder os i en tilstand, der er efter ønske, da er intet mere ubetimeligt, end at hentyde på de omstændigheder, der har hidført den.

"De takker lykken," vedblev hun, "deri har De ret – hjertet vidste det og var tilfreds; og hvem, uden en engelsk filosof, havde underrettet forstanden om det og derved kuldkastet dets dom?"

Med disse ord trak hun sin hånd tilbage med et blik, som forekom mig at være en tilstrækkelig kommentar til teksten.

Det er en jammerlig skildring af mit hjertes svaghed, jeg her står i begreb med at give, idet jeg tilstår, at jeg følte en smerte, som en værdigere årsag ikke kunne have foranlediget. Tabet af hendes hånd krænkede mig. Og måden, på hvilken jeg mistede den, gød hverken olie eller vin i såret; i mit hele liv har jeg aldrig erfaret en smerteligere følelse af enfoldig forlegenhed.

Et sandt kvindeligt hjertes triumf over slige nederlag er kortvarig; inden få sekunders forløb havde hun lagt sin hånd på opslaget af min kjole, for at fuldende sit svar, så at jeg på en eller anden måde, Gud ved hvorledes, genvandt min tabte stilling.

Hun havde intet at tilføje.

Jeg stod nu i begreb med at forsøge på at give samtalen med damen en anden retning, da jeg, såvel på grund af indholdet som af moralen i den foregående, formodede at have taget fejl af hendes karakter, men da hun vendte sit ansigt om til mig, var den ånd, der havde besjælet hendes svar, flygtet bort, – ansigtsmusklerne slappedes, og jeg så atter det samme ubeskyttede, kummerfulde udtryk i hendes blik, hvormed hun først havde vundet min deltagelse! Hvor tungt at se så megen livsfylde et bytte for sorgen! Jeg ynkede hende af mit ganske hjerte, og skønt det vil forekomme et følelsesløst hjerte latterligt nok, kunne jeg midt på gaden uden at rødme have sluttet hende i mine arme og tilbudt hende min beskyttelse.

Pulsårernes slag i de af mine fingre, der omfattede hendes, sagde hende, hvad der foregik i mit indre: hun slog blikket ned. – I nogle øjeblikke var vi tavse.

Jeg frygter, på grund af en sagte bevægelse inden i min egen hånd, at jeg i dette mellemrum må have gjort nogle ubetimelige forsøg på at om fatte hendes noget fastere, – ikke som om hun stod i begreb med at trække sin tilbage, men som om hun tænkte på det, – og jeg havde ufejlbarlig mistet den for anden gang, havde ikke instinkt snarere end fornuft ledet mig til at gribe det sidste hjælpemiddel i en sådan fare, nemlig at holde

den løst og som om jeg hvert øjeblik stod i begreb med selv at slippe den; på denne måde lod hun den vedblive at hvile i min.

Indtil monsieur Dessein vendte tilbage med nøglen, og imidlertid overvejede jeg, hvorledes jeg kunne tilintetgøre det stygge indtryk, som den stakkels munks fortælling, hvis han havde meddelt hende den, måtte have efterladt i hendes bryst.

Snustobaksdåsen

Calais

Den gode, gamle munk var kun seks skridt fra os, da tanken om ham gennemfo'r mit sind; han nærmede sig os, skønt ikke i en lige linje, som om han ikke var enig med sig selv, om han skulle tiltale os eller ikke. Med frimodighed nærmede han sig dog til os, standsede og rakte mig sin snustobaksdåse, som han netop holdt åben i hånden.

"De må prøve min," sagde jeg, tog min lille skildpaddesdåse frem og lagde den i hans hånd.

"Den er fortrinlig," sagde munken.

"Gør mig da den tjeneste," svarede jeg, "at modtage dåsen og alt i den, og når De tager en pris deraf, da husk undertiden at den er et forsoningsoffer fra en mand, der engang behandlede Dem uvenligt, skønt ikke med overlæg."

Den arme munk blev så rød som skarlagen. "*Mon Dieu!*" sagde han og foldede sine hænder, "De har aldrig behandlet mig med uvenlighed."

"Det forekommer mig," sagde damen, "at det ser han heller ikke ud til."

Nu rødmede jeg også, men hvorfor? Det overlader jeg til de få at besvare, der forstår at tolke de menneskelige følelser.

"Jeg beder om forladelse, madame, jeg behandlede ham meget uvenligt og uden anledning."

"Det er umuligt," sagde damen.

"Min Gud!" udbrød munken med en varme, der ikke syntes at være ham ejendommelig, "fejlen lå hos mig, det var min

ubesindige ivers skyld."

Dette benægtede damen, og jeg påstod sammen med hende, at det var umuligt, at én, der besad så megen selvbeherskelse som han, kunne fornærme nogen.

Jeg vidste ikke, at en strid kunne virke så velgørende og behagelig på nerverne, som jeg nu følte det.

Vi forblev tavse, uden at kende noget til denne tåbelige forlegenhed, som bemægtiger sig os, når vi i et selskab ser hinanden i øjnene, uden at sige et ord. I dette mellemrum gned munken sin horndåse af på ærmet af sin kutte, og så snart den ved gnidningen havde fået lidt glans, bukkede han sig dybt og sagde, at det var for sent at afgøre, om det var vort sindelags svaghed eller godhed, der havde indviklet os i denne strid, men hvilket der end var tilfældet, bad han mig om at bytte snustobaksdåse med sig. Med disse ord rakte han mig sin med den ene hånd, medens han modtog min med den anden; og med et blik, hvori godmodigheden strålede, kyssede han den, puttede den ind på sit bryst og sagde os farvel.

Jeg gemmer denne dåse, således som jeg ville bevare en relikvie, der kunne meddele mit sind en højere retning; uden den går jeg i sandhed sjældent ud, og tit og ofte har jeg med den fremkaldt erindringen om dens ejermands velvillige sind, for i kamp med verden at opretholde mit eget. Han hørte til de hårdt prøvede, hvilket jeg erfarede af hans historie, indtil han i sit fem og fyrretyvende år, da han slet lønnet for sin militære tjeneste og skuffet i den ømmeste lidenskab, på samme tid sagde sværdet og kønnet sit levvel og fandt et tilflugtssted, ikke så meget i sit kloster, som i sig selv.

Vemod opfylder mit sind, idet jeg tilføjer, at da jeg sidste gang vendte tilbage gennem Calais, hørte jeg, ved at erkyndige mig om fader Lorenzo, at han var død for næsten tre måneder siden, og var blevet begravet, ikke i sit kloster, men, i følge sit ønske, på en lille kirkegård, der tilhørte det, omtrent to mile derfra. Jeg længtes efter at se, hvor de havde lagt ham, og da jeg, med hans lille horndåse i hånden, satte mig ned på hans grav og oprykkede nogle nælder, som voksede ved hans hovedgærde og ikke havde noget at gøre der, virkede alt dette med en sådan styrke på mine følelser, at jeg brast i tårer, – men jeg er så svag som en kvinde, og beder verden ikke at smile over, men at have medlidenhed med mig.

Døren til vognskuret

Calais

I al den tid havde jeg ikke givet slip på damens hånd, og havde nu holdt den så længe, at det ville have været upassende at frigive den, uden først at have trykket den til mine læber; blodet og livsånderne, der var veget fra hendes kinder, strømmede atter tilbage, da jeg gjorde det.

I det de to rejsende, som havde talt med mig i gården, tilfældigvis gik forbi i dette afgørende øjeblik og bemærkede vor fortrolige stilling, troede de naturligvis, at vi i det mindste var *mand og kone*; da de var kommet uden for døren til vognskuret, stod de derfor stille, og den ene af dem, nemlig den nysgerrige rejsende, spurgte os, om vi næste dag rejste til Paris? – Jeg sagde, at jeg kun var i stand til at svare for min egen person, og damen tilføjede, at hun skulle til Amiens.

"Der spiste vi i går til middag," sagde den hverdags-rejsende.

"De kommer lige gennem byen på Deres vej til Paris," tilføjede den anden.

Jeg stod i begreb med at sige mangfoldig tak for den underretning, at *Amiens lå på vejen til Paris*, men efter at have taget en pris tobak af min stakkels munks lille horndåse, bukkede jeg, og ønskede dem lykkelig rejse til Dover; – de forlod os.

Hvad ondt ville der nu være i, sagde jeg ved mig selv, at bede denne sorgfulde dame om at modtage en plads i min vogn? og hvilken skade kunne vel opstå af det? Enhver smudsig lidenskab

og lav tilbøjelighed i mit hele væsen sattes i bevægelse, mens jeg overlagde, om jeg skulle komme med dette forslag.

"Du vil blive nødsaget til at tage en tredje hest," sagde *Gerrighed*, "og det vil være tyve livres ud af lommen."

"Du ved ikke, hvem hun er," sagde *Forsigtighed*, "eller i hvilken forlegenhed du kan komme ved det," hviskede *Fejhed*.

"Vær overbevist om, Yorick," sagde *Sømmelighed*, "man vil sige, du rejser med din maitresse, og at du havde i forvejen aftalt at møde hende i Calais."

"Du vil herefter aldrig kunne vise dig blandt folk," skreg *Hykleri*, "eller vente nogen forfremmelse i kirken," vedblev *Egennytte*, "eller nogensinde blive til mere end en ussel landsbypræst," sagde *Stolthed*.

"Men det ville dog være høfligt af mig," sagde jeg, – og da jeg almindeligvis handler efter første indskydelse og derfor sjældent lytter til hine kabaler, der så vidt jeg ved, kun tjener til at gøre hjerterne så hårde som diamant – vendte jeg mig øjeblikkelig om til damen.

Men hun havde ubemærket listet sig bort, medens sagen blev ført, og var gået ti til tolv skridt ned ad gaden, førend jeg havde taget min beslutning; med lange skridt ilede jeg efter hende, for så godt jeg kunne at fremkomme med mit forslag, men da jeg lagde mærke til, at hun halvt lod kinden hvile på sin hånd, medens hun gik, og kun med korte, afmålte skridt tankefuld bevægede sig frem, med øjet fæstnet mod jorden, faldt det mig ind, at hun selv førte den samme sag. – "Gud står hende bi?" sagde jeg, "der er sikkert en eller anden svigermoder, tartuffisk tante eller vrøvlevorn gammel kone, som hun skal rådspørge i dette tilfælde, lige såvel som jeg selv." Da jeg derfor ikke

ønskede at afbryde processen, og anså det for mere hæderligt at erobre hende ved kapitulation end ved overrumpling, vendte jeg mig om og gik nogle gange frem og tilbage udenfor døren til vognskuret, medens hun i dybe tanker fortsatte sin vandring.

På gaden

Calais

Ved at se denne dame for første gang, var jeg kommet overens med mig selv om, "at hun henhørte til en bedre klasse af skabninger," – og som en lige så uomtvistelig kendsgerning antog jeg, "at hun var enke, og at hendes sind var sorgfuldt." Videre gik jeg ikke; dette var mig nok med hensyn til den situation, som behagede mig, og om hun end var forblevet ved min side til midnat, ville jeg have holdt fast ved mit system og kun betragtet hende fra dette almindelige synspunkt.

Næppe var hun kommet tyve skridt bort fra mig, førend en stemme i mit indre fordrede en nøjere undersøgelse; tanken om en vid adskillelse bemægtigede sig mig; muligvis ville jeg aldrig mere få hende at se; – hjertet ønsker at redde, hvad det kan, og mig fattedes det spor, ved hvis hjælp mine ønsker kunne følge hende, i det tilfælde at jeg aldrig mere selv skulle møde hende; med ét ord, jeg ville erfare hendes navn, hendes families, hendes stilling, og da jeg kendte hendes bestemmelsessted, ville jeg også vide, hvorfra hun kom.

Men jeg var ikke i stand til at komme til kundskab herom; mangfoldige delikate hensyn forhindrede mig i det. Jeg udkastede de mest forskellige planer. Ligefrem at spørge hende om det, – det var umuligt.

En lille, godmodig, fransk kaptajn, som kom dansende ned af gaden, viste mig, at intet var lettere, for netop som damen vendte tilbage til vognskur-døren, skød han sig ind imellem os, tiltalte mig, og førend han endnu ret havde forestillet sig selv,

bad han mig bevise sig den ære, at forestille ham for damen. Selv var jeg ikke blevet forestillet. Nu vendte han sig om til hende og gjorde det selv lige så godt, ved at spørge, om hun kom fra Paris? – Nej, hun skulle den vej, sagde hun – *"Vous n'êtes pas de Londres?"* – Det var hun ikke, svarede hun. "Så må madame være rejst gennem Flandern." – *"Apparemment vous êtes Flammande?"* sagde den franske kaptajn. – Damen bekræftede det. – *"Peut-être de Lisle?"* tilføjede han. – Hun sagde, at hun ikke var fra Lisle. – "Ej heller fra Arras? – eller fra Cambray? – eller fra Gent? – eller fra Brüssel?" Hun svarede, at hun var fra Brüssel.

Han havde haft den ære, sagde han, at være med ved denne stads bombardement i den sidste krig, at den lå fortræffeligt *pour cela* – og havde været fuld af *noblesse*, efter at de kejserlige var blevet fordrevet derfra af de franske (damen nejede lidt). Nu beskrev han den hele affære og den andel han havde haft i den, og udbad sig tillige den ære, at få hendes navn at vide; – derpå bukkede han.

"Et Madame a son mari?" sagde han, og så sig tilbage, da han havde gjort et par skridt – og uden at vente på svar dansede han ned ad gaden.

Om jeg end havde stået hele syv år i lære hos den gode levemåde, kunne jeg ikke have fulgt hans eksempel.

Vognskuret

Calais

Idet den lille franske kaptajn forlod os, kom monsieur Dessein tilbage med nøglen til vognskuret i hånden, og førte os nu ind i sit vognmagasin.

Den første genstand mit blik faldt på, da monsieur Dessein åbnede døren til vognskuret, var endnu en gammel, repareret desobligeant, og skønt den var en nøjagtig genpart af den, der i så høj grad havde vundet mit bifald ude i gården for en halv time siden, – så forvoldte det blotte syn af den mig nu en ubehagelig følelse; og jeg syntes, at det måtte have været en karrig hund, i hvis hjerte den tanke først opstod, at bygge en slig maskine; heller ikke kunne jeg fælde en meget gunstigere dom over den person, der kunne tænke på at gøre brug af den.

Jeg lagde mærke til, at damen syntes lige så lidt om den, som jeg selv; derfor førte herr Dessein os hen til et par postchaiser, der stod ved siden af hinanden og fortalte os, medens han anbefalede dem, at de vare blevet købt af mylord *A.* og *B.* for at foretage *le grand tour*, men at de ikke var kommet længere end til Paris, så at de i enhver henseende var så gode som nye. De var alt for gode – derfor begav jeg mig hen til en tredje, som stod bag ved, og begyndte straks at tinge om prisen. "Men to personer vil da næppe kunne rummes i den," sagde jeg, åbnede døren og steg op. – "Hav den godhed, madame, at sætte dem op," sagde monsieur Dessein og tilbød hende sin arm. – Damen var et øjeblik tvivlrådig, derpå steg hun op i vognen, og da en

opvarter i samme øjeblik vinkede ad herr Dessein for at tale med ham, lukkede denne vogndøren og forlod os.

Vognskuret

Calais

"C'est bien comique," det er særdeles morsomt, sagde damen smilende ved den tanke, at dette var anden gang, vi ved nogle besynderlige omstændigheder var blevet alene med hinanden. *"C'est bien comique,"* sagde hun.

"Det morsomste," sagde jeg, "ville dog være den brug, som en franskmands galanteri ville tilskynde ham at gøre af denne vor situation, nemlig: at erklære sin kærlighed i det første øjeblik, og tilbyde sin hånd i det andet."

"Det er deres stærke side," svarede damen.

"Det antager man i det mindste, og hvoraf dette kommer sig," vedblev jeg, "ved jeg ikke; vist er det imidlertid, at de står i ry for at forstå sig bedre på kærlighedsanliggender og på at bejle til kønnets gunst end nogen anden nation i verden, men hvad mig angår, da antager jeg dem for usle fuskere og for at være den værste slags skytter, der nogensinde satte Cupidos tålmodighed på prøve."

"At tænke på at bejle ved hjælp af *sentiments*!"

"Lige så vel kunne man tænke på at forfærdige en smuk klædning af klude; – og at gøre dette – således over hals og hoved – lige i første øjeblik ved en erklæring – det er at underkaste tilbuddet såvel som sin egen person en streng bedømmelse af en uhildet forstands *pours* og *contres* [Note 3)]."

Damen lyttede med opmærksomhed til mine ord og syntes at vente, at jeg skulle forklare mig nærmere.

"Betænk altså, madame," vedblev jeg og lagde min hånd på hendes: –

"At alvorlige folk hader kærlighed for navnets skyld."

"At egenkærlige folk hader den for deres egen skyld."

"Hyklere for navnets skyld."

"Og at vi alle, både unge og gamle, forskrækkes ti gange mere end vi såres ved det *blotte navn*."

"Hvilken mangel på klogskab i denne retning forråder ikke den mand, som lader et eneste ord undslippe sine læber; i det mindste til en time eller to efter den tid, da hans tavshed i så henseende har været pinefuld. En række af små, tavse beviser på opmærksomhed, ikke så påfaldende, at de kunne forurolige, ikke så utydelige, at de kunne misforstås, et ømt blik nu og da, tillige med et par svage hentydninger – det er et sprog, som vi tør vove at føre for vor elskede, og hun vil vide at fatte vor mening."

"Så forsikrer jeg højtideligt," udbrød damen rødmende, "at De hele tiden igennem har erklæret mig Deres kærlighed."

Vognskuret

Calais

Monsieur Dessein vendte tilbage for at hjælpe os ud af vognen og for at underrette damen om, at grev L*** hendes broder, i dette øjeblik var ankommet til gæstgiverstedet. Skønt jeg nærede uendelig megen velvilje for denne dame, kan jeg dog ikke sige, at jeg i mit hjerte glædede mig over denne begivenhed, – og kunne heller ikke undlade at tilstå hende det: – "For derved tilintetgøres et forslag, madame, som jeg havde i sinde at fremkomme med."

"De behøver ikke at sige mig, hvad det bestod i," svarede hun og lagde sin hånd oven på begge mine, da hun afbrød mig. "Et mandfolk, min kære herre, gør sjældent nogen dame et venskabeligt tilbud, uden at hun nogle øjeblikke i forvejen har haft en anelse om det."

"Naturen bevæbner hende dermed til umiddelbar beskyttelse," sagde jeg.

"Men jeg tror ikke," svarede hun med blikket fæstet på mig, "at jeg havde noget ondt at befrygte – og for at behandle Dem med oprigtighed, vil jeg tilstå, at jeg havde bestemt mig til at modtage det. – Hvis dette var sket," – hun standsede et øjeblik – "da tror jeg, at Deres velvilje ville have aflokket mig en historie, der havde ladet medlidenhed blive den eneste farlige følelse på vor rejse."

Medens hun sagde dette, tillod hun mig to gange at kysse sin hånd, og med et blik, hvori dyb følelse var blandet med sørgmodighed, steg hun ud af vognen og sagde mig sit *adieu*.

På gaden

Calais

Aldrig i mit liv har jeg så hurtigt afsluttet en handel på tolv guineas: Tiden syntes at hvile tungt på mig efter damens bortgang, og da jeg vidste, at hvert minut ville forekomme mig som to, indtil jeg satte mig i bevægelse, forlangte jeg øjeblikkelig postheste og gik tilbage til gæstgiverstedet.

"Almægtige Gud!" sagde jeg, da jeg hørte klokken i byen slå fire og erindrede, at jeg ikke havde været meget over én eneste time i Calais.

Hvor mangfoldige hændelser kan dén erfare i det korte jordeliv, hvis hjerte føler deltagelse med alt, som har øje for de begivenheder, tid og skæbne udfolder på hans vej, og som ikke forbigår noget, han *med ære* kan udstrække sin hånd efter.

Når én begivenhed ikke får et forønsket udfald ... så vil det sikkert blive tilfældet med en anden ... lige meget ... det er et forsøg med den menneskelige natur ... jeg høster arbejde for min møje ... det er tilstrækkeligt ... glæden over forsøget har holdt mine sanser og den ædlere del af mit blod vågne, og dysset den grovere del i søvn.

Jeg ynker det menneske, der kan rejse fra *Dan* til *Beersheba* og udbryde: Alt er tomt og øde – og således er det; og således vil hele verden forekomme den, som ikke vil dyrke de frugter, den frembyder. "Jeg påstår," sagde jeg og klappede muntert i mine hænder, "at om jeg end levede i en ørken, ville jeg dog finde en genstand i den, der kunne opvække min kærlighed. I mangel af noget bedre, ville jeg hellige et yndigt myrtetræ den, eller slutte

en inderlig pagt med en sørgmodig cypres; – jeg ville bønfalde dem om tilladelse til at hvile under deres skygge og hilse dem venligt for deres beskyttelse; – jeg ville skære mit navn i deres stammer og sværge, at de var de elskeligste træer udi den hele ørken: når deres blade visnede, ville jeg vænne mig til at sørge, og når de oplivedes, da ville mit hjerte også oplives."

Den lærde *Smelfungus* rejste fra Boulogne til Paris, fra Paris til Rom og videre frem, – men med spleen og gulsot drog han ud, og hver genstand, han kom forbi, fremstillede sig falmet eller vanskabt for hans blik. Han beskrev, hvad han havde set, men det blev en beskrivelse over hans egne elendige følelser.

Jeg mødte Smelfungus i Pantheons store portal, – han kom netop ud derfra. – "*Det er ikke andet end en umådelig stor fjællebod,*" sagde han.

"Jeg ville ønske, De ikke havde sagt noget værre om den medicæiske Venus," svarede jeg, – for på min rejse gennem Florents hørte jeg, at han skammeligt havde hånet gudinden og behandlet hende værre end en almindelig skøge, uden i fjerneste måde at være blevet ophidset til det.

I Torino traf jeg atter sammen med Smelfungus på hans tilbagerejse, og det var en kummerlig skildring af sørgelige begivenheder, han udkastede, hvori han talte om rørende ulykkestilfælde til lands og til vands, og om kannibalerne, som opæder hinanden: "Antropofagerne." – På ethvert gæstgiversted, han var kommet til, var han blevet levende flået, frygteligt bedraget og værre behandlet end St. Bartholomæus.

"Jeg skal fortælle det," råbte Smelfungus, "til den hele verden!"

"De handlede klogere," sagde jeg, "i at fortælle det til Deres læge."

Mundungus, i besiddelse af en umådelig formue, rejste rundt omkring i verden; fra Rom begav han sig til Neapel, fra Neapel til Venedig, fra Venedig til Wien, Dresden og Berlin, uden at kunne fortælle om en eneste ædelmodig handling eller behagelig hændelse, men han havde uopholdelig fortsat sin rejse og hverken set til højre eller venstre, for at kærlighed eller medlidenhed ikke skulle kunne lokke ham bort fra hans vej.

Fred være med dem! hvis de kan finde den; men Himlen, selv om det var muligt at komme der med et sådant sind, ville ikke være i stand til at skænke dem den; – om end hver salig ånd kom flyvende på kærligheds vinger for at byde dem velkommen, ville Smelfungus' og Mundungus' sjæle dog ikke høre tale om andet, end om andre jubelhymner, andre kærlighedsglæder og andre lykønskninger frem for fælles salighed. – Jeg ynker dem af mit ganske hjerte: de fattes evnen til at nyde; og blev Himlens saligste bolig tildelt Smelfungus og Mundungus, ville de være så langt fra at føle sig lykkelige, at Smelfungus' og Mundungus' sjæle også der ville gøre bod indtil den sidste stund.

Montreuil

Engang havde jeg tabt min vadsæk bag af vognen, to gange var jeg steget ud i regnvejr og én af gangene i snavs op til knæene, for at hjælpe postillonen med at binde den fast, uden at være i stand til at finde ud af, hvad der jeg manglede. Først ved værtens spørgsmål, da jeg kom til Montreuil, om jeg ikke behøvede en tjener? faldt det mig ind, at det netop var sagen.

"En tjener! Jo, det gør jeg i sandhed," svarede jeg.

"For her er en flink, ung karl," sagde værten, "som ville føle sig meget stolt af den ære, at tjene hos en englænder."

"Men hvorfor hos en englænder hellere end hos nogen anden?"

"De er så rundhåndede," sagde værten.

"Jeg vil lade mig skyde, hvis dette ikke koster mig en livre endnu i aften," tænkte jeg ved mig selv.

"Men de har også evne til det, monsieur," tilføjede han.

"Nok en livre," tænkte jeg.

"Det er ikke længere end forrige nat siden," sagde værten, "*qu'un my lord Anglois présentait un écu à la fille du chambre* Note 4)."

"*Tant pis pour Mademoiselle Janatone* Note 5)," sagde jeg.

Da nu Janatone var værtens datter, og da værten troede, jeg var en begynder i det franske, tog han sig den frihed, at underrette mig om, at jeg ikke burde have sagt *tant pis*, men *tant mieux* Note 6)

"*Tant mieux, toujours, monsieur,*" sagde han, "når der er noget at få ... *tant pis*, når man ikke får noget."

"Det kommer ud på ét," sagde jeg.

"*Pardonnez-moi,*" svarede værten.

Jeg kan ikke få en bedre anledning til én gang for alle at bemærke, at da *tant pis* og *tant mal* er to af de store hængsler i den franske konversation, vil en fremmed handle klogt i at komme på det rene med brugen af dem, førend han rejser til Paris.

En livlig, fransk marquis spurgte herr H*** i et selskab hos vor gesandt, "om han var digteren H***" – "Nej, det er ikke mig," sagde H*** beskedent. – "*Tant pis,*" svarede marquisen.

"Det er historieskriveren H***," sagde en af de tilstedeværende. "*Tant mieux,*" svarede marquisen. Og herr H***, der var en særdeles godmodig mand, takkede for begge dele.

Da værten havde vist mig til rette i denne sag, lod han La Fleur, det var navnet på den unge knøs, han havde talt om, kalde, idet han kun tilføjede, at hvad hans færdigheder angik, så ville han ikke vove at fælde nogen dom over dem, monsieur måtte selv bedst vide, hvad han fordrede, men for La Fleurs ærlighed ville han indestå med alt, hvad han ejede.

Værten sagde dette på en måde, der øjeblikkelig gav mig lys i den sag, jeg havde for – og La Fleur, som stod og ventede udenfor med den åndeløse forventning, som enhver naturens søn har erfaret, trådte ind.

Montreuil

Ved at se folk for første gang, indtages jeg let af dem, men aldrig lettere, end når en fattig djævel kommer for at tilbyde sin tjeneste til en så fattig djævel som mig selv; og da jeg kender denne svaghed, tilbageholder jeg af den grund altid min dom noget, mere eller mindre, i forhold til den stemning, jeg befinder mig i og det foreliggende tilfælde; jeg vil tilføje, at kønnet af den person, jeg skal befale over, også kommer i betragtning.

Da La Fleur var trådt ind i værelset, gjorde fyrens ærlige ansigt, efter det tilbørlige fradrag på grund af min sindsbeskaffenhed, udslaget til hans fordel; derfor tog jeg ham først i min tjeneste, – og begyndte siden at spørge ham om, hvad han kunne bestille. Men jeg skal nok opdage hans talenter efterhånden, som jeg behøver dem, – desuden kan en franskmand jo gøre alt.

Men nu forstod den stakkels La Fleur ikke andet her i verden, end at slå på tromme og spille en eller to marcher på fløjte. Jeg bestræbte mig for at bringe hans talenter for lyset og kan ikke sige, at min svaghed nogensinde er blevet således forhånet af min klogskab, som ved dette forsøg.

La Fleur havde tidligt begyndt sin løbebane, tappert som de fleste franskmænd, med at *tjene sin konge* i nogle år; da han efter disses forløb havde tilfredsstillet denne følelse og desuden fundet ud af, at: "Æren at Slå på tromme sandsynligvis måtte være belønning i og for sig selv, da den ikke åbnede nogen vej til videre berømmelse," trak han sig tilbage *à ses terres* og levede *comme il plaisait à Dieu* [Note 7)], det vil sige: af intet.

"Så!" sagde *Klogskab*, "her har du taget en trommeslager i din tjeneste for at ledsage dig på hele denne din rejse gennem Frankrig og Italien."

"Bah!" sagde jeg, "foretager ikke halvdelen af vor adel den samme rejse med en ørkesløs *compagnon du voyage*, og må betale fløjtenisten, Djævlen og alt det øvrige oven i købet? Når et menneske i en så ulige kamp kan redde sig ud af sin forlegenhed ved hjælp af en *équivoque*, – er han ikke ilde faren." – "Men du kan dog bestille andet, La Fleur?" sagde jeg.

"*O qu'ouï*." Han kunne forfærdige gamacher og spille lidt på violin.

"Bravo!" sagde Klogskab.

"Ih nu, jeg spiller selv på bas, vi kommer nok ud af det sammen. Du kan vel barbere og sætte en paryk lidt til rette, La Fleur?"

Han havde den bedste vilje af verden ...

"Dermed nøjes Himlen," sagde jeg, idet jeg afbrød ham, "og jeg bør også lade mig nøje med det."

– Da nu aftensmåltidet kom ind, og jeg sad med en munter, engelsk vandhund ved den ene side af min stol og en fransk tjener med et så livligt ansigt, som naturen nogensinde forlenede et menneske med, ved den anden, – var jeg af ganske hjerte tilfreds med mit rige, og hvis monarkerne blot vidste, hvad de selv ville, kunne de være lige så tilfredse, som jeg var.

Montreuil

Da La Fleur fulgte med mig på hele rejsen gennem Frankrig og Italien og ofte vil komme til at spille en rolle, må jeg søge at vække læserens deltagelse lidt mere for ham, ved at forsikre, at jeg aldrig havde mindre grund til at angre de indskydelser, jeg i almindelighed bestemmer mig efter, end med hensyn til dette menneske; – han var en så trofast, hengiven og ærlig sjæl, som nogensinde travede i hælene på en filosof, og skønt hans talent til at slå på tromme og til at forfærdige gamacher, hvor herligt det end var i og for sig selv, ikke kom mig synderligt til nytte, fandt jeg dog hver time på dagen min belønning i hans sinds munterhed. – Den erstattede alle mangler; jeg fandt stedse trøst i hans blik i al min nød og sorg … jeg ville have tilføjet, også i hans, men La Fleur var ophøjet over sligt, for om han på vor rejse led af sult, tørst, kulde, nøgenhed, nattevågen eller af en hvilken som helst anden genvordighed, røbede hans ansigtstræk ikke det mindste spor af det; han var uafladelig den samme, så at hvis jeg er et stykke af en filosof, hvilket Satan undertiden sætter mig i hovedet, bliver min indbildskhed altid ydmyget ved tanken om, hvor meget jeg er denne stakkels fyrs medfødte filosofi tak skyldig, der omdannede mig til en filosof af en bedre slags. Med alt dette havde La Fleur et svagt anstrøg af lapseri, men ved første blik syntes natur snarere end kunst at have andel deri; og førend jeg havde været tre dage med ham i Paris, – forekom han mig slet ikke mere at være nogen nar.

Montreuil

Da La Fleur den følgende morgen tiltrådte sin tjeneste, overleverede jeg ham nøglen til min vadsæk tillige med en fortegnelse over mine seks skjorter og mit par silkebenklæder, og bad ham om at pakke på vognen, bestille heste og lade værten komme med sin regning.

"*C'est un garçon de bonne fortune* Note 8)," sagde værten og pegede gennem vinduet hen på et halvt dusin unge piger, der havde forsamlet sig omkring La Fleur og tog en hjertelig afsked med ham, medens postillonen trak hestene frem. La Fleur kyssede dem alle gentagne gange på hånden, og tre gange tørrede han sine øjne, og tre gange lovede han at bringe dem alle syndsforladelse med tilbage fra Rom.

"Denne unge knøs," sagde værten, "er elsket af hele byen, og der gives næppe nogen krog i Montreuil, hvor han ikke vil blive savnet; han har kun én ulykke her i verden," vedblev han: "han er altid forelsket."

"Det glæder mig uudsigeligt," sagde jeg, "det vil spare mig den ulejlighed, hver aften at lægge mine benklæder under min hovedpude." Ved denne ytring gjorde jeg ikke så meget La Fleur som mig selv en kompliment, da jeg næsten hele mit liv igennem har været forelsket i en eller anden prinsesse, og nærer det håb at blive således ved, indtil jeg dør, eftersom jeg på det bestemteste er overbevist om, at hvis jeg nogensinde begår en lav handling, vil det ske i den mellemtid, da den ene forelskelse ophører og den anden begynder.

Så længe dette interregnum varer, mærker jeg altid, at mit hjerte er tillukket, – jeg kan næppe finde en eneste skilling at

bortgive til den fattige; derfor søger jeg altid få snart som muligt at få en ende på det, og samme øjeblik, kærlighedsluen atter fænger, er jeg lutter gavmildhed og velvilje igen og i stand til at gøre alt muligt for eller med enhver, så snart jeg blot overbevises om, at der ikke er noget ondt i det.

Men hermed holder jeg i sandhed kun en lovtale over kærligheden – ikke over mig selv.

Et brudstykke

Abdera var den sletteste og mest ryggesløse by i hele Trakien, på trods af, at Demokritus levede der og opbød ironiens og latterens hele magt for at forbedre den. Forgiftelser, sammensværgelser og snigmord – smædeskrifter, pasquiller [Note 9)] og opløb gjorde gaderne usikre om dagen, om natten var det endnu værre.

Da nu tilstanden var værst, hændte det sig, at Euripides' *Andromeda* opførtes i Abdera og det hele teater blev henrykt. Men iblandt alle de steder, som behagede tilskuerne, tiltalte intet deres fantasi mere end de ømme, naturtro træk, som digteren har anbragt i Perseus højtidelige tale:

"O Cupido! guders og menneskers fyrste, osv."

Den følgende dag talte næsten enhver i lutter jamber og omhandlede ikke andet end Perseus højtidelige tale: "*O Cupido! guders og menneskers fyrste;*" i hver gade, i hvert hus i Abdera hørte man "Cupido, o Cupido!" Fra hver en mund lød, ligesom tonerne af en skøn melodi, der ofte os uafvidende undslipper vore læber: "O Cupido! guders og menneskers fyrste." Ilden bredte sig, og hele staden åbnede sig, lig et enkelt menneskes hjerte, for kærlighed.

Ingen apoteker kunne sælge et eneste gran nyserod – ingen våbensmed kunne bære det over sit hjerte at forfærdige et eneste dødens værktøj – venskab og dyd mødtes og omfavnede hinanden på gaden – guldalderen vendte tilbage og hvilede over staden Abdera – hver en abderit greb sin rørfløjte, og hver en abderitisk kvinde forlod sin purpurvæv satte sig tugtigt ned og lyttede til digtet.

Den gud, siger brudstykket, hvis rige er udstrakt over himmel og jord og endog ned til oceanets dybder, var den eneste, som kunne have bevirket denne forandring.

Montreuil

Når alt er færdigt og regningen på gæstgiverstedet gennemgået og betalt, gives der altid (med mindre De er blevet lidt forstemt ved dette optrin) én sag at afgøre ved døren, førend De kan sætte Dem på vognen, nemlig med armodens sønner og døtre, som omgiver Dem. Sig ikke: "Lad dem gå pokker i vold," – det er en sørgelig rejse for nogle elendige stakler, og de har lidelser nok desforuden; jeg mener, det er bedre at tage et par skillinger i hånden, og jeg vil råde enhver ømtfølende rejsende til at gøre det samme; han behøver ikke nøjagtigt at optegne bevæggrundene til, at han giver dem – de vil nok blive optegnet et andet sted.

Hvad min egen person angår, må jeg tilstå, at der gives kun få, som giver så lidet bort som jeg; for jeg kender ikke mange, der har så lidet at give bort, men da det var min første offentlige velgørenheds-akt i Frankrig, forekom den mig så meget desto mærkeligere.

"Ak, Gud bedre mig!" sagde jeg, "jeg har kun otte sous at give bort" (jeg rystede dem i min hånd), "og her står otte fattige mænd og otte fattige koner og venter på dem."

En stakkels, pjaltet skabning, der ikke havde skjorte på kroppen, opgav øjeblikkelig sin fordring, idet han trak sig to skridt tilbage ud af kredsen og tilkendegav ved et buk, at han afstod sin gave. Hvis det hele parterre enstemmigt havde råbt: "*Place aux dames,*" ville ærbødighed for det smukke køn ikke halvt så kraftigt være blevet udtrykt.

Retfærdige Himmel! af hvilke grunde har du i din visdom befalet, at armod og velvilje, som i andre lande er så vidt

adskilte fra hinanden, her skal være i stand til at forene sig?

Jeg påstod, at han blot på grund af sin *politesse* skulle modtage en sous af mig.

En stakkels, lille, dværgagtig, munter fyr, som stod lige over for mig i kredsen, stak først noget, som i sin tid havde været en hat, under armen, tog derpå sin snustobaksdåse op af lommen og tilbød ædelmodigt en pris til højre og venstre; gaven var ikke ubetydelig og blev beskedent afslået. Med et gavmildt blik nødte den stakkels, lille fyr dem til det: – "*Prenez en–prenez,*" sagde han og så om til den anden side, og nu tog hver en pris. "Skade om den dåse nogensinde skulle være tom," sagde jeg ved mig selv; og derfor lagde jeg et par sous deri, idet jeg med det samme tog en lille pris af hans dåse, for at forhøje deres værdi. – Denne forbindtlighed følte han stærkere end den første, – dette skete for at bevise ham en ære, – det andet havde kun været at give ham en almisse, – og han bukkede med dyb ærbødighed for mig.

"Her," sagde jeg til en gammel, enarmet soldat, som havde været med i felten, og som tjenesten hårdt havde medtaget, – "her er et par sous til dig."

"*Vive le Roi!*" råbte den gamle soldat.

Nu havde jeg kun tre sous tilbage; én gav jeg simpelt hen *pour l'amour de Dieu* [Note 10)] med hvilke ord jeg blev anmodet om den. – Den stakkels kones hofte var forvreden; det kunne altså ikke ske af nogen anden bevæggrund.

"*Mon cher et très-charitable Monsieur* [Note 11)] –"

"Det er umuligt at modstå," sagde jeg.

"*Mi lord anglois*" – Den blotte lyd var pengene værd; jeg gav min sidste sous for den. Men i min begærlighed efter at give,

havde jeg overset en *pauvre honteux* Note 12) som ikke havde nogen, der kunne bede om en sous til sig, og som, tror jeg, hellere ville omkomme, end selv bede om én: han stod ved siden af vognen, lidt uden for kredsen, og tørrede en tåre, der trillede ned af et ansigt, som, efter hvad jeg troede, havde set bedre dage. "Gode Gud!" sagde jeg, "og jeg har ikke en eneste sous til ham." – "Men du har tusinde!" råbte enhver stemme i mit indre. – Derfor gav jeg ham ... ligemeget hvad ... jeg skammer mig ved nu at sige *hvor meget*, ligesom jeg dengang skammede mig ved at tænke *hvor lidt*. Når nu altså læseren kan gøre sig en mening med hensyn til mit sindelag, vil han, da to bestemte punkter er givne, på én eller to livres nær, kunne danne sig et begreb om størrelsen af den sum, jeg gav ham.

Alle de øvrige formåede jeg kun at bede Herren velsigne. – *Et le bon Dieu vous bénisse encore* Note 13) sagde den gamle soldat, dværgen osv. *Le pauvre honteux* kunne intet sige, – han tog et lille lommetørklæde op og tørrede sit ansigt af, idet han vendte sig bort, – og jeg antog, at han takkede mig mere, end alle de andre.

Posthesten

Efter at have afgjort disse småsager, satte jeg mig med mere rolighed, end jeg nogensinde før besteg en postvogn, op i min, og da La Fleur havde fået én stor kurerstøvle på den venstre side af en lille *bidet* [Note 14)] og en anden på den højre, (for hans ben kunne jeg ikke se noget til) travede han afsted foran mig så lykkelig og stolt som en prins.

Men hvad er lykke! Hvad er storhed på denne livets brogede skueplads! Et dødt æsel standsede pludselig La Fleurs raske trav, førend vi havde tilbagelagt en mil – hans posthest ville ikke forbi det, – en strid opstod imellem dem, og den stakkels svend blev ved første sæt kastet ud af sine kurerstøvler.

La Fleur bar sit fald som en fransk kristen, det vil sige, han sagde hverken mere eller mindre ved denne lejlighed, end "*Diable!*", derpå kom han op igen, fik atter sin posthest imellem benene og slog løs på den som på en tromme.

Hesten fløj fra den ene side af vejen til den anden, derpå tilbage – så hist, – så her, kort sagt, over alt undtagen forbi det døde æsel. La Fleur blev påståelig, – og hesten kastede ham af igen.

"Hvad er der på færde med din hest, La Fleur?" sagde jeg.

"Monsieur," svarede han, "*c'est un cheval le plus opiniâtre du monde.* [Note 15)]"

"Ih nu, hvis det er et egensindigt dyr, så må det gå sin egen skæve gang," svarede jeg. Nu steg La Fleur af, gav det et dygtigt slag med pisken, og derpå tog posthesten mig på ordet og travede tilbage til Montreuil.

"*Peste,*" sagde La Fleur.

Det er ikke *mal à propos* her at bemærke, at skønt La Fleur kun betjente sig af to forskellige udråb ved denne begivenhed, nemlig *Diable!* og *Peste!*, gives der ikke desto mindre et tredje i det franske sprog, lige som de positive, komparative og superlative grader, hvoraf et eller et andet benyttes ved ethvert uventet kast af skæbnens terninger.

Diable! som den første og positive grad, bruges i almindelighed ved sædvanlige sindsbevægelser, hvor ubetydeligheder får et andet udfald, end man ventede, f.eks. når man slår to enere – da La Fleur faldt af hesten osv. – Af samme grund hører man altid, når talen er om ægteskabelig utroskab, ordet: *Le Diable!*

Men når udfaldet er ærgerligt, således som tilfældet var, da posthesten løb bort og lod La Fleur stå midt på vejen i kurerstøvler, benyttes anden grad.

Så siger man: *Peste!*

Og hvad nu den tredje grad angår –

Men her rører medlidenhed og menneskekærlighed sig i mit hjerte, når jeg tænker, hvor megen elendighed, der først må have været et så dannet folks lod, og hvor hårde dets lidelser må have været, inden det så sig tvunget til at benytte sig af dette ord.

Forund mig, o I magter, som i sorgens time forlener læben med veltalenhed! forund mig, hvad der end falder i mit lod, blot sømmelige ord til at udtrykke mine følelser med, og jeg vil overlade alt til skæbnen.

Men da sådanne ikke kunne fås i Frankrig, besluttede jeg aldeles uden noget udråb at underkaste mig ethvert uheld, der måtte ramme mig.

La Fleur, der ikke havde truffet en sådan overenskomst med sig selv, lod sit blik følge hesten, indtil han ikke mere kunne se den – og lad nu, hvem der vil, forestille sig, hvilke hans slutningsord ved denne anledning var.

Eftersom det ikke lod sig gøre at indhente en ny hest iført kurerstøvler, stod der intet andet tilbage, end enten at lade La Fleur tage plads bag på vognen eller inden i den.

Jeg foretrak det sidste, og inden en halv times forløb ankom vi til postgården i Nampont.

Det døde æsel

Nampont

"Og dette," sagde han, idet han gemte resten af en brødskorpe i sin vadsæk – "og dette skulle have været din andel, hvis du havde levet for at dele den med mig." – Jeg troede, formedelst tonen, hvori dette blev sagt, at han holdt en ligtale over sit barn; men det var over hans æsel, og over det samme æsel, vi havde set liggende død på vejen og som havde foranlediget La Fleurs uheld. Manden syntes at tage sig dets død meget til hjertet, og herved bragtes jeg øjeblikkelig til at tænke på Sanchos sorg over sit; men hans klagetoner var et endnu sandere udtryk af naturen.

Den sørgende sad på en stenbænk ved døren, med æslets sadelhynde og bidsel liggende på sin ene side; fra tid til anden tog han dem op – lagde dem derpå atter ned – betragtede dem og rystede på hovedet. Derpå tog han igen sin brødskorpe frem af vadsækken, som om han ville spise den, holdt den en stund i hånden – lagde den derpå på mundbiddet af æslets bidsel – kastede et smertefuldt blik på de ubetydelige anstalter, han havde gjort – og udstødte et suk.

Hans simple sorg forsamlede mangfoldige omkring ham, og blandt disse også, medens hestene blev forspændte, La Fleur. Da jeg blev siddende i vognen, kunne jeg se og høre alt, hvad der foregik.

Han sagde, at han nu var vendt tilbage fra Spanien, hvorhen han fra Franconiens fjerneste grænser havde begivet sig, og var kommet her til stedet på tilbagerejsen, da hans æsel døde. Alle

syntes nysgerrige efter at erfare, hvad der havde bevæget en så gammel og fattig mand til at fjerne sig så langt fra sit hjem.

Det havde behaget Herren, sagde han, at velsigne ham med tre sønner, de dejligste drenge i hele Tyskland; men da børnekopperne på én uge havde berøvet ham de to ældste, og den yngste blev angrebet af samme sygdom, lovede han Himlen, hvis den ville skåne hans søn, af taknemmelighed at foretage en valfart til St. Jago i Spanien.

Da den sørgende var kommet så vidt i sin beretning, standsede han for at betale naturen sin gæld – og græd bitterligt.

Han fortalte endvidere, at Himlen havde modtaget hans tilbud, og at han havde forladt sin hytte i selskab med den stakkels skabning, der havde været en tålmodig staldbroder på hans rejse – at den hele vejen igennem havde spist af samme brød med ham og været ham en ven.

Alle de omstående hørte med bedrøvelse på den arme mand. – La Fleur tilbød ham penge – den sørgende sagde, at han ingen behøvede – det var ikke værdien af æslet – men dets tab, der bedrøvede ham. Han var overbevist om, sagde han, at æslet elskede ham – og derpå fortalte han dem en lang historie om en uheldig hændelse på vejen over Pyrenæerne, der havde adskilt dem i tre dage; i al den tid havde æslet søgt lige så meget efter ham, som han havde søgt efter det, og de havde næsten ikke spist eller drukket, indtil de mødtes igen.

"Du har i det mindste én trøst, min ven, ved tabet af dit stakkels dyr," sagde jeg, "du har bestemt altid vist dig som en barmhjertig herre imod det."

"Ak!" svarede den sørgende, "jeg troede det, den gang det levede – men nu det er dødt, tænker jeg anderledes. – Jeg befrygter, at den forenede vægt af mig og mine bekymringer har været for tung for det – den har forkortet det stakkels dyrs dage, og jeg er bange for, at jeg skal komme til at stå til ansvar for det."

"Skam ske verden!" sagde jeg ved mig selv. – "Hvis vi kun elskede hinanden således, som dette stakkels væsen har elsket sit æsel – ville det dog være noget."

Postillonen

Nampont

Den tankefulde stemning, som den arme mands fortælling havde hensat mig i, fordrede nogen opmærksomhed; postillonen viste mig ikke den mindste, men fo'r i strygende galop hen ad brostenene.

Den tørstigste sjæl i Arabiens mest sandede ørken kunne ikke have higet mere efter en drik koldt vand, end min efter langsom og rolig bevægelse, og jeg ville have fattet en meget gunstig mening om postillonen, hvis han, i en nogenlunde tankefuld skridtgang, havde sneget sig afsted med mig. – Tvært imod gav karlen, efter at den sørgende havde fuldendt sine klager, hver af hestene et ubarmhjertigt piskeslag og jog larmende som tusinde djævle afsted.

Jeg råbte så højt, jeg kunne, til ham, om for Himlens skyld at køre langsommere – jo højere jeg råbte, desto mere ubarmhjertigt fo'r han afsted.

"Pokker tage ham med hans galoperen," sagde jeg – "han vil vedblive at sønderslide mine nerver, indtil han har henrevet mig til en tåbelig vrede, og derpå vil han køre langsomt, for at lade mig nyde dens sødme."

Det var vidunderligt, så godt postillonen vidste at mage det således: da vi var kommet til foden af en stejl bakke, omtrent en halv mil fra Nampont, havde han opbragt mig imod sig – og derpå imod mig selv, fordi jeg var det.

Nu krævede min tilstand en anden behandling; og en god, strygende galop ville have været mig særdeles gavnlig.

"Jeg beder dig, kør til – kør til, min gode ven," sagde jeg.

Postillonen pegede på bakken. – Jeg gjorde nu forsøg på at vende tilbage til historien om den stakkels tysker og hans æsel – men jeg havde tabt tråden og kunne lige så lidt genfinde den, som postillonen sin galop.

"Pokker tage hele stadsen!" sagde jeg. "Her sidder jeg så oplagt som noget menneske til at se tingene fra deres bedste side, og dog går alt mig imod."

Der gives i det mindste ét smertestillende middel for vore lidelser, som naturen rækker os; med taknemmeligt sind modtog jeg det af dens hånd og faldt i søvn. – Det første ord, som vækkede mig, var *Amiens*.

"Hillemænd!" sagde jeg og gned mine øjne, "det er jo netop den by, hvor min stakkels dame skal hen."

Amiens

Disse ord var næppe kommet over mine læber, førend grev L***'s rejsevogn, med hans søster i den, kørte hurtigt forbi. Hun havde netop tid til ved en hilsen at vise, at hun genkendte mig, mens den særegne måde, hun gjorde det på, røbede, at endnu var ikke alt afgjort imellem os. Hun holdt, hvad hendes blik lovede, for førend jeg rigtigt havde fuldendt mit måltid, kom hendes broders tjener ind i værelset med en billet, hvor hun skrev, at hun herved tog sig den frihed at ulejlige mig med et brev, som jeg i egen person måtte aflevere til madame R***, når jeg en dag ikke havde andet at bestille i Paris. Derudover var der kun tilføjet, at det gjorde hende ondt, men hun havde ikke undersøgt på grund af hvilken *penchant*, at hun var blevet forhindret fra at fortælle mig sin historie – at hun endnu skyldte mig den, og at, hvis min vej nogensinde skulle føre mig igennem Brüssel, og jeg da endnu ikke havde forglemt madame de L***'s navn, ville hun med glæde indfri sit løfte.

"Så vil jeg møde dig i Brüssel, yndige væsen!" sagde jeg – "jeg behøver blot at lægge hjemrejsen fra Italien gennem Tyskland til Holland, over Flandern – det vil næppe være en omvej på ti stationer; men om det end var ti tusinde, hvad ville de være at regne mod det opløftende indtryk, jeg vil modtage ved målet for min rejse, ved at erfare en sørgelig histories rørende tildragelser, fortalt af en sådan lidendes læber? at se hende græde! og hvilken herlig følelse må det være, skønt jeg ikke kan standse hendes tårers kilde, at tørre dem af den første og skønneste kvindes kinder, mens jeg, med mit lommetørklæde i hånden, sidder hele natten tavs ved hendes side."

Der var intet urigtigt i denne følelse og dog bebrejdede jeg øjeblikkelig mit hjerte for den i de bitreste og hårdeste udtryk.

Det har stedse, som jeg har fortalt læseren, været en af de besynderlige tilskikkelser i mit liv at være næsten hver time dødelig forelsket i én eller anden, og da min sidste flamme tilfældigvis var blevet udslukket af et vindpust af jalousi, ved pludselig at dreje om et hjørne, tændte jeg den atter for kun tre måneder siden ved *Elisas* klare kærte – og svor, idet jeg gjorde det, at den skulle brænde på hele rejsen. – Hvorfor skulle jeg skjule det? Jeg havde tilsagt hende evig kærlighed – hun havde krav på mit hele hjerte – at dele min kærlighed ville være at formindske den – at stille den blot, ville være at sætte den på spil – hvor man sætter på spil, kan man tabe; – og hvad vil du, Yorick! da svare et så godt, så blidt og fordringsløst hjerte, så fuldt af tillid og hengivenhed?

"Jeg vil ikke rejse til Brüssel," svarede jeg afbrydende – men min fantasi gik videre – jeg tilbagekaldte hendes blik og afskedens stund, da ingen af os havde styrke til at sige Farvel i min erindring! Jeg så på det billede, hun i et sort bånd havde bundet om min hals – og rødmede, idet jeg betragtede det; jeg ville have givet hele verden for at turde have kysset det – men jeg skammede mig. "Og skal denne fine blomst tilintetgøres," sagde jeg, medens jeg trykkede hendes billede mellem mine hænder, "og tilintetgøres af dig, Yorick, der har lovet at beskytte den ved dit bryst?"

"Du evige kilde til al lyksalighed!" sagde jeg og faldt på knæ – "vær du mit vidne – og I, rene ånder, der øser af den, bærer I også vidnesbyrd om, at jeg ikke vil rejse til Brüssel, om så end vejen førte mig til Himlen, med mindre Elisa ledsagede mig."

I slige begejstrede øjeblikke lover hjertet, på trods af forstanden, altid for meget.

Brevet

Amiens

Lykken havde ikke tilsmilet La Fleur; han havde været uheldig i alle sine ridderlige bedrifter – og der havde ikke frembudt sig en eneste lejlighed for ham, siden han havde tiltrådt min tjeneste – altså næsten i fire og tyve timer – til at lægge sin iver for dagen.

Den arme fyr brændte af utålmodighed, og da greve L***s tjener kom med brevet, betjente La Fleur sig af denne første gunstige lejlighed til at håndhæve sin herres ære, idet han tog ham med sig ind i en bagstue på gæstgivergården og trakterede ham med et par glas af den bedste vin fra Picardiet. For ikke at stå tilbage i god levemåde og for at vise gengæld, tog tjeneren La Fleur hjem med sig til grevens hotel.

Hans forekommende væsen – for La Fleurs blik var et anbefalingsbrev – havde snart vundet hele køkkenpersonalets venskab, og da en franskmand aldrig ønsker at skjule sine talenter, af hvad slags de end er, havde La Fleur inden fem minutters forløb trukket sin pibe frem, selv ført dansen op ved dens første tone og sat kammerjomfruen, hushovmesteren, kokken, kokkedrengen, det hele øvrige personale, hunde og katte iberegnet, tillige med en gammel abekat, i bevægelse; jeg tror ikke, der siden syndfloden har eksisteret et lystigere køkken.

Ved at forlade sin broders værelser og gå over til sit eget, hørte madame de L*** den glade jubel nedenunder og ringede på sin *fille de chambre* for at spørge, hvad der var på færde, og da

hun erfarede, det var den engelske herres tjener, der lod hele huset danse efter sin pibe, lod hun ham kalde op til sig.

Eftersom den arme svend ikke kunne vise sig tomhændet for hende, belæssede han sig med tusinde komplimenter fra sin herre, idet han gik op ad trapperne – tilføjede mangfoldige forespørgsler om hendes sundhed – sagde, at hans herre var meget bekymret for de besværligheder, hun havde måttet udstå på rejsen – og sluttede med at berette, at monsieur havde fået det brev, fruen havde beæret ham med.

"Og han har bevist mig den ære," sagde madame de L***, idet hun afbrød La Fleur, "at besvare min billet."

Madame de L*** sagde dette i en så tillidsfuld tone, at La Fleur ikke kunne bringe det over sit hjerte at skuffe hendes forventninger – han skælvede for mindre – og var måske ikke uden bekymring for sin egen – for det måtte jo geråde ham til skam, at være i en herres tjeneste, som ikke viste damerne den tilbørlige opmærksomhed – så at, da madame de L*** spurgte, om han havde bragt hende et brev, svarede La Fleur: "*O qu'oui*". Derpå lagde han sin hat på gulvet, holdt med den venstre hånd klappen på den højre sidelomme åben og begyndte at søge i den efter brevet med sin højre – så undersøgte han den venstre sidelomme – "*Diable!*" – derpå gennemgik han sine andre, lomme for lomme, og forglemte ikke engang sin urlomme – "*Peste*!" – nu tømte La Fleur dem på gulvet – trak en smudsig krave – en kam – en piskesnert – og en nathue frem – kiggede derpå ind i sin hat – "*Quelle étourderie!*" Note 16) Han havde glemt brevet på bordet på gæstgiverstedet – han ville løbe hjem efter det og være tilbage inden tre minutters forløb.

Jeg havde netop fortæret mit aftensmåltid, da La Fleur trådte ind og gav mig en beretning om sine hændelser: han fortalte den hele historie uden omsvøb, sagde, at hvis monsieur (*par hazard*) skulle have forglemt at besvare fruens brev, kunne han herved få lejlighed til at gøre dette *faux pas* Note 17) godt igen – og hvis han ikke ville det, så var der jo ingen skade sket.

Jeg var nu ikke ganske enig med mig selv, om etiketten fordrede, at jeg skulle have skrevet eller ikke, men om jeg end havde været det, kunne selv en djævel ikke blive vred: en velvillig skabning havde jo kun vist sin tjenstagtige omhu for at redde min ære; og selv om han kunne have taget fejl med hensyn til måden – eller bragt mig i forlegenhed ved det – var hans hjerte dog uden brøde – jeg behøvede ikke at skrive, og hvad der var af langt større vægt – han så slet ikke ud, som om han havde begået nogen fejl.

"Det er alt sammen meget godt, La Fleur," sagde jeg.

Dette var tilstrækkeligt. Hurtig som lynet fo'r La Fleur ud af værelset, kom tilbage med pen, blæk og papir i sin hånd, trådte tæt hen til bordet og lagde alt foran mig med en så inderlig glæde, at jeg ikke kunne lade være at gribe pennen.

Jeg begyndte gentagne gange, og skønt jeg intet havde at sige, og dette let lod sig udtrykke på en fem-seks linjer, havde jeg allerede begyndt fem-seks forskellige gange og kunne på ingen måde gøre mig det tilpas.

Kort sagt, jeg var ikke oplagt til at skrive.

La Fleur gik ud og bragte lidt vand ind til at fortynde mit blæk med – derpå hentede han sand og lak – Det var ét og det samme: jeg skrev og strøg over, rev itu, brændte og skrev på ny

– "*Le Diable l'emporte,*" sagde jeg halvhøjt, "jeg kan ikke skrive dette brev." Med disse ord kastede jeg pennen fortvivlet fra mig.

Så snart jeg havde lagt pennen ned, nærmede La Fleur, med den mest ærbødige mine, sig bordet, gjorde tusinde undskyldninger for den frihed, han nu stod i begreb med at tage sig, og fortalte mig, at han havde et brev i sin lomme fra en trommeslager ved hans regiment til en korporals kone, som han nok turde sige, ville kunne benyttes ved nærværende lejlighed.

Jeg følte lyst til at lade den stakkels fyr have sin vilje. – "Så lad mig da se det," sagde jeg.

Øjeblikkelig fremtog La Fleur en lille; smudsig lommebog, fuld af små breve og *billets doux* i en ynkelig forfatning; han lagde dem på bordet, løsnede båndet, de var bundet sammen med og så dem igennem, det ene efter det andet, indtil han kom til det omtalte. "*La voilà!*" udbrød han og klappede i hænderne; derpå lukkede han det op, lagde det foran mig og trådte tre skridt tilbage, mens jeg læste det.

Brevet

Madame!
Je suis pénétré de la douleur la plus vive, et réduit en même temps au désespoir par ce retour imprévu du caporal, qui rend notre entrevue de ce soir la chose du monde la plus impossible.

Mais vive la joie! et toute la mienne sera de penser à vous.

L'amour n'est *rien* sans sentiment.

Et le sentiment est encore *moins* sans amour.

On dit, qu'on ne doit jamais se désespérer.

On dit aussi que Monsieur le Corporal monte la garde mercredi: alors ce sera mon tour.

Chacon à son tour.

En attendant – Vive l'amour! et vive la bagatelle!

Je suis, *Madame*,
avec tous les sentiments
les plus respectueux
et les plus tendres, tout à
vous

Jacques Roque.

Hvilket var så meget som:

Madame!
Jeg er gennemtrængt af den mest levende smerte og fortvivlelse over korporalens uforudsete

hjemkomst, som umuliggør vor sammenkomst i aften.

Men leve glæden! og min vil bestå i at tænke på Dem.

Kærlighed er *intet* uden følelse.

Og følelsen er endnu *mindre* uden kærlighed.

Folk siger, at man aldrig bør fortvivle.

Folk siger også, at korporalen tænker på vagt på onsdag: så kommer turen til mig.

Hver efter sin tur.

Indtil da – leve kærligheden! og leve letsindet!

Jeg forbliver, Madame,
med de ærbødigste og
ømmeste følelser,
Deres hengivne

Jacques Roque.

Jeg behøvede blot at forandre korporal til greve, – ikke at tale noget om at trække på vagt på onsdag – og brevet var ikke så ilde. For altså at tjene den stakkels fyr, der stod og skælvede for min, for sin egen og for sit brevs ære – skummede jeg omhyggeligt fløden af det – rørte det hele rundt efter min egen smag – forseglede det – sendte ham bort med det til madame de L***, og den følgende morgen fortsatte jeg min rejse til Paris.

Paris

Når man kan gøre sig gældende ved hjælp af en ekvipage og kan komme farende frem med en halv snes lakajer og et par kokke i sit følge – så vil Paris være det rette sted – man kan køre ind i hvilken som helst gade, man ønsker.

En stakkels prins, hvis kavaleri er svagt og hvis infanteri består af en eneste mand, gør klogest i at forlade kamppladsen og spille en rolle i kabinettet, hvis han kan komme dér op. – Jeg siger: kommer *dér op* – for man kan ikke – skønt mange tror det – således uden videre stige ned imellem disse folk og sige "*Me voici! mes enfants*", her er jeg.

Jeg tilstår, at det første indtryk, da jeg ensom og forladt sad på mit værelse i gæstgivergården, ingenlunde var så behageligt, som jeg havde ventet. Iført min støvede, sorte kjole trådte jeg tankefuld hen til vinduet og så gennem ruden hele verden, i gule, blå og grønne klæder, deltage i en ringdyst efter forlystelser – de gamle med sønderbrudte lanser og hjelme uden visirer – de unge i blanke rustninger, der funklede som guld, med hjelmbuske, som østens fugle havde prydet med deres brogede fjer – alle, alle kæmpende lig fortryllede riddere ved de gamle turneringer, for berømmelse og kærlighed.

"Ak, stakkels Yorick," udbrød jeg, "hvad vil du her? Ved denne brogede floks første udfald knuses du til støv – Opsøg dig én eller anden slangebugtet allé, ved enden af hvilken der findes en *tourniquet* [Note 18)], hvor ingen vogn nogensinde rullede, ingen fakkel udsendte sit lys – der kan din sjæl finde trøst i fortrolig samtale med en venlig grisette i en barberkones tjeneste, og du vil kunne få adgang til slige kredse."

"Jeg vil dø, førend jeg gør det!" sagde jeg, og tog det brev frem, som jeg skulle overlevere til madame de R***. "Først og fremmest vil jeg gøre denne dame min opvartning." Jeg kaldte derpå på La Fleur, for at han øjeblikkelig skulle hente en barber – og derpå komme tilbage og børste min kjole.

Parykken

Paris

Da barberen kom, afslog han på det bestemteste at befatte sig med min paryk; den stod enten over eller under hans kunst. Der var ikke andet for, end at købe en ny, som han anbefalede mig.

"Men jeg er bange for, min ven," sagde jeg, "at denne krølle ikke vil holde sig."

"De kan sænke den ned i oceanet," svarede han, "og den vil alligevel holde sig."

Efter hvilken stor målestok er dog alting anlagt i denne stad, tænkte jeg. En engelsk parykmagers højeste tankeflugt ville ikke være gået videre, end til at have: "dyppet den i en vandspand." Hvilken forskel! den er så stor som imellem tid og evighed.

Jeg tilstår, at jeg hader alle kolde udtryk så vel som de matte tanker, de fødes af, og føler så megen ærefrygt for naturens store værker, at mine billeder, om muligt, aldrig skulle være ringere end et bjerg. Det eneste, man kan have at indvende imod de franskes ophøjede billeder er, at storheden snarere ligger i *ordet* end i selve *sagen*. Oceanet opfylder vel sindet med mægtige tanker, men da Paris ligger så langt inde i landet, var det ikke meget sandsynligt, at jeg skulle foretage en rejse på over hundrede mile, for at anstille et forsøg – den pariser barber mente slet intet med det.

Vandspanden tager sig vel dårligt ud ved siden af det dybe hav, men man må indrømme, at den dog frembyder én fordel –

man har den i nærheden og kan altså til enhver tid prøve krøllens styrke i den.

Efter en upartisk undersøgelse af sagen må jeg oprigtigt tilstå at: *Det franske udtryk lover mere end det holder.*

Jeg tror ved hjælp af disse intetsigende småtræk bedre at kunne skelne imellem de forskellige nationalkarakterer, end ved at betragte de vigtigste statsanliggender, hvor alle nationers store mænd er hinanden så lige i ord og handling, at jeg ikke ville give to skilling, for at turde vælge imellem dem.

Det varede så længe, inden jeg kunne slippe fra min barbers hænder, at det blev for sent at gå til madame de R*** med brevet; men når et menneske er påklædt til at gå ud, er han kun lidet stemt til alvorlige betragtninger. Jeg lagde altså mærke til, at det var i *Hôtel de Modène,* jeg logerede, og gik bort uden at vide hvorhen – "Det vil jeg tænke på undervejs," sagde jeg.

Pulsen

Paris

Hil dig! venlige og elskelige forekommenhed! Det er dig, der jævner livets bane. Ligesom ynde og skønhed ved første øjekast stemmer hjerterne til kærlighed, således er det dig, der åbner døren, og tillader den fremmede at træde ind.

"Vil De ikke have den godhed, madame," sagde jeg, "at underrette mig om, hvad vej jeg skal gå til *Opera Comique*."

"Meget gerne, min herre," svarede hun og lagde sit sytøj til side.

Jeg havde kastet et blik ind i et halvt dusin butikker, inden jeg opdagede et ansigt, der ikke så ud til at ville formørkes ved en sådan afbrydelse, indtil dette omsider forekom mig at være det rette; jeg trådte altså ind.

Hun arbejdede på et par manchetter og sad på en lav stol i baggrunden af butikken lige over for døren.

"*Très-volontiers*; meget gerne," sagde hun, lagde sit arbejde på en stol ved siden af sig og rejste sig fra sit lave sæde, med så megen forekommenhed og med så venligt et blik, at om jeg end havde købt for halvtreds louisdorer i hendes butik, ville jeg dog have sagt: Det fruentimmer er taknemmeligt.

"Først, monsieur," sagde hun, idet hun ledsagede mig hen til butiksdøren og pegede ned ad gaden, "må De dreje om til venstre – *mais prenez garde* – her er to tværgader. De må have den godhed at dreje ind i den anden – gå derpå lidt ned ad den, indtil De kommer til en kirke, og når De er gået forbi den, må De gøre Dem den ulejlighed straks at dreje om til højre – derpå

vil De komme til *Pont Neuf*, som De må gå over – og der vil enhver med fornøjelse vise Dem videre frem."

Tre gange gentog hun alt dette med samme velvillige tålmodighed som første gang, og hvis *tone* og *manerer* har en betydning – hvilket de visselig har for de følende hjerter – da syntes det virkelig at være hende om at gøre, at jeg ikke tog fejl af vejen.

Jeg vil ikke antage, det var denne kones skønhed, selv om hun virkelig forekom mig at være den smukkeste grisette, jeg nogen sinde havde set, der bevægede mig til at sætte så megen pris på hendes forekommenhed; jeg husker kun, at jeg så hende lige i øjnene, da jeg sagde, hvor meget jeg var hende forbunden, og at jeg gentog min tak lige så ofte, som hun havde gentaget sin underretning.

Jeg var ikke kommet ti skridt bort fra døren, førend jeg fandt, at jeg havde forglemt hver en tøddel af, hvad hun havde sagt – jeg så mig altså om, og da jeg opdagede, at hun endnu stod i butiksdøren, som om hun ville være sikker på, at jeg gik den rette vej – vendte jeg tilbage for at spørge hende, om jeg først skulle dreje til højre eller venstre, for det havde jeg ganske forglemt.

"Er det muligt!" sagde hun smilende.

"Det er ganske i sin orden," svarede jeg, "når man tænker mere på personen, end på det gode råd, man får af hende."

Da dette var den rene sandhed, optog hun den, således som det smukke køn optager en kompliment, der tilkommer det, med et lille kniks.

"*Attendez,*" sagde hun og lagde hånden på min arm, som for at standse mig, medens hun kaldte på en dreng, der stod i en stue

bag butikken, og befalede ham at pakke nogle par handsker sammen. "Han skal netop samme vej med en pakke," sagde hun, "og hvis De vil have den godhed at komme indenfor, vil den straks være færdig, og så kan han vise Dem vejen."

Jeg gik altså helt ind i butikken med hende, og da jeg tog den manchet, hun havde lagt på stolen, i hånden, som om jeg havde i sinde at sætte mig, tog hun selv plads på sin lave stol og jeg satte mig straks ved hendes side.

"Og dette øjeblik," svarede jeg, "ville jeg så gerne benytte til ret at takke Dem for al Deres artighed. Enhver kan engang imellem udøve en velvillig handling, men en fortsat række af slige handlinger vidner om, at de har deres udspring fra et velvilligt sindelag; og når det samme blod," tilføjede jeg, idet jeg berørte hendes håndled, "der kommer fra hjertet, udbreder sig til legemets fjerneste dele, kan sikkert ingen kvinde i verden have en bedre puls end De."

"Føl den," sagde hun og rakte mig sin arm.

Jeg lagde min hat fra mig, omfattede med min ene hånd hendes fingre, medens jeg lagde de to forreste fingre af den anden på hendes puls.

Gud give du, min kære Eugenius, var kommet forbi og havde set mig sidde, i min sorte kjole, med mit højtidelige ansigt, og tælle dens slag, det ene efter det andet, med lige så megen andagt, som om jeg havde våget over et heftigt feberanfalds ebbe og flod! – Hvor ville du have leet ad og moraliseret over min nye håndtering! Og du skulle uhindret have fået lov til at le og moralisere. "Tro mig, min kære Eugenius," – ville jeg sige – "der gives værre beskæftigelser i denne verden, end at føle en kvindes puls."

"Men en grisettes!" ville du have svaret, "og i en åben butik! Yorick –"

"Så meget desto bedre; for når mine hensigter er rene, Eugenius, bryder jeg mig ikke om, hvis hele verden så mig føle den."

Ægtemanden

Paris

Jeg havde talt tyve pulsslag og nærmede mig rask de fyrre, da hendes mand uventet kom fra en bagstue ind i butikken og forstyrrede mig lidt i min regning.

"Det var kun hendes mand," sagde hun – og jeg fortsatte derfor tælleriet. – "Monsieur har den godhed," vedblev hun, idet han gik forbi, "at gøre sig den ulejlighed, at føle min puls." – Manden tog sin hat af, bukkede og sagde, at jeg gjorde ham alt for megen ære – med disse ord satte han sin hat atter på og forlod os.

"Gode Gud!" sagde jeg ved mig selv, da han var gået – "kan dette menneske være denne kones mand?"

Lad de få, der kender grunden til dette udråb, ikke tage det fortrydeligt op, at jeg forklarer den for dem, der er uvidende om den.

En kræmmer og en kræmmers kone i London synes at være ét kød og blod. Hver af dem har i almindelighed sine fortrin i åndelig og legemlig henseende, så at de tilsammen danner et hele, og passer så godt til hinanden, som det bør sig for mand og kone.

I Paris gives der næppe to mere forskellige væsener end de, for da den lovgivende og udøvende magt i butikken ikke hviler i mandens hænder, kommer han der sjældent – i en mørk og uhyggelig stue til gården sidder han med sin strikkede nathue på hovedet og forbliver stedse den samme, uslebne naturens søn.

Da det folks genius, hos hvilket den *saliske* lov alene er bindende for tronen, ganske har afstået dette departement tillige med forskellige andre til kvinderne, er disses ujævnheder og skarpe kanter ved den uophørlige handlen fra morgen til aften med kunder af de mest forskellige klasser i samfundet, ikke blot blevet afslebet, ligesom når rå kiselsten længe rystes sammen i en sæk, men nogle af dem antager endog en glans som diamanter, medens *monsieur le mari* ikke er meget bedre, end den sten, I træder på.

Sandelig, sandelig, o menneske! det er ikke godt for dig at være alene – Vi skabtes til et selskabeligt liv, til kærlig omgang med vore medmennesker, og den forbedring, som vort sind derved er i stand til at undergå, er et bevis for rigtigheden af min påstand.

"Og hvorledes slår den, monsieur?" sagde hun.

"Lige så blidt, som jeg havde ventet," svarede jeg, idet jeg troskyldigt så hende i øjnene. Hun skulle til at besvare min kompliment, da drengen kom ind i butikken med handskerne. – "*À propos*, jeg trænger selv til nogle par," sagde jeg.

Handskerne

Paris

Den smukke grisette rejste sig op, da jeg sagde dette, gik bag ved disken, tog en pakke ned og løste den op.

Jeg nærmede mig og stillede mig foran hende: de vare alle for store. Den smukke grisette målte det ene par efter det andet over min hånd – men forholdet var og blev uforandret. Hun bad mig om at prøve et eneste par, som syntes at være det mindste – hun holdt selv handsken hen for mig – min hånd gled ned i den – "Det går ikke an," sagde jeg og rystede lidt på hovedet – "Nej," sagde hun og gjorde det samme.

Der gives visse sammensatte blikke, i hvilke lune, fornuft, alvorlighed, letsind og spøg er blandet med så megen ukunstlet finhed, at alle Babels sprog, om de end på engang blev løsladte, ikke var i stand til at tolke deres betydning – de meddeles og opfattes så øjeblikkeligt, at man næppe kan sige, hvem der udsender dem. Jeg overlader til de ordrige forfattere at opfylde hele sider med deres beskrivelse – her er det nok at gentage, at handskerne ikke passede; vi lænede os altså med sammenslyngede arme mod disken – den var smal, så at der netop var tilstrækkelig plads for pakken til at ligge imellem os.

Den smukke grisette så undertiden på handskerne, derpå kastede hun et blik hen til vinduet, så på handskerne – og så på mig. Jeg var ikke oplagt til at bryde tavsheden og fulgte hendes eksempel: jeg betragtede handskerne, derpå vinduet, så atter handskerne, derpå hende – og så fremdeles.

Jeg mærkede, at jeg tabte betydeligt ved hvert et angreb – hun havde spillende sorte øjne og skød med en sådan kraft igennem de lange, silkebløde øjenhår, at hun trængte lige ind til marv og ben. – Det vil måske synes besynderligt, men jeg kunne virkelig føle, at det var tilfældet.

"Det kan være det samme," sagde jeg, og puttede nogle par, der lå mig nærmest, i lommen.

Det gjorde mig ondt, at den smukke grisette kun havde fordret en eneste livre over prisen. Jeg ønskede, at hun havde forlangt én til og brød mit hoved med, hvorledes jeg kunne bringe den sag i orden.

"Tror De, min kære herre," sagde hun, der misforstod min forlegenhed, "at jeg var i stand til at forlange en eneste sou for meget af en fremmed – og oven i købet af en fremmed, hvis artighed snarere end hans mangel på handsker har ledet ham til at bevise mig den tiltro, ganske at stole på min ærlighed? – *M'en croyez-vous capable?* Note 19)"

"Nej, på min ære om jeg gør; og om De end havde gjort det, ville det have været mig kært." – Nu talte jeg hende pengene til i hendes hånd, og med et dybere buk, end man sædvanligvis plejer at gøre for en kræmmers kone, gik jeg bort, ledsaget af hendes dreng med hans pakke.

Oversættelsen

Paris

Der var ingen i den loge, hvor jeg blev lukket ind, med undtagelse af en venlig, gammel, fransk officer. Jeg elsker en sådan karakter, ikke blot fordi jeg ærer den mand, hvis sæder er blevet formildede under udøvelsen af et kald, der gør slette mennesker endnu værre, men fordi jeg engang kendte én – han er ikke mere til – og hvorfor skulle jeg ikke redde ét blad fra forglemmelse, ved at skrive hans navn på det og fortælle verden, at det var kaptajn Tobias Shandy, den dyrebareste i min menighed og blandt mine venner, hvis menneskekærlighed jeg endnu aldrig, skønt så længe efter hans død, kan tænke på, uden at mine øjne fyldes med tårer. For hans skyld nærer jeg forkærlighed for veteranernes hele korps, og derfor skred jeg hen over de to bageste rækker bænke og satte mig ved hans side.

Den gamle officer læste med et stort par briller opmærksomt i et lille hæfteskrift, som måske indeholdt teksten til operaen. Så snart jeg havde sat mig, tog han sine briller af, lagde dem i et safians futteral og puttede dem tillige med bogen i sin lomme. Jeg rejste mig halvt op og bukkede for ham.

Oversæt dette til et hvilket som helst civiliseret sprog, og meningen bliver denne:

'Her kommer en stakkels fremmed ind i logen – det ser ud til, at han slet ikke kender nogen, og om han så opholdt sig syv år i Paris, ville han sikkert aldrig gøre nogens bekendtskab, hvis enhver, som han nærmer sig til, beholder sine briller på – det er

at slå samtalens dør i lige for hans næse – og at behandle ham værre end en tysker.'

Den franske officer kunne lige så vel have sagt det ganske højt, og hvis han havde gjort det, ville jeg også have oversat mit buk på fransk, og ytret, at:

"Jeg erkendte hans opmærksomhed, og takkede ham ret meget for den."

Der gives ingen hemmelighed, der fremmer selskabelighed mere end at blive herre over denne *forkortede måde* at gøre sig forståelig på, så at man med tydelige ord kan gengive de forskellige blikke og legemsbevægelser, med alle deres nuancer og afskygninger. Ved at have vænnet mig i længere tid til det, gør jeg det så mekanisk, at når jeg går om på gaderne i London, oversætter jeg undervejs slige ting; gentagne gange har jeg stået bag ved en kreds, i hvilken der ikke er blevet sagt tre ord, og har bragt mangfoldige forskellige samtaler hjem med mig, som jeg meget godt kunne have nedskrevet og på hvis sandfærdighed, jeg kunne have aflagt min ed.

I Milano ville jeg en aften gå hen til Martinis koncert, og trådte ind i vestibulen, da marquise di F*** hurtigt kom ud. Hun var ganske nær ved mig. førend jeg så hende; jeg sprang altså rask til side for at lade hende komme forbi. – Hun havde gjort det samme og netop til samme side, så at vi løbe med hovederne imod hinanden; hurtigt sprang hun over til den anden side, for at komme ud; jeg var lige så uheldig som hun havde været, for jeg var sprunget over til samme side og forhindrede igen hendes bortgang. Begge fløj vi atter over til den modsatte side – så tilbage – og så over igen – det var latterligt at se; vi rødmede begge umådeligt. Omsider gjorde

jeg, hvad jeg straks skulle have gjort – jeg stod ganske stille, og marquisen kunne nu uhindret komme forbi. Jeg formåede ikke at gå ind i salen, førend jeg havde givet hende den oprejsning, at lade mit blik ledsage hende til enden af korridoren. Hun så sig to gange tilbage og gik næsten sidelæns igennem gangen, som om hun ville gøre plads for nogen, der kunne komme op af trappen og ville gå hende forbi. "Nej," sagde jeg, "det er en dårlig oversættelse; marquisen har krav på den bedste undskyldning, jeg formår at give hende; og vejen til at fremkomme med den, har hun ladet stå åben." – Jeg løb derfor hen og bad om tilgivelse for det ophold, jeg havde forvoldt hende og forsikrede, det havde været min hensigt, at give plads for hende. Hun svarede, at hun havde haft samme hensigt – vi takkede hinanden gensidigt for det. Hun var imidlertid kommet til trappen, og da jeg ikke så nogen cicisbeo i nærheden, tilbød jeg at ledsage hende til hendes vogn. Vi gik nu ned sammen og standsede på hvert tredje trin for at tale om koncerten og om vort eventyr.

"På ære, madame," sagde jeg, da jeg havde hjulpet hende ind i vognen, "jeg gjorde seks gange forsøg på at lade Dem komme ud."

"Og jeg gjorde seks gange forsøg på at lade Dem komme ind," svarede hun.

"Gud give De ville gøre et syvende forsøg!" udbrød jeg.

"Meget gerne," sagde hun og gjorde plads for mig.

Livet er alt for kort til at skænke det formelle for megen opmærksomhed – derfor steg jeg øjeblikkelig ind i vognen og kørte hjem med hende. Hvad der blev af koncerten, må St. Cecilia, som, jeg formoder, overværede den, vide bedre end jeg.

Jeg vil blot tilføje, at det bekendtskab, der opstod ved denne oversættelse, var et af de behageligste, som jeg havde den ære at slutte i Italien.

Dværgen

Paris

Jeg har aldrig i mit liv hørt, at nogen, med undtagelse af en eneste person, som jeg sikkert vil komme til at nævne i nærværende kapitel, har anstillet den samme betragtning som jeg, da jeg kastede mit blik ud over parterret. Da jeg ikke kom med nogen forudfattet mening, må jeg vel altså have haft årsag til at forundre mig – og denne årsag var, den ubegribelige lunefuldhed, hvormed naturen havde dannet en sådan mængde dværge. Vel sandt, den viser sig til visse tider lunefuld i enhver krog af verden, men i Paris er der hverken begyndelse eller ende på dens løjer. Gudinden synes næsten at være lige så lystig, som hun er viis.

Jeg lod min tanke svæve uden for *Opera Comique*, og målte de folk som gik på gaden. En sørgelig beskæftigelse! langt de fleste så ynkelige ud, var små bitte af vækst og ganske sorte i ansigtet med livlige øjne, lang næse, hvide tænder og fremragende kæbeben; – hvor mange ulykkelige var ikke ved skæbnens magt bortrevet fra deres egen klasse og hensatte i en anden! Det smerter mig at måtte nedskrive det – hver tredje mand var en pygmæ! Nogle havde vanskabte hoveder og pukler – andre havde krumme ben – atter andre havde naturen standset i det sjette og syvende år af deres vækst – en fjerde slags var vel fuldkomment proportioneret, men de lignede krøblede æbletræer: man kunne se, at det havde været deres bestemmelse fra fødslen, at de ikke skulle skyde i vejret.

En *lægevidenskabelig* rejsende ville måske sige, det kommer af de skadelige svøb, den *spleensyge* rejsende ville påstå, at mangel på frisk luft var årsagen, og den *nysgerrige* rejsende ville, for at befæste sit system, give sig i færd med at måle husenes højde og gadernes bredde samt efterse, i hvor lille et rum et vist antal af *la bourgeoisie* [Note 20)] spiser, drikker og sover sammen; – men jeg erindrer, at herr Shandy den ældre, der altid havde sin egen mening, en aften stund påstod, da han kom til at tale om denne sag, at børn lige såvel som andre dyr, næsten var i stand til at blive så store, som det skulle være, forudsat at de kom på rette måde ind i verden; men det uheldige var, at borgerne i Paris boede så sammenhobede, at de virkelig ikke havde plads til at få børn. "Det kalder jeg ikke at få børn," sagde han, "ja, det er værre end slet ingen," vedblev han med hævet stemme, "når frugten af tyve til fem og tyve års ømmeste omhu, tilmed efter at man har opfostret dem med de mest nærende fødemidler, bliver, at de ikke engang når mig til knæet." Da herr Shandy nu var meget lille, kunne han ikke have betjent sig af noget stærkere udtryk.

Eftersom nærværende værk ikke er bestemt til at indeholde lærde afhandlinger, vil jeg ikke gå videre ind på denne undersøgelse, og lader mig nøje med at have gjort en bemærkning, hvis sandhed man i enhver gade og ethvert stræde i Paris kan se bekræftet. Ved at gå ned af den gade, der fører fra *Caroussel* til *Palais Royal* og se en lille dreng stå noget modfalden ved en rendesten, som løb midt igennem den, tog jeg ham ved hånden og hjalp ham over; da jeg imidlertid betragtede ham lidt nøjere, bemærkede jeg, at han var henved fyrretyve år gammel.

"Det kan være det samme," sagde jeg, "én eller anden godmodig sjæl vil bevise mig den samme tjeneste, når jeg er halvfems."

En stemme i mit indre gør mig tilbøjelig til at være medlidende mod disse mine stakkels, sammenskrumpne medmennesker, der hverken har størrelse eller styrke til at komme frem i verden. Jeg kan ikke tåle at nogen af dem forhånes, og næppe havde jeg taget plads ved siden af min gamle, franske officer, førend min vilje blev sat på prøve, ved at se dette ske lige under den loge, vi sad i.

Imellem orkesteret og den første sideloge findes en lille forhøjning, hvor folk af de mest forskellige klasser tager plads, når huset er fuldt. Man står, som i parterret, men betaler den samme pris som i orkesteret. Et stakkels, forsvarsløst væsen af den her omtalte slags var på en eller anden måde kommet ind på denne uheldige plads; – det var meget varmt, og alle de omstående var to en halv fod højere end han selv. Dværgen led frygteligt fra alle sider, men mest generedes han dog af en korpulent, næsten syv fod høj tysker, der stod lige foran ham og berøvede ham enhver mulighed til at se scenen eller skuespillerne. Den arme dværg gjorde sig al optænkelig umage for at finde et kighul imellem tyskerens arme og krop og på denne måde få at se, hvad der foregik: han gjorde et forsøg, først på hans højre, så på hans venstre side; men tyskeren stod urokkelig og bredte sig i den mest ubekvemme stilling af verden – dværgen kunne lige så godt have siddet på bunden af den dybeste brønd i Paris; han hævede omsider sin hånd op til tyskerens ærme og forestillede ham sin nød. Tyskeren vendte sig om, så ned på ham, som Goliat på David – og indtog følelsesløs sin forrige stilling.

Jeg tog i dette øjeblik en pris af min munks lille horndåse – hvor gerne ville dit føjelige og velvillige sind, der var så vant til at *lide* og til at *tåle*, min kære munk, have lyttet til denne arme sjæls klager!

Den gamle officer, der havde set mig bevæget hæve mit blik ved denne påkaldelse, tog sig den frihed at spørge, hvad der var på færde. Med få ord underrettede jeg ham om den hele begivenhed og tilføjede, at jeg fandt det umenneskeligt.

Imidlertid var dværgen blevet i højeste grad opbragt, og i den første hede, i hvilken man i almindelighed handler ufornuftigt, havde han sagt til tyskeren, at han ville skære hans lange pisk af med sin kniv. Tyskeren så sig koldblodig tilbage og svarede, at det måtte han gerne, hvis han kunne nå den.

En fornærmelse skærpet ved hån, den rammer hvem som helst, bevæger ethvert menneske med følelse til at tage parti: jeg kunne have sprunget ud af logen, for at skaffe ham ret. – Den franske officer gjorde det på en langt simplere måde; han lænede sig blot lidt forover, vinkede ad en skildvagt og pegede på samme tid hen på det sørgelige optrin. Skildvagten begav sig derhen. Der behøvedes ingen nærmere forklaring, sagen forklarede sig selv; han stødte derfor øjeblikkelig tyskeren tilbage med sit gevær, tog den stakkels dværg ved hånden og satte ham foran. "Det var herligt!" udbrød jeg og klappede i hænderne.

"Og dog ville man ikke have tilladt dette i England," sagde den gamle officer.

"*I England sidder vi alle bekvemt*, min kære herre," svarede jeg.

Den gamle officer ville have forsonet mig, hvis der havde hersket nogen uenighed i mit indre, ved at sige, at det var et *bon*

mot – og da et *bon mot* altid er noget værd i Paris, tilbød han mig en pris tobak.

Rosen

Paris

Nu kom turen til mig at spørge den gamle, franske officer om, hvad der var på færde, for det råb: *"Haussez les mains, monsieur l'abbé* [Note 21]*,"* som genlød fra flere forskellige sider i parterret, var lige så uforståeligt for mig, som min påkaldelse af munken havde været for ham.

Han fortalte mig, det var en stakkels præst i en af de øverste loger, som han formodede sad skjult bag et par grisetter, for at se operaen, og som parterret havde fået øje på og forlangte af, at han skulle holde begge sine hænder i vejret under hele forestillingen.

"Og kan nogen tro, at en gejstlig ville bestjæle grisetternes lommer?" sagde jeg. Den gamle, franske officer smilede og hviskede mig noget i øret, hvorved en kundskabsdør blev åbnet, som jeg ikke havde haft nogen anelse om.

"Gode Gud!" udbrød jeg og blegnede af forbavselse – "hvorledes er det muligt, at et med så megen følelse begavet folk på samme tid kan være så urent, så uligt sig selv – *Quelle grossièreté!"* tilføjede jeg.

Den franske officer underrettede mig om, at det var en illiberal sarkasme over den gejstlige stand, som omtrent var kommet i mode i skuespilhuset på den tid, da Molières *Tartuffe* blev givet, men at denne, såvel som så mangen anden gotisk skik, efterhånden gik af brug. – "Enhver nation har sine *finesses* og sine *grossièretés*, som de skiftevis låner hinanden og vænner hinanden af med;" – han havde besøgt de mest forskellige

lande, og i alle fundet visse hensyn, som andre syntes at overse. "*Le POUR et le CONTRE se trouvent en chaque nation*; det gode og slette," sagde han, "opvejer hinanden over alt, og kun overbevisningen om, at dette forholder sig således, kan befri den ene halvdel af verden fra de fordomme, den nærer mod den anden – Fordelen af at rejse, med hensyn til *savoir vivre*, bestod i at se forskellige mennesker og skikke; derved lærtes vi gensidig overbærenhed, og gensidig overbærenhed," sluttede han, idet han bukkede sig for mig, "lærer os at føle gensidig kærlighed for hinanden."

Den gamle, franske officer sagde dette med så åben og oprigtig en mine, at min tidligere gunstige mening om hans karakter derved bestyrkedes – jeg troede, at jeg elskede denne mand – men jeg frygter for, at jeg tog fejl af genstanden for min kærlighed, – som var min egen tænkemåde. Forskellen bestod kun i, at jeg ikke kunne have udtrykt mig halvt så godt selv.

Det er lige ubehageligt såvel for rytteren som for hesten, når denne spidser øren og farer til side ved synet af enhver uvant genstand. Jeg lider ikke mere af dette onde, end nogen anden levende skabning, og dog tilstår jeg ærligt, at mange ting forvoldte mig smerte, og at jeg rødmede over mange ord den første måned, som forekom mig betydningsløse og fuldkommen uskyldige den følgende.

Madame de Rambouliet havde bevist mig den ære, efter en måneds bekendtskab, at tage mig med på en tur omtrent to mile fra staden. Ingen dame kan have et mere sædeligt væsen end madame de Rambouliet, og jeg ønsker aldrig at se større dyd og sjæls renhed hos noget menneske. På tilbagevejen bad hun mig om at trække i snoren. – Jeg spurgte, om hun ønskede

noget. – "*Rien que pour pisser,* Note 22)" sagde madame de Rambouliet.

Vær ubekymret, velvillige rejsende og lad madame de Rambouliet – – – Og I skønne, mystiske nymfer! gå I hen *og pluk hver jeres rose* og strø den på jeres vej – for andet gjorde madame de Rambouliet ikke – Jeg hjalp hende ud af vognen og om jeg havde været den kyske *Castalia*s præst kunne jeg ikke med mere ærefrygtsfuld anstand have tjent ved hendes kilde.

Kammerpigen

Paris

Da det, som den gamle, franske officer havde sagt om rejser, erindrede mig om Polonius' råd til sin søn betræffende samme genstand – og da dette atter mindede mig om Hamlet, og Hamlet om Shakespeares øvrige værker, standsede jeg på tilbagevejen ved *Quai de Conti*, for at købe en fuldstændig udgave af dem.

Boghandleren forsikrede, at han ikke havde et eneste eksemplar tilbage –"*Comment!*" sagde jeg, og tog et bind af Shakespeare i hånden, som lå på disken imellem os. – Han underrettede mig om, at han kun havde dette eksemplar for at lade det indbinde, og at det skulle den følgende morgen tilbageleveres i Versailles til greve de B***.

"Og læser greve de B*** Shakespeare?" spurgte jeg.

"*C'est un esprit fort,*" svarede boghandleren. "Han holder af engelske bøger, og hvad som gør ham mere ære, han holder også af englænderne."

"De siger dette på en så forbindtlig måde, at en englænder allerede derved må føle sig forpligtet til at købe for et par louisdorer i Deres boglade."

Boghandleren bukkede og skulle til at svare, da en ung, tækkelig pige, omtrent tyve år gammel, som, efter hendes væsen og klædedragt at dømme, syntes at være *fille de chambre* hos en eller anden bigot modedame, kom ind i butikken og forlangte "*Les Égarements du Cœur et de l'Esprit*" Note 23) Boghandleren gav hende øjeblikkelig bogen. Hun trak en lille,

grøn silkepung, gennemtrukket med et bånd af samme farve, frem, tog med sin pege- og tommelfinger penge ud af den og betalte. Da jeg ikke havde noget videre at gøre i bogladen, gik vi begge på samme tid ud af døren.

"Og hvad har De, min bedste," spurgte jeg, "at bestille med *hjertets forvildelser*, De, der jo næppe ved, at De har noget hjerte, og som først ret vil erfare det, når kærligheden lærer Dem det, eller når en troløs hyrde forvolder det lidelser?"

"*Dieu m'en garde!* Note 24)" sagde pigen.

"Det siger De med god grund," vedblev jeg – "for hvis Deres hjerte er godt, ville det være synd, at det skulle blive stjålet bort; det er din skat og meddeler dit ansigt et skønnere udtryk, end om det var smykket med perler."

Den unge pige lyttede med ydmyg opmærksomhed til mine ord og holdt hele tiden sin silkepung ved båndet i hånden.

"Den er meget lille," sagde jeg og greb fat om den nederste del af den – hun rakte den hen imod mig – "og der er kun såre lidt i den, min kære pige, men vær lige så god som du er smuk, og Himlen vil fylde den." Jeg havde endnu et par kroner i hånden, som jeg ville have betalt for Shakespeare, og da hun helt havde givet slip på pungen, lagde jeg en eneste i den, bandt båndet i en sløjfe og gav hende den tilbage.

Den unge pige nejede mere ydmygt end dybt – det var en af åndens rolige og taknemmelige bøjninger – legemets bevægelse er ikkun deres afpræg – jeg har aldrig i mit liv givet nogen pige en krone med halvt så megen fornøjelse.

"Mit råd ville ikke have været af en knappenåls værdi, hvis jeg ikke havde ledsaget det med denne gave: men hver gang De nu

ser kronen, vil De ikke glemme det – brug den herfor ikke til at købe bånd for, min kære pige."

"Jeg lover Dem, min herre," sagde pigen alvorligt, "ikke at gøre det." – Hun gav mig sin hånd på det, som om det var en lille æresgæld, hun pådrog sig.

"*En vérité, monsieur, je mettrai cet argent àpart,* Note 25)" sagde hun.

Når to personer af forskelligt køn har sluttet en uskyldig overenskomst, helliges derved deres hemmeligste skridt; selv om tusmørket begyndte at falde på, tog vi altså ikke i betænkning at gå ned af *Quai de Conti* med hinanden, eftersom vi skulle den samme vej.

Hun nejede atter, da vi begav os på vejen, og næppe var vi kommet tyve skridt bort fra døren, førend hun stod et øjeblik stille, for at sige – at hun takkede mig, som om hun ikke allerede havde vist sig tilstrækkelig taknemmelig.

"Det var en lille tribut," sagde jeg, "som jeg ikke kunne have ladet være at bringe hendes dyd, og for alt i verden ville jeg ikke have bedraget mig med hensyn til den person, som jeg bragte den. – Men uskyldighed lyser ud af Deres ansigt, mit kære barn, og ve den mand, som nogensinde lægger snarer for den."

Mine ord syntes på en eller anden måde at finde genklang hos pigen – hun sukkede dybt. – Jeg troede ikke at være berettiget til at spørge om grunden og tav derfor stille, indtil jeg kom til hjørnet af *Rue de Nevers*, hvor vi skulle skilles ad.

"Men er dette vejen til *Hôtel de Modène*, mit barn?" Hun bejaede dette spørgsmål, men tilføjede, at jeg også kunne gå igennem *Rue de Guénégaud*, som var den næste gade, vi ville komme til.

"Så vil jeg af to grunde gå ned ad *Rue de Guénégaud*; for det første fordi det vil være mig behageligt, og for det andet fordi jeg så desto længere kan beskytte Dem på Deres hjemvej."

Pigen fattede, at jeg havde sagt hende noget forbindtligt og forsikrede, at hun ville ønske, mit hotel lå i *Rue de Saint-Pères*.

"Bor De dér?" spurgte jeg.

Hun fortalte mig, at hun var kammerpige hos madame de R***.

"Gode Gud!" udbrød jeg, "det er netop den samme dame, jeg har bragt et brev til fra Amiens."

Pigen underrettede mig om, at hun troede, madame de R*** ventede en fremmed med et brev, og ønskede at se ham. Jeg bad hende derfor om at hilse madame de R*** og sige, at jeg sikkert den følgende dag skulle gøre hende min opvartning.

Vi stod stille på hjørnet af *Rue de Nevers*, mens dette gik for sig, for at hun på en bekvemmere måde kunne anbringe sine *Égarements du cœur* &c., end ved at holde dem i hånden – der var to bind; jeg holdt derfor den ene del, mens hun puttede den anden i sin lomme, og derpå holdt hun lommen frem, medens jeg puttede det andet bind i den.

Det er sødt at føle, ved hvilke fintspundne tråde vore tilbøjeligheder er sammenknyttede!

Vi begav os derpå atter på vej, og ved tredje skridt lagde pigen sin hånd på min arm – jeg stod netop i begreb med at byde hende den – men hun tog den af sig selv med denne ubevidste ligefremhed, der vidnede om, at hun slet ikke tænkte på, at hun aldrig havde set mig tidligere. Jeg selv følte en så levende overbevisning om vort slægtskab, at jeg ikke kunne lade være med at vende mig om og betragte hendes ansigt, for at se, om

der ikke herskede nogen familielighed imellem os. – "Bah!" sagde jeg, "er vi ikke alle beslægtede?"

Da vi kom til enden af *Rue de Guénégaud*, standsede jeg og sagde hende for alvor levvel; – pigen takkede mig endnu engang for min ledsagelse og for min godhed. – To gange sagde hun farvel – jeg gentog det lige så ofte, og afskeden imellem os var så hjertelig, at hvis vi havde befundet os noget andet sted, er jeg ikke sikker på, at jeg ikke havde beseglet den med et broderligt kys, så varmt og helligt som en apostels.

Men da kun mandfolk kysser hinanden i Paris, gjorde jeg, hvad der var lige så kraftigt:

Jeg bad Gud om at velsigne hende.

Passet

Paris

Da jeg var kommet hjem i mit hotel, fortalte La Fleur mig, at politiløjtnanten havde ladet spørge efter mig. "Gid pokker havde det!" sagde jeg – "jeg ved hvorfor."

Det er på tide, at læseren også erfarer grunden, for den gang hin sag passerede, blev den ikke omtalt, fordi jeg muligvis kunne have forglemt den nu, hvis jeg havde fortalt den dengang – og det er netop nu, at nøden er størst.

Jeg forlod London således over hals og hoved, at jeg aldeles havde forglemt, at vi var i krig med Frankrig, og var kommet til Dover og havde betragtet højene hinsides Boulogne gennem min kikkert, førend denne tanke faldt mig ind, medens jeg på samme tid erindrede, at man ikke kunne foretage overrejsen uden pas. Om jeg end kun er gået en gade igennem, nærer jeg en afgjort afsky for at vende tilbage lige så klog som jeg gik; og da dette var en af de største anstrengelser, jeg nogensinde havde foretaget mig i den hensigt at erhverve kundskaber, kunne jeg endnu mindre udholde en sådan tanke. Da jeg derfor hørte, at greven af *** havde hyret paketten, bad jeg ham, om han ville tage mig med i sit følge. Greven kendte mig af anseelse og gjorde derfor liden eller ingen vanskelighed, men sagde kun, at han, så gerne han end ville, ikke så sig i stand til at yde mig sin beskyttelse længere end til Calais, da han skulle vende tilbage over Brüssel til Paris; når jeg imidlertid var kommet så vidt, kunne jeg uden videre hindringer rejse lige til Paris, men der måtte jeg opsøge venner og sørge for mig selv.

"Lad mig blot først nå Paris, herr greve," sagde jeg, "så skal jeg nok komme ud af det."

Jeg gik altså ombord og tænkte slet ikke mere på den sag.

Da La Fleur underrettede mig om, at politiløjtnanten havde anstillet efterspørgsler om mig, randt den hele sag mig øjeblikkelig i hu; og næppe havde La Fleur fuldendt sin beretning, førend værten på gæstgiverstedet kom ind på mit værelse, for at fortælle mig det samme med den tilsætning, at man i særdeleshed havde spurgt efter mit pas: værten endte sin beretning med at sige, at han håbede, jeg havde ét.

"Nej, det har jeg på min ære ikke!" sagde jeg.

Værten trak sig tre skridt tilbage fra mig, som fra en spedalsk, da jeg erklærede dette – og stakkels La Fleur trådte tre skridt nærmere med en godmodig sjæls bevægelse, der vil ile en ulykkelig til hjælp. Knøsen vandt mit hjerte derved, og jeg lærte af dette eneste træk hans karakter lige så godt at kende og kunne stole lige så sikkert på den, som om han trofast havde tjent mig i syv år.

"*Monseigneur!*" udbrød værten på hotellet, men fattede sig lige efter at dette udråb var undsluppet ham og forandrede øjeblikkelig tonen. – "Hvis *monsieur* ikke havde noget pas, så besad han efter al sandsynlighed *(apparemment)* venner i Paris, som kunne for skaffe ham ét?"

"Ikke det jeg ved af," svarede jeg med en ligegyldig mine.

"Så vil De bestemt blive kastet i Bastillen eller i det mindste sendt til *le chatelet*."

"Bah!" sagde jeg, "kongen af Frankrig er en godmodig sjæl – han vil ikke gøre noget menneske fortræd."

"Det gør intet til sagen," svarede han – "De vil ganske bestemt blive kastet i Bastillen i morgen tidlig."

"Men jeg har taget logis her for en måned og vil ikke forlade det en eneste dag før tiden, hvad så alle franske konger i verden måtte bestemme."

– La Fleur hviskede mig i øret, at ingen kunne modstå kongen af Frankrig.

"*Pardi!*" sagde værten, "*ces messieurs anglois sont des gens très-ekstraordinaires.* [Note 26)]" – og da han både havde sagt det og svoret på det, gik han sin vej.

Passet

Hotellet i Paris

Jeg kunne ikke bringe det over mit hjerte at forurolige La Fleur ved et alvorligt blik på grund af min forlegenhed; det var årsagen til, at jeg har behandlet sagen så ligegyldigt, og for at vise, hvor lidt den lå mig på hjertet, omtalte jeg den slet ikke, men underholdt mig med ham om de sædvanlige forlystelser i Paris og om *Opéra Comique*, medens han opvartede mig ved aftensmåltidet. – La Fleur havde selv været i operaen og var fulgt bag efter mig igennem gaderne, lige indtil jeg var gået ind i bogladen, men efter at have set mig komme ud derfra med den unge *fille de chambre* og gå med hende ned ad *Quai de Conti*, anså han det for unødvendigt at følge mig et skridt videre. Efter at have anstillet sine egne betragtninger over det, skød han en genvej og var netop kommet i tide til gæstgiverstedet, til inden min tilbagekomst at erfare historien om politiet.

Så snart den ærlige svend havde taget fra bordet og var gået ned for selv at spise aftensmad, begyndte jeg lidt alvorligere at overtænke min stilling.

Og her ved jeg, Eugenius, du vil smile ved at erindre en kort samtale, der fandt sted imellem os i samme øjeblik, jeg skulle tiltræde min rejse – jeg må berette den her:

Eugenius, der vidste, at jeg i almindelighed plejede at være lige så lidet belæsset med penge som med tanker, tog mig til side for at spørge, hvor meget jeg havde forsynet mig med; da jeg nævnte min kapitals størrelse, rystede Eugenius på hovedet

og sagde, det var ikke tilstrækkeligt; derpå tog han sin pung frem for at tømme den i min.

"Jeg har virkelig nok, Eugenius."

"Nej, du har ikke, Yorick – Jeg kender Frankrig og Italien bedre end du."

"Men du betænker ikke, at inden jeg har været tre dage i Paris, vil jeg allerede have sørget for at sige eller gøre noget, jeg vil blive kastet i Bastillen for, og at jeg der vil komme til at leve et par måneder aldeles på kongen af Frankrigs bekostning."

"Jeg beder om forladelse," sagde Eugenius tørt: "jeg havde virkelig ganske forglemt denne hjælpekilde."

Den hændelse, som jeg havde behandlet så lystigt truede mig nu.

Er det dårskab, ligegyldighed, filosofi, halsstarrighed eller hvad i al verden er det, som bevirkede, at det var mig umuligt, da La Fleur var gået ned af trapperne, og jeg befandt mig ganske alene, at tænke anderledes om denne sag, end da jeg havde talt om den med Eugenius?

Og hvad Bastillen angår, så ligger det rædselsfulde i navnet! Hvad man end siger, så er Bastillen jo kun navnet på et fængsel, sagde jeg ved mig selv – og et fængsel er jo kun et andet navn på et hus, man ikke kan komme ud af. De stakkels gigtpatienter befinder sig to gange om året i denne tilstand – men med ni livres om dagen, pen, blæk, papir og tålmodighed kan et menneske, skønt han ikke kan komme ud, have det meget godt indendøre i det mindste i en måned eller seks uger; hvis det så er en uskadelig fyr, vil hans uskyldighed efter denne tids forløb nok komme for dagen, og han vil atter træde ud i verden som et bedre og visere menneske.

Medens jeg overtænkte denne sag, forlod jeg mit værelse – grunden dertil husker jeg ikke længere – derimod erindrer jeg tydeligt, at jeg ikke var så lidt stolt af mit eget ræsonnement, medens jeg gik ned af trapperne. – "Pokker tage den melankolske pensel," sagde jeg pralende – "jeg misunder den ikke dens magt til at male livets sorger med så sorte og rædselsfulde farver. Ånden dvæler frygtsomt ved de genstande, som fantasien har forstørret og formørket; gengiv dem atter deres oprindelige størrelse og farve, og man vil overse dem. – Vel sandt," vedblev jeg og belyste forholdet noget nærmere – "Bastillen er intet onde, som bør foragtes – men berøv den sine tårne – opfyld dens grave – borttag stænger og hængelåse fra dens døre – kald den simpelt væk et indelukke – bild dig ind, at en sygdom, ikke et medmenneske, er tyrannen, som holder dig indespærret der – da vil det værste falde bort, og man vil uden klage tåle de øvrige."

I denne monolog blev jeg afbrudt af en stemme, som jeg antog tilhørte et barn, der beklagede sig over: "at den ikke kunne slippe ud." – Jeg så op og ned ad gangen, men da jeg hverken kunne få øje på mand, kvinde eller barn, fortsatte jeg min vej, uden videre at undersøge sagen.

Da jeg vendte tilbage gennem gangen, hørte jeg atter de samme ord blive gentaget to gange, og da jeg så i vejret, fik jeg øje på en stær, der hang i et lille bur. – "*Jeg kan ikke slippe ud! ... jeg kan ikke slippe ud!*" sagde den.

Jeg stod stille og så på fuglen, og når nogen kom igennem gangen, vendte den sig imod ham med flagrende vinger og udbrød i klagetoner over sit fangenskab. – "Jeg kan ikke slippe ud! Jeg kan ikke slippe ud!" sagde stæren.

"Gud stå dig bi!" udbrød jeg, "men jeg vil lukke dig ud, det koste, hvad det vil." Jeg gik derfor rundt om buret for at finde døren, men den var så fast omvundet med messingtråd, at man ikke kunne lukke den op, uden at sønderbryde buret, – jeg tog fat med begge mine hænder.

Fuglen fløj hen til det sted, hvor jeg anstillede forsøg på at befri den, stak sit hoved ud igennem gitteret og trykkede sit bryst imod det, som om den blev utålmodig. – "Stakkels skabning," sagde jeg, "jeg frygter for, at jeg ikke kan skænke dig din frihed."

"Nej," sagde stæren, "jeg kan ikke slippe ud – jeg kan ikke slippe ud," gentog den.

Jeg forsikrer på det højtideligste, en mere levende medfølelse er aldrig blevet vakt hos mig, jeg kan heller ikke mindes noget tilfælde i mit hele liv, hvor de hule tomme drømmebilleder, som havde omtåget min fornuft, således forsvandt i et nu. Hvor instinktmæssig lyden end var, udstødtes den dog i så naturtro toner, at hele min systematiske bevisførelse betræffende Bastillen blev kuldkastet; med tungt sind gik jeg op af trapperne og tog hvert ord tilbage, som jeg havde sagt, da jeg gik ned.

"Forklæd dig, som du vil, *Trældom*!" sagde jeg, "dog forbliver du en bitter kalk at tømme; og skønt tusinder til alle tider er blevet nødsaget til at drikke den, er du derfor ikke mindre besk. – Dig er det, blide og yndige gudinde!" sagde jeg og påkaldte *Frihed*, "som alle åbenbart eller hemmeligt hylder, hvis nydelse nu og til alle tider vil være fuld af sødme, indtil selve *Naturen* forvandles – intet formasteligt ord er i stand til at beplette din snehvide kjortel og ingen opløsende kraft formår at forvandle

dit scepter til jern – den hyrde, som du tilsmiler, føler sig lykkeligere, idet han spiser sin brødskorpe, end monarken, fra hvis hof du er bandlyst. Miskundelige Himmel!" udbrød jeg og knælede ned på det næstsidste trin, "forund mig blot sundhed, du helbredets giver, og lad denne livsalige gudinde være min ledsagerinde – lad da bispehuerne, hvis det så tykkes din guddommelige vilje, falde ned på *deres* hoveder, der higer derefter."

Den fangne

Paris

Fuglen i sit bur forfulgte mig ind i mit værelse. Jeg satte mig tæt op til mit bord, lænede hovedet mod min hånd og begyndte at forestille mig fangenskabets elendigheder. Jeg befandt mig i den rette sindsstemning til at gøre det og gav altså min fantasi tøjlen.

Jeg stod i begreb med at begynde med de millioner blandt mine medskabninger, hvis eneste arvelod var trældom; men da jeg fandt, at jeg ikke formåede at opfatte maleriet, hvor rørende det end var, da mængden af de sørgelige grupper i samme kun tjente til at forvirre mig, – så tog jeg en eneste fange, og efter først at have indesluttet ham i hans fængsel, så jeg ind gennem gitterværket på døren for at male hans portræt.

Jeg så ham udmarvet af håbløs hensmægten i fængslet og lærte den hjertesygdom at kende, som opstår af skuffet håb. Ved nærmere betragtning opdagede jeg, at han var bleg og febersyg; i tredive år havde vestenvinden ikke en eneste gang kølet hans blod – i al den tid havde han ikke set sol eller måne – ej heller havde vens eller frændes stemme hvisket gennem hans gitter; hans børn ...

Men her begyndte mit hjerte at bløde – og jeg følte mig nødsaget til at gå over til en anden del af portrættet.

I den mest afsides krog af fængslet sad han på lidt strå, som lå udbredt på jorden; det udgjorde på skift hans stol og hans seng; en lille kalender, bestående af pinde, lå ved hovedgærdet og vidnede om alle de lidelsens dage og nætter, som han her

havde tilbragt, – en af disse små stokke holdt han i sin hånd og ristede med et forrustent søm endnu en ulykkesdag til de øvriges tal. Da jeg skyggede for den smule lys, han havde, hævede han sit håbløse øje mod døren, slog det atter ned, rystede på hovedet – og fortsatte sit sørgelige arbejde. Jeg hørte lænkernes raslen om hans ben, da han vendte sig om, for at lægge pinden hen til de øvrige. Han udstødte et dybt suk – jeg så, hvorledes jernet trængte ind i hans sjæl … og brast i gråd. – Jeg kunne ikke udholde at betragte det billede af fangenskab, som min fantasi havde udkastet. Jeg sprang op af stolen, kaldte på La Fleur og befalede ham at bestille en vogn, der den følgende morgen klokken ni skulle holde for døren til gæstgiverstedet.

Jeg ville selv begive mig hen til *monsieur le duc de Choiseul*.

La Fleur ville have hjulpet mig til sengs, men da jeg ikke ønskede, at den ærlige svend skulle have den sorg, at se noget tegn til uro på mit åsyn, sagde jeg, at jeg nok skulle gå til sengs alene, og befalede ham ligeledes at lægge sig.

Stæren

Vejen til Versailles

Til det fastsatte klokkeslæt steg jeg op i vognen. La Fleur sprang bag på og befalede kusken at køre så hurtigt som muligt til Versailles.

Da der ikke fandtes noget bemærkelsesværdigt på denne vej, eller, rettere sagt, noget som jeg bekymrer mig om på mine rejser, formår jeg ikke at udfylde denne tomme plads bedre, end ved at fortælle den fugls levnedsbeskrivelse, der spillede en hovedrolle i det foregående kapitel.

Mens den hæderlige herr M*** ventede på gunstig vind i Dover, var den, førend den rigtigt kunne flyve, blevet fanget på en klippe af en engelsk knøs, der var rideknægt hos ham; da rideknægten ikke ville ombringe den, havde han puttet den på sit bryst og taget den med ombord i paketten – og eftersom han nu engang havde taget den under sin beskyttelse og givet den føde, fik han den snart kær og bragte den i god behold med sig til Paris.

I Paris købte knøsen et lille bur til stæren for en livre, og da han ikke havde noget bedre at bestille i de fem måneder, hans herre opholdt sig her, lærte han den i sit modersmål de fire simple ord (og ikke mere) – som jeg var den så meget skyldig for.

Da han med sin herre rejste til Italien – havde knøsen foræret den til værten i hotellet. – I Paris forstod man imidlertid ikke dens lille, engelske frihedssang. La Fleur købte derfor den og buret til mig for en flaske bourgogne.

Ved min tilbagekomst fra Italien bragte jeg den med mig til det land, i hvis sprog den havde lært sine toner, og da jeg havde fortalt lord A. dens historie, bad han mig om fuglen – efter en uges forløb gav lord A. den til lord B.; lord B. gjorde lord C. en foræring med den, og lord C.s kammertjener solgte den til lord D. for en shilling – lord D. gav den til lord E. – og så fremdeles det halve alfabet igennem. Fra denne høje sfære kom den ind i Underhuset og gik igennem lige så mange af dets medlemmers hænder. – Men da alle disse ønskede at *komme ind* (i Overhuset), – og min fugl ønskede at *komme ud* – bekymrede man sig næsten lige så lidt om den i London, som i Paris.

Det er umuligt andet, end at flere af mine læsere må have hørt den omtale, og hvis nogen tilfældigvis har set den, tillader jeg mig at underrette ham om, at denne fugl var *min* fugl – eller en eller anden ussel kopi af samme.

Jeg har intet videre at tilføje, end at jeg siden den tid stedse fører den arme stær som hjelmbusk i mit våben – sålunde:

– og lad heraldikerne dreje halsen om på den, om de tør vove det.

Audiensen

Versailles

Det ville ikke være mig behageligt, om min fjende skulle se mig ind i hjertet, når jeg begiver mig hen til et menneske for at bede om hans beskyttelse; det er af denne grund at jeg i almindelighed bestræber mig for at beskytte mig selv, men gangen til hertugen af Choiseul var nødtvungen – hvis det havde været en frivillig handling, antager jeg, at jeg ville have båret mig ad som andre mennesker.

Hvor mange usle planer til lave smigrerier udkastede ikke mit servile hjerte på vejen. For enhver af disse havde jeg fortjent Bastillen.

Da jeg få Versailles ligge for mig, kunne jeg ikke lade være at søge efter ord og fraser og pønse på den stilling og tone, hvormed jeg vilde indsmigre mig hos hertugen af Choiseul. – "Dette vil han være tilfreds med," sagde jeg – "Lige så godt som med en dumdristig skrædder, der bringer ham en kjole, uden først at have taget mål af ham. Du dåre!" vedblev jeg – "se først hertugen af Choiseuls ansigt – læg mærke til den karakter, som er afpræget i det, – iagttag, i hvilken stilling han hører på dig – betragt hans lemmers og hele legemes holdning og bevægelse – og hvad tonen angår, da vil den første lyd, som undslipper hans læber, angive dig den: af alt dette tilsammentaget må du på stedet forfatte en ansøgning, som ikke kan mishage hertugen – grundtrækkene er hans egne, og derfor vil han sandsynligvis optage den godt."

"Nu vel!" sagde jeg; "jeg ville ønske, den sag var lykkeligt overstået. Atter en fejhed! som om det ene menneske ikke var det andets ligemand over hele jorden; gælder dette, når man møder sin næste i Guds frie natur, hvorfor da ej også, når man står ansigt til ansigt for ham i kabinettet? Og tro mig, Yorick! hvor som helst dette ikke er tilfældet, der er mennesket falsk imod sig selv og forråder sin egen sag ti gange, medens naturen gør det én gang. Går til hertugen med Bastillen dine blikke, og jeg vil vædde mit liv på, at du inden en halv times forløb under bevogtning vil blive sendt tilbage til Paris."

"Jeg tror det," sagde jeg. – "Så vil jeg min tro gå til hertugen med al mulig munterhed og sorgløshed."

"Og deri handler du atter uklogt," svarede jeg. "Et roligt hjerte undgår alle ekstremer og holder sig stedse til middelvejen. – Godt, godt!" udbrød jeg, da kusken drejede ind ad porten, "jeg tror, jeg nok skal slå mig igennem," og mens han vendte i gården og kørte mig hen til døren, fandt jeg, at den lektion jeg havde givet mig selv, havde gjort en så god virkning, at jeg hverken gik op ad trapperne som et retfærdighedens offer, der skulle miste sit liv på råen, eller løb op ad dem med et spring og et par lange skridt, som når jeg flyver til dig, Elisa, for at finde det.

Da jeg trådte ind af salsdøren, traf jeg en herre, der muligvis kunne være hushovmesteren, men dog mere så ud til at være en af undersekretærerne. Han underrettede mig om, at hertugen var beskæftiget. "Da jeg er en udlænding," sagde jeg, "og, hvad der i den nærværende sagernes tilstand er endnu værre, tilmed en englænder, ved jeg slet ikke, hvorledes jeg skal få en audiens." – Han svarede, at dette ingenlunde forøgede vanskeligheden. –

Jeg bukkede og fortalte ham, at jeg havde noget meget vigtigt at meddele hertugen.

Sekretæren kastede et blik hen til trappen, som om han stod i begreb med at forlade mig, for at overbringe denne efterretning til én eller anden person.

"Men misforstå mig ikke," sagde jeg; "det, jeg har at sige hertugen, er ingenlunde af vigtighed for ham – men meget vigtigt for mig selv."

"*C'est une autre affaire*. Note 27)"

"En hædersmand vil det ingenlunde forekomme således – men jeg beder Dem at sige mig, min kære herre, hvornår en fremmed kan håbe at få adgang."

"Ikke førend om to timer," sagde han og så på sit ur.

Den mængde ekvipager, som holdt i gården, syntes at bevidne rigtigheden af denne beregning; inden den tids forløb var der ingen udsigt for mig, og da det i dette øjeblik ville have forekommet mig lige så slemt at gå frem og tilbage i salen, uden at have et menneske at tale med, som at være indespærret i Bastillen, vendte jeg tilbage til min vogn og befalede kusken at køre mig hen til *Cordon bleu*, det nærmeste gæstgiversted.

Jeg tror, skæbnen har bestemt, at jeg sjældent skal komme til det sted, jeg begiver mig hen til.

Postejbageren

Versailles

Førend jeg var kommet halvt ned ad gaden forandrede jeg mit forsæt: da jeg allerede er i Versailles, tænkte jeg, kan jeg lige så gerne bese byen. Jeg trak altså i snoren og befalede kusken at køre mig igennem nogle af hovedgaderne – "Jeg antager ikke, at byen er meget stor," sagde jeg.

Kusken bad om forladelse, fordi han måtte modsige mig og fortalte, at den var meget anselig, og at de fornemste hertuger, marquiser og grever havde deres palæer her. Øjeblikkelig faldt greve de B***, som boghandleren på *Quai de Conti* den foregående aften havde omtalt så fordelagtigt, mig ind. Og hvorfor, tænkte jeg, skulle jeg ikke begive mig hen til denne greve, som nærer en så gunstig mening såvel om engelske bøger som om englænderne selv, og fortælle ham min forlegenhed? Jeg forandrede altså for anden gang mit forsæt; – for at tilstå sandheden, må jeg berette, det var tredje gang, for jeg havde bestemt den dag at besøge madame de R*** i *Rue de St. Pierre*, og lovet gennem hendes kammerpige, at jeg sikkert ville gøre hende min opvartning. – Men det er omstændighederne, der leder mig – jeg formår ikke at lede dem; da jeg derfor så en mand stå med en kurv på den modsatte side af gaden, som om han havde noget at sælge, sendte jeg La Fleur hen for at spørge ham, hvor grevens palæ lå.

La Fleur var lidt bleg, da han kom tilbage og fortalte mig, at det var en *chevalier de St. Louis* [Note 28)], som solgte postejer.

"Det er umuligt, La Fleur!" – Han kunne lige så lidt begribe det, som jeg, men vedblev sin påstand, at det forholdt sig således; han havde set korset indfattet i guld tilligemed det røde bånd og postejerne, som ridderen solgte, i kurven; han kunne umuligt tage fejl.

En slig lykkesomskiftelse i et menneskes liv opvækker ædlere følelser end nysgerrighed; jeg kunne ikke lade være at betragte ham i nogen tid, da jeg sad i vognen, og jo længere jeg så på ham, på hans kors og på hans kurv, desto mere levende blev det indtryk, som de gjorde på mig – Jeg steg ud af vognen og gik hen til ham.

Han havde et renligt lærredsforklæde på, som nåede ham til lidt over knæene og som var forsynet med en smæk, der halvt dækkede hans bryst; øverst på denne, lidt under sømmen, hang hans kors. En hvid damaskes serviet var udbredt over hans kurv med de små postejer, en lignende dækkede bunden, og det hele var ordnet så net og sirligt, at man lige så gerne kunne have købt hans *patés* af lyst som af medlidenhed.

Han tilbød dem ikke til nogen, men stod roligt på hjørnet af et hôtel, og solgte dem til de forbigående, som ønskede at købe dem.

Han var omtrent otte og fyrre år gammel – hans blik var roligt, næsten alvorligt. Det forundrede mig ikke. Jeg nærmede mig snarere kurven end ham selv, og efter at have løftet servietten op og taget en af postejerne i hånden, bad jeg ham om at sige mig grunden til det syn, der havde rørt mig så meget.

Med få ord fortalte han mig, at han havde tilbragt sine bedste år i krigstjeneste, i hvilken han, efter at have fortæret sin ringe

fædrenearv, havde fået et kompagni tillige med korset, men da hans regiment blandt flere blev afskediget ved den sidste fredsslutning, uden at der var blevet tildelt disse korps nogen godtgørelse, var han pludselig stået alene i den vide verden, uden venner, uden at eje en eneste skilling og i sandhed uden nogen ting, undtagen dette (han pegede på sit kors). Den stakkels chevalier opvakte min medlidenhed og vidste også at vinde min agtelse, inden jeg forlod ham.

"Kongen var den ædelmodigste fyrste," sagde han, "men hans ædelmodighed formåede ikke at hjælpe eller belønne enhver, og det var *hans* uheld, at han hørte til de uhjulpnes tal. Han havde en lille kone, som han elskede og som bagte postejerne, og han anså det ikke for nogen vanære, at beskytte hende og sig selv for mangel på denne måde – indtil Forsynet anviste ham noget bedre."

Det ville være uret, at berøve den deltagende en glæde, ved at undlade at berette, hvad der hændte den stakkels *chevalier de St. Louis* omtrent ni måneder senere.

Det synes, som om han i almindelighed tog sit stade i nærheden af den jernport, som fører op til slottet, og da hans kors havde tiltrukket sig mangfoldiges opmærksomhed, havde mangfoldige stillet ham det samme spørgsmål som jeg. – Han fortalte dem den samme historie og altid med så megen beskedenhed og anstand, at den til sidst nåede til kongens øren, der, da han erfarede, at chevalieren havde været en tapper officer og agtet af hele regimentet som en hædersmand, ophævede hans lille handel, ved at give ham en pension af femten hundrede livres om året.

Eftersom jeg har fortalt dette, for at behage læseren, vil jeg bede ham om tilladelse at gøre en digression ved at fortælle en anden historie, for min egen fornøjelse – disse tvende begivenheder belyser hinanden gensidigt – og det ville være synd at skille dem ad.

Sværdet

Rennes

Eftersom riger og stater har perioder, hvor de daler og erfarer nøds og armods betydning, behøver jeg ikke at opholde mig ved at fortælle de årsager, som gradvis bevirkede huset *d'E**** i Bretagnes forfald. Marquis d'E***. havde kæmpet mandigt mod sin skæbne; han ønskede at bevare og at vise verden et svagt skin af den glans, som havde omgivet hans forfædre – men deres ubesindighed havde berøvet ham evnen til at gøre det. Vel var hans midler endnu tilstrækkelige til at tilfredsstille et ubemærket livs fordringer, men han havde to sønner, der higede efter at se fordums glans omgive deres navn, – han mente, de fortjente det. Han havde forsøgt at bane sig vej med sværdet – men forgæves – at stige var forbundet med så mange bekostninger, at selv den største sparsommelighed ikke kunne bestride dem – Den eneste tilflugt var handlen.

I enhver anden provins af Frankrig, end i Bretagne, ville det have været det samme som at knuse roden på det lille træ, som hans stolthed og kærlighed ønskede at se fremblomstre på ny. Men da der her er sørget for et sådant tilfælde, benyttede han sig af det. Marquisen greb lejligheden, da stænderne var forsamlede i Rennes, og trådte, ledsaget af sine to sønner, ind i rådssalen; efter at have beråbt sig på en gammel lov i hertugdømmet, der, skønt sjældent gjort gældende, ikke desto mindre efter hans formening var i kraft, løste han sværdet fra sin side. "Der," sagde han, "modtag det og bevar det trofast, indtil bedre tider sætter mig i stand til at fordre det tilbage."

Præsidenten modtog marquisens sværd – denne tøvede nogle øjeblikke for at se det nedlagt i arkivet og forlod derpå forsamlingen.

Den følgende dag indskibede marquisen sig med sin hele familie; Martinique var deres bestemmelsessted, og efter i nitten til tyve år heldigt at have beskæftiget sig med handlen og efter tillige at være kommet i besiddelse af en uventet arv; hidrørende fra fjerne slægtninge, rejste han hjem, for at tilbagefordre og håndhæve sin adel.

Det var et lykkeligt tilfælde, som aldrig vil hænde andre end en sentimental rejsende, at jeg netop skulle befinde mig i Rennes på den tid, da hin højtidelige tilbagefordring fandt sted: jeg kalder den højtidelig – mig forekom den således.

Marquisen, fulgt af sin hele familie, trådte ind i rådssalen: han holdt sin gemalinde ved hånden – hans ældste søn ledsagede sin søster, og den yngste stod ved siden af moderen – To gange tørrede han øjnene med sit lommetørklæde.

Den dybeste tavshed herskede. Da marquisen stod seks skridt fjernet fra tribunen, overgav han sin gemalinde til sin yngste søn, trådte tre skridt frem foran sin familie – og fordrede sit sværd tilbage. Sværdet blev ham overleveret, og i samme stund han havde modtaget det, drog han det næsten helt ud af skeden. Det var en længe savnet vens strålende åsyn; han betragtede det nøje fra fæstet til spidsen, som om han ville undersøge, om det endnu var det samme – og da han fik øje på en lille rustplet, som havde sat sig i nærheden af spidsen, hævede han det nærmere til sine øjne og bøjede sit hoved over det – jeg tror, jeg så en tåre falde på pletten, og at jeg ikke tog

fejl, derom overbevistes jeg ved hans ord. "Jeg skal sikkert finde *et eller andet middel* til at borttage den," sagde han.

Efter at have sagt disse ord, stak han atter sværdet i skeden, bukkede sig for dem, der havde bevaret det og gik bort, ledsaget af sin gemalinde og datter tillige med sine to sønner.

O, hvor jeg misundte ham hans følelser!

Passet

Versailles

Det faldt mig ikke vanskeligt at få adgang til greve de B***. Han bladede i Shakespeares værker, som lå på bordet. Jeg gik lige derhen, og efter først at have kastet et betydningsfuldt blik på bøgerne, der måtte vise ham, at jeg kendte deres indhold – sagde jeg, at jeg kom uden at have nogen, der kunne forestille mig, da jeg vidste, at jeg skulle træffe en ven i hans bolig, som nok ville gøre det: – "det er min landsmand, den store Shakespeare," sagde jeg og pegede hen på hans værker – "*et ayez la bonté, mon cher ami,*" tilføjede jeg og påkaldte Shakespeares ånd, "*de me faire cet honneur-là.* Note 29)"

Greven smilede over denne besynderlige måde at introducere sig på, og da han bemærkede, at jeg så lidt bleg og sygelig ud, opfordrede han mig indstændigt til at tage plads i en lænestol; jeg satte mig altså, og for at han ikke skulle bryde sit hoved med at finde ud af grunden til et så påfaldende besøg, fortalte jeg ham lige ud min oplevelse i bogladen, og hvorledes denne havde tilskyndet mig til snarere at henvende mig til ham end til noget andet menneske i Frankrig, for at hente råd i en forlegenhed, jeg befandt mig i.

"Lad mig høre, hvad denne forlegenhed består i," sagde greven.

Jeg fortalte ham ord til andet det samme, som jeg allerede har fortalt læseren.

"Og værten i mit hotel," sagde jeg ved slutningen af min beretning, "vil absolut have, at jeg skal sættes i Bastillen, herr

greve – men jeg nærer ingen frygt, eftersom jeg befinder mig blandt det mest dannede folk i verden; da jeg desuden er mig bevidst, at være en ærlig mand og ikke er kommet for at udspejde landets svagheder, tror jeg at kunne være uden bekymring. Det sømmer sig ikke for de franskes tapperhed, herr greve, at føre krig med de svage."

En heftig rødme farvede greve de B***'s kinder, da jeg sagde dette. "*Ne craignez rien* – vær uden frygt," sagde han.

"Det er jeg i sandhed også," svarede jeg. "Desuden," vedblev jeg i en spøgende tone, "har jeg leet hele vejen, lige fra London til Paris, og jeg tror ikke *monsieur le duc de Choiseul* er så stor en fjende af lystighed, at han skulle sende mig grædende over mit uheld tilbage. – Jeg henvender mig til Dem, herr greve de B***," sagde jeg med et buk, "for at udtrykke det ønske, at han ikke må gøre det."

Greven lyttede med megen velvilje til mine ord; i modsat tilfælde skulle jeg ikke have sagt halvt få meget. – "Godt sagt," udbrød han et par gange.

Hermed lod jeg altså sagen bero og besluttede ikke at tale mere om det.

Greven ledede selv samtalen: vi passiarede om forskellige ting – om bøger, politik, mænd og derpå også om kvinder. "Gud velsigne dem alle!" udbrød jeg, efter at vi havde talt vidt og bredt om dem – "der gives intet menneske på jorden, som elsker dem så meget som jeg: trods alle de svagheder, jeg har været øjenvidne til, og trods alle de satirer imod dem, jeg har læst, elsker jeg dem dog, for jeg er fuldt og fast overbevist om, at den mand, som ikke føler for hele kønnet, heller ikke formår at skatte en enkelt, som han bør."

"*Hé bien, monsieur l'anglois,*" sagde greven spøgende, "De er ikke kommet hertil for at udspejde landets blottede sider – det vil jeg tro – vore fruentimmeres ej heller, tør jeg sige, men tillad mig at antage, at hvis *par hazard* nogen blottelse af denne slags skulle frembyde sig for Deres blik, ville et sådant syn ikke mishage Dem."

Jeg nærer en følelse i mit indre, som oprøres ved den ringeste uanstændige hentydning; i løbet af en lystig samtale har jeg ofte bestræbt mig for at blive herre over den, og med usigelig overvindelse har jeg sagt mangfoldige slibrigheder i flere damers nærværelse, som jeg ikke ville af vovet at ytre den ringeste af, hvis jeg havde befundet mig under fire øjne med en enkelt af dem.

"Jeg beder om forladelse, herr greve," sagde jeg, "med hensyn til Deres fødelands blottelse, den ville jeg aldrig kunne betragte uden med tårefulde øjne, og hvad damernes angår," (her rødmede jeg ved den tanke, han havde opvakt hos mig) "så er jeg i dette punkt så kristelig og nærer en sådan medførelse for alt, hvad er er *svagt* hos dem, at jeg ville dække den med et klædebon, hvis jeg blot vidste, hvorledes jeg skulle bære mig ad med det. – Men jeg ønsker at kunne udspejde deres hjerters *nøgenhed,*" fortsatte jeg, og finde, trods konveniensens, himmelegnens og religionens forskellig forklædninger, det gode, der bor i dem, for derefter at danne mig selv – og det er grunden til, at jeg er kommet.

Derfor er det, herr greve," vedblev jeg, "at jeg hverken har set Palais Royal, Luxembourg, Louvres façade eller har gjort forsøg på at forøge fortegnelserne på malerier, billedstøtter og kirker – Enhver af de skønne betragter jeg som et tempel, i hvilket jeg

hellere vil træde ind og beskue de originale malerier og håndtegninger, end se selve Raphaels *Forklarelse*.

Min higen derefter er lige så utålmodig, som den, der opfylder en *connaisseur*'s bryst; den har ført mig fra mit eget hjem til Frankrig og vil fra Frankrig føre mig igennem Italien. Det er en stille rejse, som hjertet foretager sig, for at opsøge *Naturen* og de følelser, der udspringer fra denne, hvorved en mere levende kærlighed kan opflammes i vor barm til vore medmennesker og til verden, end den som i almindelighed rører sig i os."

Greven sagde mig mange komplimenter ved denne lejlighed og tilføjede meget høfligt, hvor meget han følte sig Shakespeare forbunden, fordi han havde ladet ham gøre mit bekendtskab. "Men, *à propos*," vedblev ham "Shakespeare er så opfyldt med store tanker, at han forglemte en højst ubetydelig omstændighed, nemlig, at underrette mig om Deres navn – han nødsager Dem derfor til at gøre det selv."

Passet

Versailles

Intet sætter mig i større forlegenhed, end at skulle sige nogen, hvem jeg er – for der gives næppe et eneste menneske, jeg ikke kan give en bedre underretning om, end om mig selv; derfor har jeg ofte ønsket, at kunne gøre det med et eneste ord – og så være færdig. Det var første gang, at jeg så mig i stand dertil, for da Shakespeare lå på bordet, erindrede jeg, at jeg stod i hans værker, tog Hamlet frem, slog graverscenen i femte akt op, lagde min finger på *Yorick* og rakte greven bogen, medens jeg vedblev at holde min finger over navnet. "*Me voici,*" sagde jeg.

Hvad enten nu greven havde glemt stakkels Yoricks hjerneskal over den levende, der stod for ham, eller en magisk kraft bragte ham til at overse en periode på syv til otte hundrede år, det gør intet til sagen – det er sikkert nok, at de franske begriber hurtigere, end de sammenfatter begreberne; jeg forundrer mig over intet i denne verden og mindst over dette, så meget mindre som en af de højststående i vor kirke, for hvis retskaffenhed og faderlige følelser jeg nærer den største ærefrygt, netop i det samme tilfælde gjorde sig skyldig i den samme vildfarelse. – "Han kunne ikke udholde at læse prædikener forfattede af kongen af Danmarks hofnar," sagde han.

"Vel, mylord," svarede jeg, "men der gives to Yoricker. Den Yorick som Deres Herlighed tænker på, har været død og begravet i otte hundrede år. Han florerede ved Horwendillus' hof – jeg er den anden Yorick, mylord, som ikke har floreret ved

noget hof." – Han rystede med hovedet. – "Gode Gud!" sagde jeg, "Deres Herlighed kunne lige så godt forveksle Alexander den Store med kobbersmeden Alexander." – "Det kom ud på ét," svarede han.

"Hvis kong Alexander af Makedonien havde haft magt til at afsætte Deres Herlighed, så er jeg overbevist om, at De ikke ville have talt således."

Den stakkels greve de B*** faldt i den samme vildfarelse.

"*Et monsieur est-il Yorick?* Note 30)" udbrød han.

"*Je le suis.* Note 31)"

"*Vous?*"

"*Moi – moi qui ai l'honneur de vous parler, monsieur le comte.*"

"*Mon Dieu!*" sagde han og omfavnede mig, "*vous êtes Yorick!*"

Greven puttede øjeblikkelig Shakespeare i sin lomme – og lod mig blive alene i værelset.

Passet

Versailles

Jeg var lige så lidt i stand til at begribe, hvorfor greven så pludseligt havde forladt værelset, som hvorfor han havde taget Shakespeare med i lommen. *Hemmeligheder, der må åbenbares af sig selv, er ikke værd at spilde tiden på at udgrunde.* Det var meget bedre at anvende den til at læse Shakespeare; jeg tog derfor "*Stor Ståhej for Ingenting*" og hensatte mig øjeblikkelig fra den stol, jeg sad på, til Messina på Sicilien og beskæftigede mig således med Don Pedro, Benedict og Beatrice, at jeg hverken tænkte mere på Versailles, greven eller passet.

Det er en herlig egenskab ved den menneskelige ånd, at den formår at følge illusionerne på deres lette flugt og således er i stand til at forsøde de pinefulde øjeblikke, forventning og sorger medfører! – For længe, længe siden havde I endt mine dages tal, hvis ikke så mange af dem var blevet tilbragt på hin fortryllende grund; når min vej er alt for tornefuld for mine fødder, alt for stejl i forhold til mine kræfter, forlader jeg den og slår ind på den jævne, silkebløde sti, som fantasien har bestrøet med glædens rosenknopper; jeg dvæler der en stund og vender forfrisket og styrket tilbage. – Når lidelserne stormer ind på mig, og denne verden ikke længere frembyder et tilflugtssted for mig, så forlader jeg den – baner mig en ny vej – og da jeg har et klarere begreb om Elysiums sletter end om Himlen, så trænger jeg mig, lig Æneas, ind på dem. Hist ser jeg ham møde sin forladte Didos tankefulde skygge og ønsker, at hun vil genkende ham – jeg ser den fortørnede mand vifte ham fra sig

med sin hånd og tavs vende sig bort fra ophavsmanden til al hendes lidelse og vanære; og den medfølelse, der ledede mig til at sørge over hende, da jeg gik i skole, leder mig også nu til at glemme min egen kummer ved tanken om hendes.

Sandelig, det kan ikke kaldes at jage efter en skygge, og menneskets ulejlighed i denne henseende kan ikke siges at være forgæves – dette vil derimod oftere være tilfældet, når udfaldet af hans sindsbevægelser overlades til forstanden alene. Hvad min egen person angår, da kan jeg med vished sige, at jeg aldrig har vundet en så afgørende sejr over mit hjertes slette tilbøjeligheder, som når jeg øjeblikkeligt opbød en ædel og velvillig følelse, for på denne måde at bekæmpe den på dens egen grund.

Da jeg var kommet til slutningen af tredje akt, trådte greve de B*** ind med mit pas i hånden.

"Hertugen af Choiseul, tør jeg påstå," sagde greven, "er en lige så god profet, som han er statsmand. – "*Un homme qui rit,*" havde hertugen ment, "*ne sera jamais dangereux*. Note 32)." – Hvis jeg havde ansøgt om et pas til nogen anden end til kongens hofnar, ville jeg ikke have fået det i de første to timer."

"*Pardonnez-moi*, herr greve, jeg er ikke kongens hofnar."

"Men er De da ikke Yorick?"

"Jo, det er jeg."

"*Et vous plaisantez?*"

Jeg svarede, at jeg vel gjorde løjer – men uden at få betaling for dem – det var ganske på min egen bekostning.

"Vi har ingen hofnarre, herr greve; den sidste, vi havde levede ved Charles den Andens udsvævende hof. Siden den tid er vore sæder efterhånden blevet i den grad afslebne, at vort hof for

øjeblikket er så opfyldt med patrioter, hvis eneste formål er at gøre deres fædreland hædret og lykkeligt – og vore damer er så kyske, så rene, så gode, så gudelige – at en hofnar ikke ville kunne finde nogen genstand at spotte over."

"Voilà un persiflage!" udbrød greven.

Passet

Versailles

Da passet befalede alle generalguvernører, guvernører, generaler, dommere og retsbetjente at lade kongens hofnar, herr Yorick og hans bagage uhindret passere, tilstår jeg, at min glæde over at have fået det ikke lidet blev svækket ved den rolle, som deri var blevet mig tildelt. Men ingen fryd er ublandet her på jorden, og nogle af vore meget dybsindige gejstlige er endog gået så vidt, at de har påstået, at nydelse stedse ledsages af et suk, og *at den største, de kendte, i almindelighed* var nær ved at ende med krampetrækninger.

Jeg mindes, at den alvorlige og lærde Bevoristius i sin kommentar over menneskeslægterne lige fra Adam, afbryder sig på en meget naturlig måde midt i en note, for at fortælle verden om et par spurve, der sad lige uden for hans vindue og hele tiden havde forstyrret ham, medens han skrev, ja endog til sidst ganske havde bortdraget hans opmærksomhed fra slægtsregistrene.

"Det er besynderligt!" skriver Bevoristius, "men det er en kendsgerning, for jeg har optegnet det for kuriositetens skyld. Hanspurven har virkelig, på den korte tid, jeg kunne have fuldendt den anden halvdel af noten i, afbrudt mig tre og tyve og en halv gang med gentagelsen af sine kærtegn.

Hvor miskundelig," tilføjer Bevoristius, "er Himlen mod sine skabninger!"

Ulykkelige Yorick! at en af de alvorligste blandt dine brødre skulle være i stand til offentligt at skrive det, som du ikke

formår at gentage, uden at dine kinder dækkes med den dybeste rødme.

Men dette vedkommer ikke mine rejser. – Derfor beder jeg to – ja, to gange om forladelse for det.

Karakteristik

Versailles

"Og hvorledes synes De om franskmændene?" spurgte greve de B***, efter at han havde givet mig passet.

Læseren kan formode, at jeg, efter et sligt høflighedsbevis, ikke undlod at besvare dette spørgsmål på det forbindtligste.

"*Mais passe pour cela* Note 33). – Tal De kun frit," sagde han; "finder De, at de franske er i besiddelse af al den forekommenhed, som verden gør os den ære at tillægge os?"

"Mine iagttagelser har bekræftet det," svarede jeg.

"*Vraiment,*" sagde greven, "*les français sont polis* Note 34)."

"Overvættes," svarede jeg.

Greven lagde mærke til ordet: *overvættes* og påstod, at jeg mente mere, end jeg sagde. Jeg forsvarede mig længe, så godt jeg kunne, mod denne beskyldning – han vedblev sin påstand, at jeg havde noget i baghånden og bad mig om åbent og lige frem at sige min mening.

"Jeg antager, herr greve, at mennesket har lige så vel som et instrument, et vist omfang, og at enhver tone, såvel i det selskabelige liv som i musikken, har sin bestemmelse, så at man kommer til kort, når man begynder en tone for højt eller for lavt, i harmoniens system."

Greve de B*** forstod sig ikke på musik og bad mig derfor om at forklare mig på en anden måde.

"En høflig nation, min kære greve, gør enhver til sin skyldner, og forekommenhed er desuden, ligesom det smukke køn, begavet med så mange yndigheder, at hjertet ikke nænner at

finde fejl ved den; og dog tror jeg, at der gives et bestemt fuldkommenhedstrin, som mennesket i almindelighed er i stand til at nå; så snart han overskrider dette, udsætter han sig snarere for at ombytte nogle af sine fortrin med andre, end at forøge deres tal. Jeg fordrister mig ikke til at sige, hvorvidt dette er tilfældet hos de franske med hensyn til den genstand, vi taler om, men hvis nogensinde englænderne, ved opnåelsen af en højere åndelig udvikling, erhverver den politur, franskmændene er så berømte for, vil vi – selv om vi alligevel kunne bevare den *politesse de cœur*, der snarere tilskynder os til at handle menneskekærligt end høfligt, – i det mindste miste hin ejendommelige forskellighed og originalitet i nationalkarakteren, der adskiller os ikke blot fra hinanden indbyrdes, men også fra den hele øvrige verden."

Jeg havde nogle af kong Williams shillings, så glatte som glas, i min lomme, og da jeg forudså, at jeg ville kunne benytte dem til at tydeliggøre min påstand, havde jeg, da jeg var kommet så vidt, taget dem i hånden.

"Se, herr greve," sagde jeg, rejste mig fra stolen og lagde dem hen på bordet foran ham – "ved i halvfjerdsindstyve år at gnides og rives mod hinanden i så mange forskellige lommer, er de blevet hinanden så lig, at De næppe er i stand til at adskille den ene shilling fra den anden.

Englænderne, lig gamle skuemønter, der lægges til side og kun kommer i få menneskers hænder, bevarer de oprindelige skarpe og klare træk, hvormed naturens skønne hånd stemplede dem; de er ikke så behagelige at føle på, men til gengæld er præget så tydeligt, at man ved første blik ser, hvis billede og skrift de bærer. – Men franskmændene, herr greve,"

tilføjede jeg, da jeg ønskede at formilde mine ord, "har så mange fortræffelige sider, at de så meget desto bedre kan undvære denne egenskab – de er så loyalt, tappert, ædelmodigt, åndrigt og velvilligt et folk som noget på jorden – hvis de besidder en fejl, så er det den, at de er alt for *alvorlige*."

"*Mon Dieu!*" udbrød greven og sprang op fra stolen.

"*Mais vous plaisantez* Note 35)," sagde han så i en roligere tone. Jeg lagde hånden på brystet og forsikrede ham med den dybeste alvorlighed, at det var min afgjorte mening.

Greven sagde, det gjorde ham ondt, at han ikke kunne blive for at høre mine grunde, men han var nødsaget til øjeblikkelig at begive sig bort, da han var indbudt til middag hos hertugen af Choiseul.

"Men hvis De ikke synes, at det er for langt at tage til Versailles for at spise til middag hos mig, beder jeg Dem, førend De forlader Frankrig, at forunde mig den fornøjelse at høre Dem tilbagekalde Deres mening – eller at erfare på hvilken måde, De vil forsvare den. Men hvis De agter at gøre dette, *monsieur l'anglois*, så må De opbyde alle Deres kræfter, for De vil have hele verden til modstander."

Jeg lovede greven, at jeg ville have den ære at spise til middag hos ham, førend jeg rejste til Italien og sagde derpå farvel.

Fristelsen

Paris

Portneren fortalte mig, da jeg steg ud af vognen uden for mit hotel, at en ung pige med en båndæske i dette øjeblik havde været her og spurgt efter mig. – "Jeg ved ikke," sagde portneren, "om hun er gået bort eller ikke." Jeg fik nøglen til mit værelse af ham, gik op af trapperne, og da jeg kun havde en halv snes trin tilbage til gangen uden for min dør, så jeg hende komme mig i møde.

Det var den smukke kammerpige, med hvem jeg var gået over *Quai de Conti*. Madame de R*** havde sendt hende hen til en *marchand de modes*, der boede nogle skridt fra *Hôtel de Modène*, og da jeg ikke havde aflagt det lovede besøg, havde hun befalet hende at forespørge sig om jeg havde forladt Paris, og om jeg i dette tilfælde ikke havde efterladt hende et brev.

Eftersom den smukke *fille de chambre* befandt sig så nær ved min dør gik hun med tilbage på mit værelse, for at opholde sig nogle øjeblikke, mens jeg skrev et kort.

Det var en yndig, rolig aften mod slutningen af maj måned. De karmoisinrøde gardiner (der havde samme farve som sengeomhænget) var trukket for – solen gik ned og kastede så glødende stråler gennem dem på den smukke kammerpiges ansigt – at jeg troede, hun rødmede. Denne tanke bragte mig selv til at rødme – vi var ganske alene; og dette bragte mig til at rødme for anden gang, inden den første rødme var forsvundet fra mine kinder.

Der gives en vis, behagelig, halvskyldig rødme, der snarere må tilskrives blodet end mennesket; det udsendes stormende fra hjertet, og dyden flyver efter det – ikke for at kalde det tilbage, men for at gøre denne fornemmelse endnu mere tiltrækkende for nerverne; de forener sig.

Men jeg vil ikke indlade mig på nogen beskrivelse. – Jeg følte i begyndelsen noget i mit indre, der ikke stod i nøje overensstemmelse med de dydige formaninger, jeg havde givet hende aftenen i forvejen. Fem minutter søgte jeg efter et kort; jeg vidste, at jeg ikke havde noget. – Jeg tog fat på pennen – lagde den ned igen – min hånd skælvede – den onde ånd var faret i mig.

Nu ved jeg lige så vel som nogen, at det er en modstander, der vil flygte, når vi sætter os til modværge; men det gør jeg overhovedet taget sjældent af frygt for at blive såret i kampen, om jeg end forbliver sejrherre. Derfor foretrækker jeg min personlige sikkerhed for en sådan triumf og i stedet for at tænke på at jage den på flugten, flygter jeg i almindelighed selv.

Den smukke *fille de chambre* kom tæt hen til skrivebordet, på hvilket jeg søgte efter et kort – tog først pennen op, som jeg havde kastet fra mig og tilbød sig derpå, at holde blækhornet for mig; hendes tilbud var så venligt, at jeg stod i begreb med at modtage det – men jeg vovede det ikke. "Jeg har intet at skrive på, kære," sagde jeg.

"Skriv det," svarede hun uskyldigt, "på hvad De vil."

Jeg ville netop til at udbryde: Så vil jeg skrive det på dine læber, yndige pige!

Jeg er uden redning, hvis jeg gør det, sagde jeg ved mig selv – derfor tog jeg hende ved hånden, ledsagede hende hen til døren

og bad hende ikke at forglemme de formaninger, jeg havde givet hende.

Hun svarede, at det skulle hun i sandhed ikke gøre, og som hun forsikrede mig dette med megen alvor, vendte hun sig om og lagde begge sine sammen foldede hænder i mine; det var umuligt ikke at trykke dem i denne situation. Jeg ønskede at give slip på dem, og i al den tid jeg holdt dem, prædikede jeg i mit indre imod det – dog vedblev jeg alligevel at holde dem. Inden to minutters forløb mærkede jeg, at jeg måtte begynde hele kampen på ny – og ved denne tanke følte jeg alle mine lemmer skælve.

Fodenden af sengen befandt sig omtrent en meter fra det sted, hvor vi stod; endnu holdt jeg stedse hendes hænder, og hvorledes det gik til, det er jeg ikke i stand til at afgive nogen forklaring om, men jeg hverken bad hende – eller drog hende – eller tænkte på sengen – men det hændte sig, at vi begge satte os ned.

"Nu skal jeg vise Dem den lille pengepung, som jeg har syet i dag til at gemme kronen i," sagde den smukke *fille de chambre*. Hun puttede derpå sin hånd i den højre lomme, som var mig nærmest og søgte i nogen tid efter den – derpå i den venstre – "Hun havde tabt den." Aldrig har jeg roligere befundet mig i en forventningsfuld tilstand – til sidst fandt hun den i den højre lomme og tog den frem; den var af grønt taft, besat med et lille stykke hvidt atlask og netop stor nok til at gemme kronen i. Hun lagde den i min hånd – den var nydelig; jeg holdt den i to minutter, medens den anden side af hånden hvilede på hendes skød, og snart kastede jeg et blik på pungen, snart til siden.

Et par sting var løbet op i folderne af mit halsbind – uden at sige et eneste ord tog den smukke *fille de chambre* sit lille syetui frem, trådte en nål og syede dem sammen. – Jeg forudså, at dagens vundne hæder stod på spil, og da hun under denne beskæftigelse tavs lod sin hånd krydse frem og tilbage bag min hals, følte jeg de laurbær ryste, hvormed fantasien allerede havde omvundet min tinding.

På vejen var en af hendes skoremme gået op og spændet var nær ved at falde af. "Se," sagde kammerpigen, og løftede sin fod op. Jeg kunne på min ære ikke lade være med til gengæld at befæste spændet og stikke remmen ind igen, men da jeg, efter at have gjort dette, løftede den anden fod i vejret for at se om begge var i orden, kom jeg til at gøre dette så hurtigt – at den smukke *fille de chambre* ikke kunne undgå at tabe ligevægten – og så –

Sejren

Paris

Ja – og så – I, hvis iskolde hoveder og lunkne hjerter kan neddysse eller skjule jeres lidenskaber, sig mig, er det da en forbrydelse, at de opstår hos mennesket? Og for hvad andet kan hans ånd være åndernes fader ansvarlig, uden for hvorledes han opførte sig, mens de rørte sig i hans bryst.

Om end naturen har spundet sit omhyggelige væv således, at nogle tråde af kærlighed og sanselighed er indesluttede i stoffet, bør derfor det hele væv tilintetgøres for at uddrage disse? – "Hudflet mig slige stoikere, du store naturens hersker!" sagde jeg ved mig selv.

Hvor som helst dit forsyn vil hensætte mig, for at prøve min dyd – hvor stor en fare jeg end er udsat for – i hvilken stilling jeg end befinder mig – lad mig føle de sindsbevægelser, der opstår af den, og for hvilke intet menneske bør være fritaget – når jeg da holder dem sejrrigt i tømme vil jeg overlade udfaldet til din retfærdighed: for du har skabt os, vi gjorde det ikke selv.

Da jeg havde fuldendt min kaldelse, løftede jeg den smukke *fille de chambre* op ved hånden og ledsagede hende ud af mit værelse. Hun stod hos mig, indtil jeg havde lukket døren til mit værelse i lås og taget nøglen i lommen – *og så* – men heller ikke et øjeblik før, da sejren var aldeles afgørende – trykkede jeg mine læber til hendes kind, tog hende atter ved hånden og ledsagede hende i sikkerhed til hotellets port.

Hemmeligheden

Paris

Det menneske, som kender hjertet, vil vide, at det var mig umuligt øjeblikkelig at vende tilbage til mit værelse, – det ville have været det samme som at høre en yndlingsmelodi afbrudt ved en skærende dissonans.

Da jeg derfor slap kammerpigens hånd, blev jeg i nogen tid stående uden for porten til hotellet, lod mit blik følge alle de forbigående og anstillede betragtninger over dem, indtil min opmærksomhed fæstedes på en genstand, der bragte alle mine formodninger til at lide skibbrud.

Det var en høj skikkelse med et mørkt, alvorligt og filosofisk udseende, der gik roligt op og ned ad gaden, omtrent tres skridt til hver side. Han var henved to og halvtreds år gammel, en lille stok holdt han under armen og var iført en mørk, gulgrå kjole, vest og benklæder, der syntes i flere år at have gjort tjeneste – de var dog endnu uplettede, og et slags tarvelig *propreté* var udbredt over hans person. Den måde, på hvilken han tog sin hat af, og den stilling, i hvilken han tiltalte adskillige folk, overtydede mig om, at han bad om almisser; jeg tog derfor et par sous op af lommen for at give ham, når turen kom til mig. – Han gik forbi mig uden at bede om noget, og dog var han ikke kommet fem skridt videre frem, førend han anmodede en lille kone om en gave. Af os to så jeg langt mere ud til at have kunnet give ham noget, end hun. Næppe havde han forladt denne kone, førend han tog sin hat af for en anden, der kom fra samme side. Derpå kom en gammel herre langsomt gående og efter ham en

ung, smart fyr. Han lod dem begge gå forbi sig og bad ikke om noget. I den halve time, jeg stod og iagttog ham, var han gået en ti til tolv gange frem og tilbage og havde ufravigelig fulgt den samme plan.

To ting var i høj grad påfaldende, som jeg forgæves brød mit hoved med at forklare. – For det første, hvorfor denne mand *kun* tiltalte kønnet, og for det andet, hvad det var, han fortalte det, og hvilken slags veltalenhed det kunne være, som gjorde damerne blødhjertede, og om hvilken han vidste, at den var uden virkning på mændene.

Der var to omstændigheder, som endnu mere forviklede denne hemmelighed – den ene bestod i, at han hviskede hvert fruentimmer, dét, han havde at sige i øret, på en måde, der snarere lignede en meddelelse af en hemmelighed end en bøn om almisse. Den anden omstændighed bestod i, at han altid var heldig: han standsede aldrig nogen dame, uden at hun tog sin pengepung frem og øjeblikkelig gav ham noget.

Det var mig umuligt at udgrunde dette fænomen.

Nu havde jeg fundet en gåde, hvis løsning jeg kunne more mig med den øvrige del af aftenen; jeg gik derfor op på mit værelse.

Samvittighedssagen

Paris

Værten i hotellet trådte straks bag efter ind i mit værelse for at underrette mig om, at jeg måtte opsøge mig et andet logi. "Hvorfor det, min ven?" spurgte jeg. Han svarede, at jeg i aften havde lukket mig inde i mit sovekammer med en ung pige, og at dette stred mod husets vedtægter. – "Meget vel, så vil vi skilles ad som venner, for pigen er ikke blevet værre af den grund, jeg ikke heller, og De vil ligeledes forblive uforandret."

"Sligt ville være tilstrækkeligt til at forspilde husets gode navn og rygte. *Voyez-vous, monsieur?* [Note 36)]" sagde han og pegede hen på fodenden af sengen, hvor vi havde siddet.

Jeg tilstår, at skinnet var imod os; men da jeg var for stolt til at indlade mig på nogen forklaring formanede jeg ham til at lade sin samvittighed sove for i nat, ligesom jeg havde i sinde at gøre, og den følgende morgen ved morgenmaden skulle vort mellemværende blive afgjort.

"Jeg ville ikke have bekymret mig, om De så havde haft tyve piger hos Dem, monsieur," sagde han –

"Det er en snes flere," afbrød jeg ham, "end jeg nogensinde gjorde regning på."

"Forudsat at det havde været om morgenen," tilføjede han.

"Og gør da i Paris tiden på dagen synden så meget større?"

"Den gør *skandalen* større," sagde han.

Jeg holder af skarpe distinktioner og kan ikke sige, at jeg var synderlig opbragt på manden.

"Jeg indrømmer, det er nødvendigt," vedblev værten, "at en fremmed i Paris må have lejlighed til at købe kniplinger, silkestrømper, manchetter *et tout cela* – og det har intet at betyde, at et pigebarn kommer med en båndæske –"

"På ære og samvittighed; hun havde én," sagde jeg; "men jeg lukkede den slet ikke op."

"Så har monsieur vel ikke købt noget?"

"Ingen verdens ting."

"For jeg kunne anbefale en lille pige, som ville behandle Dem *en conscience* Note 37)."

"Hende må jeg se endnu i aften," sagde jeg.

Han bukkede ærbødigt og gik.

"Nu skal jeg triumfere over denne *maître d'hotél*," udbrød jeg – "og hvad så? Så skal jeg vise ham, at jeg ved, han er en snavs karl – og hvad så?" – Hvad så! – Jeg stod mig selv alt for nær, til at jeg kunne sige, jeg tilsigtede det for andres skyld. – Det kunne jeg ikke give noget tilfredsstillende svar på; der lå mere bitterhed end moralitet i min plan, og jeg var ked af den, endnu førend jeg havde udført den.

Inden få minutters forløb kom grisetten ind med sin kniplingsæske. – "Jeg vil dog ikke købe noget," sagde jeg ved mig selv.

Grisetten ville vise mig alt; det var imidlertid ingen let sag at behage mig, men det ville hun ikke bemærke. Hun åbnede sit lille magasin og lagde alle sine kniplinger, det ene stykke efter det andet, hen for mig – viklede dem op og viklede dem atter sammen med den mest tålmodige beredvillighed. –Jeg kunne købe eller lade være; jeg kunne selv bestemme prisen. Det syntes at være den arme skabning meget om at gøre at få et par

skilling; hun gjorde sig uendelig umage for at indtage mig for sig, og den måde, hun gjorde det på, forekom mig snarere at være uskyldig og indsmigrende end kunstlet.

Det er skade, når et menneske ikke besidder en del ærlig lettroenhed – jeg blev blødhjertet og opgav min anden beslutning lige så roligt som den første – hvorfor skulle jeg straffe én for en andens brøde? Hvis du er denne tyranniske vært skatskyldig, tænkte jeg og så hende i øjnene, desto hårdere må det falde dig at tjene dit brød!

Om jeg kun havde haft fire louisdorer i min pengepung, kunne jeg dog ikke have bragt det over mit hjerte at rejse mig og vise hende døren, før jeg først havde købt et par manchetter for de tre.

Værten i hotellet vil dele fortjenesten med hende – det kan være det samme – så har jeg kun betalt, som så mangen stakkels fyr før mig har gjort, for en handling, han hverken kunne udføre eller tænke på at udføre.

Gåden

Paris

Da La Fleur kom op for at opvarte mig ved aftensbordet, fortalte han mig, hvor ondt det gjorde værten at have fornærmet mig ved at forlange, at jeg skulle flytte.

Et menneske, som ved at sætte pris på en rolig søvn, vil ikke begive sig til hvile med fjendskab i sit hjerte, hvis han kan undgå det. Jeg bad derfor La Fleur sige værten, at det på min side gjorde mig ondt at have givet foranledning til det – "og du kan tilføje, La Fleur, hvis du vil," vedblev jeg, "at hvis den unge pige skulle komme her tiere, vil jeg ikke se hende." Det var et offer, som jeg ikke bragte ham, men mig selv, da jeg havde besluttet, efter således med nød og næppe at være undsluppet, ikke oftere at udsætte mig for farer, men at forlade Paris, om muligt, lige så dydig, som jeg havde betrådt denne stad.

"*C'est déroger la noblesse, monsieur* [Note 38)]", sagde La Fleur med det allerdybeste buk. – "*Et encore, monsieur* kan forandre sin mening," vedblev han, "og hvis han *(par hazard)* skulle ønske at fornøje sig ..."

"Jeg finder slet ingen fornøjelse i det," svarede jeg afbrydende.

"*Mon Dieu!*" udbrød La Fleur – og forføjede sig bort.

Efter en times forløb kom han tilbage, for at hjælpe mig ved afklædningen og var endnu tjenstvilligere end sædvanligt. – Der lå ham noget på hjertet, som han enten ville meddele mig eller bede mig om; men han var ikke i stand til at få det over sine læber: jeg kunne ikke begribe, hvad det var, og gjorde mig i

sandhed ikke megen umage for at opdage det, da jeg var beskæftiget med en langt interessantere gåde, betræffende den mand, der havde bedt om almisse uden for gæstgiverstedets port. Jeg ville have givet, hvad det skulle have været, for at være kommet på det rene med den sag; det var ikke nysgerrighed, som ledede mig – det er en så lav bevæggrund til at anstille udforskninger, at jeg i almindelighed ikke ville give en toskilling for at tilfredsstille den – men en hemmelighed, tænkte jeg, der så hurtigt og så sikkert kunne gøre hver en kvinde, man kom nær, blød om hjertet, var i det mindste ligeså vigtig som den om de vises sten: hvis jeg havde besiddet begge Indierne, ville jeg have givet det ene for at være kommet i besiddelse af den.

Næsten hele natten igennem pønsede jeg forgæves på at finde ud af den, og da jeg vågnede om morgenen, var mit sind så forvirret af mine *drømme*, som Babyloniens konge nogensinde havde været; jeg tror at kunne påstå, at de vise i Paris ikke ville have været i mindre forlegenhed, end fordum de i Chaldæa, med at fortolke dem.

Le dimanche

Paris

Det var søndag, og da La Fleur om morgenen kom ind med min kaffe tillige med brød og smør, havde han pyntet sig således, at jeg næppe kunne kende ham igen.

I Montreuil havde jeg lovet at give ham en ny hat med sølvkokarde og tresse tilligemed fire louisdorer, *pour s'adoniser*, når vi kom til Paris; og jeg må lade den arme svend vederfares retfærdighed ved at berette, at han med disse penge havde gjort underværker.

Han havde købt en ren og pæn skarlagenskjole og et lignende par benklæder. – "De var ikke en krone mindre værd, end om de havde været splinternye," sagde han. – Jeg ønskede ham pokker i vold, fordi han havde fortalt mig, at de ikke var det. De så så nye ud, at jeg, skønt jeg vidste, det var umuligt, hellere ville have troet, at jeg havde købt dem i ubrugt stand til fyren, end at de skulle være kommet fra *Rue de Friperie*.

Det er imidlertid et delikat hensyn, som folk i Paris kun bekymrer sig lidet om.

Desuden havde han købt en smuk, blå, rigeligt broderet silkevest; den var nu rigtignok lidt medtaget af den tjeneste, den allerede havde præsteret; men pletterne var på det omhyggeligste blevet aftaget, guldet afpudset; i det hele taget var den mere glimrende end solid, og da den blå farve ikke var alt for skrigende, passede den meget godt til kjolen og benklæderne; desuden havde han fået en *solitaire* og en hårpung for sine penge, og af *le fripier* erholdt han et par forgyldte

knæbånd til sine benklæder med i købet. For fire livres af hans egne penge havde han købt broderede mousselinsmanchetter – et par hvide silkestrømper for fem til – og naturen havde oven i købet givet ham et kønt udvortes, uden at det havde kostet ham en skilling. – Således pyntet trådte han nu ind i værelset, med håret friseret efter sidste mode og med en smuk buket på brystet – med ét ord, hans hele ydre bar et så festligt anstrøg, at jeg øjeblikkelig derved erindredes om, at det var søndag, og ved at sammenlægge begge omstændigheder, faldt det mig straks ind, at det, som han havde ønsket at bede mig om den foregående aften, bestod i, at måtte tilbringe denne dag således, som alle andre mennesker i Paris tilbragte den. Jeg var næppe faldet på denne formodning, førend La Fleur, med uendelig underdanighed, men dog med et tillidsfuldt blik, som om jeg ikke kunne afslå hans bøn, bad om jeg ville give ham fri i dag "*pour faire le galant vis-à-vis de sa maitresse* [Note 39)]."

Nu havde jeg netop selv i sinde at gøre dette vis-à-vis madame de R***. Derfor havde jeg beholdt vognen, og min forfængelighed ville ikke være blevet krænket ved at have haft en så pyntelig tjener som La Fleur til at stå bag på: aldrig kunne jeg mindre have undværet ham.

Men vi må *føle*, ikke holde strengt på vor ret i slige forlegenheder: vore tjenestefolk har vel opgivet deres frihed, men ikke deres natur ved at indtræde i dette underordnede forhold; de er af kød og blod og nærer den samme forfængelige attrå og de samme små ønsker i deres trældoms tilstand, som deres herrer. De har rigtignok bestemt en pris for deres selvfornægtelse, og deres forventninger er så urimelige, at jeg

ofte ville skuffe dem, hvis deres stilling ikke gav mig så megen magt til at gøre det.

"*Se, se, jeg er din tjener,*" denne tanke berøver mig på engang alle en herres rettigheder.

"Du har lov til at gå, La Fleur," sagde jeg.

"Og hvad for en kæreste kan du have fået fat på, La Fleur, i den korte tid du har været i Paris?"

Han lagde sin hånd på brystet og fortalte mig, at det var en *petite demoiselle* hos greve de B***. La Fleur besad et hjerte, der var skabt for selskabelighed, og lod, for at sige sandheden, lige så lidt nogen lejlighed undslippe sig, som hans herre – så at han på en eller anden måde – men hvorledes – det må Himlen vide – havde vidst at gøre demoisellens bekendtskab ude på trappen, mens jeg var beskæftiget med mit pas, og da tiden havde været tilstrækkelig for mig til at vinde grevens gunst, havde La Fleur også vidst at benytte den til at vinde pigens. Familien skulle formodentlig i dag komme til Paris, og han havde aftalt med hende tilligemed et par andre af grevens tjenerskab, at gøre en spadseretur på boulevarderne.

Lykkelige folk! som i det mindste én gang hver uge er sikker på at kunne skyde alle sorger fra sig, og som ved dans, sang og leg kan afkaste bekymringernes tunge byrde, der nedtrykker andre nationer i støvet.

Brudstykket

Paris

La Fleur havde efterladt mig noget, der hele dagen forskaffede mig mere underholdning, end jeg havde betinget mig, og som enten jeg eller han kunne have forudset.

Han havde bragt det lille stykke smør op på et ribsblad, og eftersom det var meget varmt i vejret og han havde et godt stykke vej at gå med det, havde han bedt om et ark makulatur til at lægge mellem ribsbladet og hånden. Da dette godt kunne tjene som tallerken, befalede jeg ham at lægge det således på bordet, og da jeg havde besluttet at blive hjemme hele dagen igennem, bad jeg ham om at bestille middagsmad til mig hos traktøren og lade mig være alene, medens jeg spiste min morgenmad.

Efter at have fortæret smørret, kastede jeg ribsbladet ud af vinduet og stod netop i begreb med at kaste papiret bag efter – men standsede, for at læse den første linje, og denne tilskyndede mig til at læse den anden og tredje, indtil jeg kom til den overbevisning, at det fortjente en bedre skæbne; jeg lukkede derfor vinduet, tog en stol derhen og satte mig ned for at læse det.

Det var gammelt fransk skrevet på Rabelais' tid, og det kunne, for så vidt jeg forstår mig på det, gerne have været forfattet af ham selv; det var desuden skrevet med gotiske bogstaver, og disse havde fugtighed og tid affalmet således, at det kostede mig usigelig umage, at finde nogen mening i det. Jeg kastede det hen og skrev et brev til Eugenius – derpå tog jeg

det atter i hånden og tabte på ny tålmodigheden over det; for at opmuntre mig skrev jeg derpå et brev til Elisa. Men jeg kunne ikke få det ud af mit hoved og vanskeligheden ved at forstå det tjente kun til at forøge min videbegærlighed.

Jeg spiste til middag, og efter at have opklaret min ånd med en flaske bourgogne, gav jeg mig atter i færd med det – efter at jeg i to timer havde grublet over det med næsten lige så dyb opmærksomhed, som Gruter eller Jacob Spon over en betydningsløs inskription, troede jeg, det var bedst at oversætte det til engelsk, for at se, hvorledes det så ville tage sig ud. – Jeg begyndte derfor i al magelighed på dette, således som når man halvt i spøg udfører et arbejde, skrev undertiden en sætning – gik et par gange op og ned ad gulvet – kastede derpå et blik ud af vinduet, for at erfare hvorledes verden underneden skikkede sig, så at klokken slog ni, førend jeg blev færdig.

– Derpå begyndte jeg at læse det som følger:

Brudstykket

Paris

Eftersom nu notarens kone diskuterede alt for heftigt med notaren angående dette punkt, sagde han (idet han kastede pergamentet bort fra sig): "Jeg ville ønske, at her var en anden notar til stede, for at nedskrive og bevidne alt dette –"

"Og hvad ville I så gøre, monsieur," sagde hun og sprang op af stolen. Nu var notarens kone en arrig, lille kvinde, og notaren anså det derfor klogest ved et venligt svar at undgå en orkan. – "Så ville jeg gå til sengs," svarede han.

"I kan gå til Helvede," svarede notarens kone.

Da der imidlertid ikke var mere end én seng i huset – for de to andre værelser var efter skik og brug i Paris ikke forsynet med nogen sådan – og notaren ikke skøttede om at ligge i samme seng med en kone, som for et øjeblik siden uden videre havde sendt ham pokker i vold, gik han bort med hat, stok samt sin korte kappe, eftersom det blæste stærkt, og spadserede i ondt lune hen ad *Pont-Neuf* til.

Enhver, der nogensinde er gået over *Pont-Neuf*, må indrømme, at det er den herligste, skønneste, let teste, længste, bredeste, mest ophøjede bro, som nogensinde forbandt land med land på overfladen af denne af jord og vand sammensatte klode.

At skønne heraf synes det, som om brudstykkets forfatter ikke har været nogen franskmand.

Den værste fejl, som teologerne og doktorerne i Sorbonne kunne finde derved, er, at hvis der kun findes en hat fuld vind i Paris eller dens omegn, hører man her flere ugudelige "*sacre dieu*" end på nogen anden åben plads i den hele stad – og det af gode, fyldestgørende grunde, messieurs; thi den kommer Eder farende i møde, uden at råbe *gare l'eau*, og med så uberegnelige stød, at blandt de få, som går over den med hatten på hovedet, er der ikke én af halvtreds, der jo ikke vover to og en halv livres derved, hvilket netop er en hats værdi.

Den arme notar hævede instinktmæssigt, lige idet han gik forbi skildvagten, stokken op til siden af sin, men da han løftede den i vejret, indviklede dupskoen sig i snorene på skildvagtens chakot, hævede den ud over rækværket og kastede den i Seinen.

"*Det er en dårlig vind,*" sagde en bådsmand, der fiskede den op, "*som ikke blæser til gavn for nogen.*" Skildvagten, som var en gascogner, strøg øjeblikkelig sin knebelsbart og fældede sin musket.

Musketter affyredes i hine dage med lunter, og da en gammel kone, der sad ved enden af broen, havde lånt skildvagtens lunte, for dermed at tænde sin papirslygte, som var blæst ud, gav dette vor gascogner tid til at få sit blod afkølet og bedre benytte hændelsen til sin fordel. – "*Det er en dårlig vind,*" sagde han, og satte sig i besiddelse af notarens castorhat, idet han søgte at retfærdiggøre sit rov med bådsmandens valgsprog.

Den arme notar gik over broen, og medens han begav sig gennem *Rue Dauphine* til forstaden St. Germain, klagede han sin nød på vejen, sålunde:

"Jeg ulykkelige mand! der hele mit liv igennem skal være en kastebold for vindene – der er født til at føle de onde tungers storme rettede mod mig og mit kald, hvor jeg går og står – der ved kirkens torden er forenet i ægteskab med en stormfuld kvinde – der af huslige orkaner er fordrevet fra min bolig og af stormen på broen berøves min castorhat – at jeg skal befinde mig her, barhovedet, på en stormfuld nat, givet til pris for tilfældets luner! – Hvorpå skal jeg hvile mit hoved? – Jeg ulykkelige mand! Hvilken vind blandt alle kompassets to og tredive streger kan blæse mig noget godt til, således som den gør for mine medmennesker!"

Idet notaren med sådanne klager fortsatte sin vej forbi en mørk allé, hørte han en stemme kalde på en pige og befale hende at løbe hen og hente den nærmeste notar. – Nu var vor notar den nærmeste; han benyttede sig derfor af sin stilling, gik igennem alleen til døren, kom til en gammeldags sal og blev ført ind i et stort værelse, i hvilket der ikke fandtes det ringeste uden et langt spyd – et panser – et rustent gammelt sværd og et bandoler, der var hængt op på fire forskellige steder på væggene, i lige stor afstand fra hinanden.

En olding, der i fordums dage havde været en adelsmand, og som, forsåvidt hans uformuenhed ikke tillige havde besudlet hans blod, endnu var det, lå i en seng og lænede hovedet mod sin hånd; et lille bord, hvorpå en vokskerte brændte, stod tæt op dertil, og nær ved bordet stod en stol. – Notaren satte sig ned, tog sit blækhorn og et par ark papir frem, lagde dem foran sig, dyppede sin pen i blækket, blottede sit bryst mod bordet og gjorde alt beredt til at opsætte adelsmandens sidste vilje og testamente.

"Ak! Herr notar," sagde adelsmanden og rejste sig lidt i vejret "jeg har intet at borttestamentere, der ville kunne dække de dermed forbundne omkostninger, med undtagelse af mit livs historie, og jeg kunne ikke dø i fred, uden at jeg havde overladt den til verden som et legat; fortjenesten, som den kan afgive, skænker jeg Dem for Deres ulejlighed med at nedskrive den. – Det er en så ualmindelig historie, at hele menneskeslægten vil læse den – den vil berede Deres families lykke" – notaren dyppede pennen i sit blækhorn. – "Almægtige styrer af enhver begivenhed i mit liv," vedblev den gamle adelsmand, idet han hævede sit alvorsfulde blik og strakte sine hænder mod himlen – "du, hvis hånd har ledet mig gennem en labyrint af forunderlige hændelser lige til dette sørgelige øjeblik, stå du den gamle, svage, dybt nedbøjede mands hukommelse bi, hvis den skulle svigte – led min stemme ved din evige sandheds ånd, så at denne fremmede ikke skal nedskrive andet, end hvad som står i den bog, efter hvis udsagn," – her foldede oldingen sine hænder – "jeg enten skal fordømmes eller frikendes!"

Notaren holdt spidsen af sin pen op imellem lyset og sit øje.

"Det er en historie," sagde adelsmanden, "som vil oprøre enhver menneskelig følelse. Den vil bringe det følsomme hjerte til at isne, ja endog opvække medlidenhed hos et umenneske."

Notaren brændte af begærlighed efter at begynde, og dyppede sin pen for tredje gang i blækhornet – den gamle adelsmand vendte sig lidt mere om til notaren og begyndte medfølgende ord at diktere sin historie –

"Og hvor er det øvrige henne, La Fleur?" sagde jeg, da han netop trådte ind af døren.

Brudstykket og buketten

Paris

Da La Fleur kom tæt hen til bordet og begreb, hvad jeg ønskede, fortalte han mig, at han kun havde set to blade endnu, hvilke han havde viklet om stilkene på en buket, som han havde overrakt demoisellen på boulevarderne, for at holde den sammen. – "Så løb tilbage til hende, jeg beder dig, La Fleur, i greve de B***'s palæ, *og se om du kan få dem.*"

"Derom er der ingen tvivl," sagde La Fleur og fløj afsted.

Et øjeblik efter kom den stakkels fyr tilbage; han var ganske åndeløs, og hans blik tilkendegav, at han var blevet skuffet på en smerteligere måde, end ved ikke at være i stand til at få fat på brudstykket. *Juste ciel!* To minutter efter at den arme svend havde sagt hende sit sidste ømme levvel, havde hans troløse elskede givet hans *gage d'amour* til en af grevens tjenere; tjeneren havde foræret det til en sypige og sypigen til en spillemand – tillige med mit brudstykke. – Vore ulykker havde slynget sig i hinanden. – Jeg udstødte et suk – det kom tilbage lig et ekko fra La Fleur.

"Hvor troløs," udbrød La Fleur. – "Hvor uheldigt!" sagde jeg.

"Det skulle slet ikke have krænket mig, hvis hun havde tabt den." – "Mig heller ikke, La Fleur," sagde jeg, "hvis jeg havde fundet dem."

Om dette lykkedes mig eller ikke, vil ses af det følgende.

Almissen

Paris

Den, hvem stolthed eller frygt afholder fra at gå igennem en mørk gang, kan for resten i alle andre henseender være en fortræffelig og dygtig mand, men til en god sentimental rejsende duer han ikke. Hvad jeg kan se foregå ved høj lys dag på alfar vej bryder jeg mig kun lidt om. – Naturen er undselig og holder ikke af at vise sig for tilskuere, men i en eller anden krog opfører den undertiden en scene, der opvejer følelserne i en halv snes franske skuespil til sammen – og dog er disse i høj grad tiltrækkende; når jeg derfor har til hensigt at røre mine tilhørere mere end sædvanligt, plejer jeg i almindelighed at lægge dem til grund for min prædiken; for en præst kan lige så vel som helten i et stykke lade handlingen afhænge af sådanne begivenheder, og hvad teksten angår – så er Cappadokien, Pontus og Asien, Frygien og Pamfilien lige så god som nogen taget af Biblen.

Fra *Opera Comique* fører en lang, mørk gang ud til en snæver gade; den passeres kun af få, som der ydmygt venter på en fiaker eller som efter at forestillingen er endt, ønsker i god ro og mag at kunne gå hjem. Ved den ende, der er nærmest ved teatret, findes en lille lampe, som allerede ophører at lyse, førend man kommer til midten af gangen; i nærheden af døren ser man den vel som en fiksstjerne af laveste rang; men den tjener dog også her mere til pryd end til nytte: den brænder – men gør den os bekendte verden ingen nytte.

Da jeg vendte tilbage gennem denne gang, bemærkede jeg, omtrent fem til seks skridt fra døren, to damer, der havde hinanden under armen, med ryggen lænet imod muren og som efter min formening ventede på en fiaker; da de stod nærmest ved døren, mente jeg at de havde en fortrinligere ret end jeg; jeg nærmede mig dem derfor på et par skridt og indtog roligt min plads; – jeg var klædt i sort og kunne derfor næppe ses.

Den dame, der stod mig nærmest, var en høj og mager kvindelig skikkelse, omtrent seks og tredive år gammel; den anden var af samme størrelse og omtrent fyrre år gammel; ingen af dem så ud til at være kone eller enke; de syntes åbenbart at være tvende vestalinder, som kærtegn ikke havde vanhelliget, som et ømt bryst aldrig havde trykket op til sig; jeg kunne have ønsket at være i stand til at gøre dem lykkelige, men skæbnen havde bestemt endnu samme aften at berede dem en lykke fra en ganske anden kant.

– En sagte stemme ved enden af gangen bad dem begge i velvalgte udtryk og i en indsmigrende tone i Guds navn om en tolvsous-mønt. Det forekom mig besynderligt, at en betler selv skulle bestemme almissens størrelse – og at det skulle være tolv gange så meget, som man i almindelighed giver i mørke. De syntes begge at blive lige så forundrede som jeg. – "Tolv sous!" sagde den ene – "En tolvsous-mønt!" udbrød den anden, men svarede ham ikke.

Den fattige mand sagde, at han ikke kunne bede damer af deres rang om mindre, og bukkede sig lige til jorden.

"Å!" sagde de, "vi har ingen penge."

Betleren forblev tavs i nogle øjeblikke og fornyede derpå atter sin bøn.

"Tilluk ikke, mine smukke, unge damer, Deres øren for mig."

"Jeg forsikrer Dem, min gode mand," sagde den yngre, "vi har ingen småpenge."

"Gud velsigne Dem!" sagde den fattige mand, "og skænke Dem de glæder tusindfold, som De kan give andre, selv om De ikke har småpenge hos Dem."

Jeg lagde mærke til, at den ældre søster stak hånden i sin lomme – "Jeg vil se ad," sagde hun, "om jeg har en sou."

"Én sou! giv tolv," sagde den bønfaldende; "naturen har vist sig gavmild mod Dem; vær gavmild mod en fattig mand."

"Min barmhjertige skønne!" sagde han og henvendte sig til den ældre – "Hvad andet end Deres godhed og menneskekærlighed er det, der gør Deres glinsende øjne så elskelige, at De endog i denne mørke gang overstråler Morgenstjernen? Og hvad var det, der foranledigede marquisen af Santerre og hans broder til at tale så meget, såvel om Dem som om Deres ledsagerinde, da de nylig gik forbi?"

De to damer syntes at være meget rørte og stak uvilkårligt begge på engang hænderne i deres lommer og tog hver en tolvsous-mønt frem.

Striden imellem dem og den fattige supplikant var til ende – den fortsattes mellem dem selv, om hvem af dem, der skulle give almissen for at bilægge den gav de hver sin, og manden forføjede sig bort.

Gådens opløsning

Paris

Jeg ilede hurtigt efter ham; det var den selv samme mand, hvis held i at bede konen uden for hotellet om almisse havde givet mig så meget at bryde mit hoved med – nu opdagede jeg på engang hans hemmelighed eller i det mindste dens grundvold – det var smiger.

Liflige drik! hvor vederkvægende er du ikke for den menneskelige natur! Hvor mægtigt virker ikke alle dens evner og alle dens svagheder til din gunst! Hvor inderligt blander du dig ikke med blodet og leder det gennem dets vanskelige og indviklede kredsgang til hjertet!

Da den fattige mand ikke havde haft meget at bestille, var den dosis stor, som han her havde givet af den; vist nok er det, at han forstod at uddele den i ringere portioner for de mange pludselige tilfælde, han havde at behandle på gaderne; men hvorledes han bar sig ad med at berede, forsøde og forstærke den – det vil jeg ikke plage mig med at efterforske – det er tilstrækkeligt, at betleren tjente to gange tolv sous – og de kan bedst fortælle mere, som derigennem har opnået langt større fordel.

Paris

Vi kommer frem i verden, ikke så meget ved at gøre som ved at modtage tjenester; ofte tager man en vissen kvist og stikker den i jorden: siden vander man den, *kun fordi man har plantet den*.

Herr grev de B*** ville, blot fordi han havde bevist mig én tjeneste ved at forskaffe mig et pas, gå videre og vise mig endnu én, ved i de få dage, han opholdt sig i Paris, at gøre nogle personer af stand bekendte med mig; disse skulle atter forestille mig for andre og så videre.

Jeg var netop i rette tid blevet herre over min *hemmelighed* til at kunne drage nogen nytte af disse æresbevisninger; ellers ville jeg, som folk i almindelighed plejer, have spist et par gange til middag eller til aften i disse cirkler og derpå ved at *oversætte* franske blikke og miner til bredt engelsk, snart have forstået, at jeg havde bemægtiget mig en eller anden mere underholdende gæsts kuvert, og som følge deraf opgivet alle mine pladser; den ene efter den anden, blot af den grund at jeg ikke var i stand til at forsvare dem. Som sagerne nu stod, gik det ikke så ilde.

Jeg havde den ære at blive forestillet for den gamle marquis de B***; i længst forsvundne dage havde han udmærket sig ved nogle ubetydelige ridderlige bedrifter ved *la cour d'amour* [Note 40)] og levede endnu stedse i tanken om turneringer og lansebrydninger. Marquis de B*** ønskede, at alle mennesker skulle have et højt begreb om hans ridderlighed. "Han kunne nok have lyst til at gøre en lille tur til England," sagde han og erkyndigede sig meget om de engelske damer. "Forlad ikke Frankrig, jeg beder Dem, herr marquis," sagde jeg; "*les messieurs*

anglois kan allerede nu næppe få et venligt blik af dem" – Marquisen indbød mig til at spise til middag hos sig.

Herr P***, generalforpagteren, udfrittede mig lige så meget betræffende vore skatter. Han havde hørt, at de var meget betydelige.

"Hvis vi blot forstod at indkræve dem," svarede jeg med et dybt buk.

På andre vilkår ville jeg aldrig kunne være blevet inviteret til herr P***s koncerter.

Man havde falskelig udgivet mig hos madame de Q*** for en *esprit* Note 41) – Madame de Q*** var selv en *esprit*: hun brændte af utålmodighed efter at se mig og høre mig tale. Jeg havde næppe taget plads, førend jeg så, at hun ikke brød sig det ringeste om, hvorvidt jeg havde nogen ånd eller ikke – jeg var blevet indbudt for at overbevises om hendes. Jeg kalder Himlen til vidne, at jeg ikke en eneste gang åbnede min mund.

Madame de Q*** forsikrede hvert menneske, hun traf sammen med: "at hun aldrig i sit hele liv havde ført en interessantere samtale med nogen."

I en fransk dames herredømme gives der tre epoker. – Hun er koket – derpå fritænkerisk – og til sidst *dévote* Note 42): hun mister aldrig sit herredømme, men ombytter blot sine undersåtter; når fem og tredive år eller flere har forjaget kærlighedens slaver fra hendes enemærker, befolker hun dem atter med vantroens – og derpå med kirkens.

Madame de B*** vaklede imellem den første og anden af disse epoker; hendes roser begyndte mærkeligt at falme – hun skulle egentlig have hørt til fritænkerne i det mindste i fem år, førend jeg havde den ære at aflægge hende mit første besøg.

Hun lod mig tage plads ved sin side på den sofa, hvorpå hun sad, for desto bedre at kunne drøfte religionsspørgsmålet. – Kort at fortælle, madame de B*** underrettede mig om, at hun slet ikke troede på noget.

Jeg sagde til madame de B***, det kunne nu gerne være *hendes* princip, men jeg var overbevist om, at det ikke kunne være til hendes fordel at sløjfe udenværkerne, uden hvilke jeg ikke kunne begribe, hvorledes et citadel som hendes kunne forsvares – at der ikke gaves noget farligere i verden for en skønhed, end at være vantro; – jeg anså det derimod for en pligt, som jeg skyldte min religion, at underrette hende om, at jeg ikke i fem minutter havde siddet på sofaen ved hendes side, førend jeg havde fattet forvovne planer – og hvad andet end religiøse følelser og overbevisning om, at de også herskede i hendes bryst kunne have kvalt dem i fødslen?

"Vi er ikke af diamant," sagde jeg og greb hendes hånd, "og vi trænger til en tømme, indtil alderdommen til sidst lister sig frem og pålægger os den – men min dyrebare frue;" – vedblev jeg og kyssede hende på hånden – "det er alt for – alt for tidligt."

Jeg forsikrer, at hele Paris tilskrev mig den ære, at have omvendt madame de B***. Hun påstod i monsieur D*** og abbed M***s nærværelse, at jeg i en halv time havde sagt mere til gunst for den åbenbarede religion, end hele deres encyklopædi indeholdt imod den. – Øjeblikkelig blev jeg indført i madame de B***s koteri – og i to år opsatte hun at træde ind i den fritænkeriske epoke.

Jeg mindes, det var i dette selskab, midt i en samtale, i hvilken jeg viste *en første årsags* nødvendighed, at den unge greve de Fainéant førte mig ved hånden hen til den fjerneste

krog af værelset, for at meddele mig, at min solitaire var bundet for stramt om min hals. – "Den burde være *plus badinant* Note 43)," sagde greven, med et blik på sin egen – "*men ét ord til den viise, monsieur Yorick …*"

"*Og fra den viise*, herr greve, *er tilstrækkeligt*."

Greve de Fainéant omfavnede mig med større varme, end nogen dødelig gjorde det tilforn.

I tre samfulde dage var jeg af samme mening, som ethvert menneske jeg traf på. "*Pardi! ce Monsieur Yorick a autant d'esprit que nous autres.*" – "*Il raisonne bien,*" sagde en anden. – "*C'est un bon enfant* Note 44)," sagde en tredje – og for den pris kunne jeg have spist, drukket og levet lystigt hele mit liv igennem i Paris; men det var en skændig pris; jeg skammede mig over den; det var en slaves løn; al min æresfølelse oprørtes imod det; jo højere jeg steg, desto fastere måtte jeg hænge ved mit usle *system*; jo fornemmere *koteriet*, desto mere forkunstlede var dets medlemmer. – Jeg længtes efter naturens børn, og en aftenstund, efter på det skammeligste at have nedværdiget mig for fem-seks forskellige personer, blev jeg syg – gik til sengs – og befalede La Fleur at skaffe mig heste, for at begive mig på rejsen til Italien.

Maria

Moulines

Overflødigheds sorger, i hvilken som helst skikkelse, kendte jeg aldrig før nu. At rejse gennem Bourbonnois, den yndigste egn i Frankrig, i vinhøstens lystige stund, medens naturen udgyder sin overflødighed i alles skød, og medens hvert øje er hævet mod himlen: en rejse, på hvilken vi ved hvert skridt hører, hvorledes sang og spil ledsager *arbejdet*, og ser, hvorledes naturens børn fryder sig ved at indsamle deres druer – at rejse her igennem med mine let opvakte følelser, der opflammedes ved hver en gruppe, jeg traf på – og alle var de rige på begivenheder!

Retfærdige Himmel! – det ville opfylde tyve bind at beskrive! – og ak! jeg har kun nogle enkelte små sider at sammentrænge det på, og halvdelen af disse må helliges den stakkels Maria, som min ven, herr Shandy, traf sammen med i nærheden af Moulines.

Den historie, han fortalte om denne sindssvage pige, rørte mig meget, da jeg læste den; men da jeg kom i det nabolag, hvor hun opholdt sig, bemestrede den sig atter mit sind med så megen styrke, at jeg ikke var i stand til at modstå en drift, der tilskyndede mig til at gøre en omvej på en halv mil for at komme til den landsby, hvor hendes forældre boede, og erkyndige mig om hende.

Jeg tilstår, det er at opsøge sørgelige eventyr, lig ridderen af den bedrøvelige skikkelse; men jeg ved ikke, hvorledes det er,

jeg føler mig aldrig mere levende overbevist om, at der bor en sjæl i mit indre, end når jeg bliver vidne til slige begivenheder.

Den gamle moder åbnede døren; hendes blik sagde mig alt, endnu førend hun havde begyndt at tale. Hun havde mistet sin mand; "han var død," sagde hun, "af sorg, dengang Maria blev sindssyg, omtrent for en måned siden. I begyndelsen havde hun befrygtet," tilføjede hun, "at denne begivenhed skulle have berøvet hendes stakkels pige det sidste glimt af forstand; men tværtimod, hun var kommet lidt mere til besindelse – dog var der endnu udbredt en vis uro over hendes væsen, – hendes ulykkelige datter," sagde hun grædende, "vankede om på landevejen."

Hvorfor slår min puls så sagte, mens jeg skriver dette? Og hvorfor lod La Fleur, hvis hjerte kun syntes at være skabt til glæde, to gange hånden glide hen over sine øjne, da konen stod og fortalte det? Jeg vinkede ad postillonen, at han skulle vende om.

Da vi ikke var mere end en halv mil fra Moulines, opdagede jeg gennem en lille udhugning i krattet langs vejen, den arme Maria siddende under et poppeltræ – hendes albue hvilede i hendes skød, hovedet lænede hun mod sin hånd – en lille bæk rislede ved træets fod.

Jeg befalede postillonen at køre med vognen lige til Moulines – La Fleur at bestille aftensmad – jeg ville selv tilbagelægge vejen til fods.

Hun var klædt i hvidt, ganske således som min ven havde skildret hende, undtagen at hendes hår, der tidligere var bundet op i et silkenet, nu hang løst. Ligeledes havde hun fået et lysegrønt bånd, der faldt over hendes skuldre ned til hoften, til

sin spencer; ved enden af dette hang hendes fløjte. – Hendes ged havde været lige så troløs som hendes elsker, og i stedet for den havde hun fået en lille hund, der ved en snor var fæstet til hendes bælte; da jeg betragtede hendes hund, trak hun den nærmere til sig ved snoren. – "Du skal ikke forlade mig, Sylvio," sagde hun. Jeg så Maria i øjnene og bemærkede, at hun tænkte mere på sin fader end på sin elsker og sin lille ged, for da hun sagde disse ord, trillede tårer ned af hendes kinder.

Jeg satte mig tæt ved hendes side; og Maria lod mig tørre dem af med mit lommetørklæde, alt som de randt. Derpå vædede jeg det med mine – og så med hendes – og så atter med mine og derpå aftørrede jeg igen hendes – og medens jeg gjorde dette, følte jeg en så ubeskrivelig bevægelse i mit indre, at jeg er overtydet om, den umuligt kunne være fremkaldt ved en sanseaffektion alene.

Jeg ved, at jeg har en sjæl; og alle de bøger, materialisterne har forpestet verden med vil ingensinde kunne overbevise mig om det modsatte.

Maria

Da Maria havde fattet sig lidt, spurgte jeg hende, om hun kunne mindes en bleg, mager mand, der havde siddet mellem hende og hendes ged for omtrent to år siden? Hun svarede, at hendes sind havde været meget forstyrret på den tid, men at hun mindedes det på grund af to omstændigheder: for det første, fordi hun, dårlig som hun var, kunne se, at dette menneske følte medlidenhed med hende, for det andet, fordi hendes ged havde stjålet hans lommetørklæde, og hun havde slået den for dette tyveri – hun havde vasket det i bækken, sagde hun, og lige siden den tid gemt det i sin lomme, for at give ham det igen, hvis hun nogensinde atter skulle få ham at se, hvilket, tilføjede hun, han halvt havde lovet hende. Da hun fortalte mig dette, tog hun lommetørklædet op af sin lomme, for at vise mig det; hun havde indsvøbt det sirligt i vinløv og omvundet det med en slyngtråd. Da jeg foldede det fra hinanden, så jeg, det var mærket med et S. i et af hjørnerne.

Siden den tid, fortalte hun mig, havde hun vandret lige til Rom og var gået én gang rundt om St. Peterskirken – derpå var hun vendt tilbage – alene havde hun fundet vejen over Appenninerne – havde rejst hele Lombardiet igennem uden penge – og uden sko banet sig vej på Savoyens stenede veje. – Hvorledes hun havde udholdt dette, og hvor hun havde fået føden fra, kunne hun ikke sige – "*men Herren mildner vejret,*" sagde Maria, "for det klippede lam."

"Klippet i sandhed! og lige til skindet," sagde jeg; "og hvis du befandt dig i mit fødeland, hvor jeg har en hytte, ville jeg optage dig og beskærme dig; du skulle spise af mit eget brød og drikke

af mit eget bæger – Jeg ville være god imod din Sylvio – hvor svag du end måtte bære, hvor langt du end monne vanke omkring, ville jeg opsøge dig og bringe dig tilbage – når solen gik ned, ville jeg bede for os til Herren, når jeg var færdig med det, skulle du blæse din aftensang på din fløjte, og mit offers virak ville ikke være mindre velbehagelig, fordi den steg op i Himlen forenet med et sønderknust hjertes."

Mit sind var dybt bevæget, idet jeg sagde dette. Maris så, dengang jeg tog mit lommetørklæde frem, at det var alt for vådt til at kunne benyttes; hun ville absolut vaske det i bækken. – "Og hvor vil du tørre det, Maria?" sagde jeg.

"Jeg vil tørre det ved mit bryst," svarede hun; "det vil gøre mig godt."

"Og er dit hjerte endnu stedse så varmt, Maria?" sagde jeg.

Jeg berørte den streng, til hvilken alle hendes sorger knyttede sig – i nogen tid stirrede hun tankefuld på mit åsyn, og derpå tog hun, uden at sige et eneste ord, sin fløjte frem og spillede sin aftensang til den hellige jomfru. – Den streng, jeg havde berørt, dirrede ikke længere – efter nogle øjeblikkes forløb kom Maria atter til sig selv – lod sin fløjte falde og rejste sig.

"Men hvor går du hen, Maria?" – "Til Moulines," sagde hun.

"Lad os da følges ad."

Maria lagde sin arm på min, forlængede snoren for at hunden kunne følge os – og således betrådte vi Moulines.

Maria

Moulines

Skønt jeg hader afskeds- og velkomsthilsner for alle folks øjne på alfar vej, standsede jeg dog, da vi var kommet midt ind på torvet, for at betragte Maria for sidste gang og sige hende mit levvel.

Marie hørte, skønt hendes vækst ikke var høj, til de fuldkomne skønheder; sorgen havde meddelt hendes blik noget overjordisk; desuagtet var hun kvindelig, og over hendes hele væsen var der udbredt så meget af det, som hjertet ønsker og øjet ser efter hos kvinden, at hvis det forbigangnes spor nogensinde kunne udslettes af hendes sind og mindet om Elisa af mit, skulle hun ikke alene *spise af mit eget brød og drikke af mit eget bæger,* men Maria skulle hvile ved mit bryst og være mig en datter.

Farvel, stakkels, ulykkelige pige! Gid den olie og vin må kvæge dig, som en fremmeds medlidenhed, der traf dig på sin vej, nu gyder i dine vunder – Det væsen, som to gange sårede dig så dybt, er ene i stand til at læge dem for evigt.

Bourbonnnois

Jeg havde forestillet mig en rejse i vinhøsten gennem denne del af Frankrig som en fuldkommen glædesrus; men da jeg havde måttet bane mig vejen til den gennem sorgens port, havde mine lidelser gjort mig ganske uskikkede til at nyde: ved ethvert festligt lag så jeg stedse i baggrunden Maria siddende tankefuld under hendes poppeltræ, og jeg havde næsten nået Lyon, førend jeg var i stand til at fortrænge dette syn fra min fantasi.

Elskelige følsomhed! Uudtømmelige kilde til alt, hvad der forskønner vor glæde og forædler vor sorg!

Du fængsler din martyr til strålejet – det er dig, som hæver ham til *Himlen*. – Du vore følelsers evige væld! her åbenbarer du dig for mig – "*Det er din guddomskraft, der nu rører sig i mit indre*" – ikke som når i enkelte mørke, sørgmodige øjeblikke min sjæl "*gyser tilbage ved at beskue sig selv og ræddes for tilintetgørelse*" – for det er kun mundsvejr – men når den deler andres glæder og andres sorger. – Du er den kilde, fra hvilken alt har sit ophav, *du er det store hjerte, som slår i universets bryst* – du fornemmer det, når et hår falder til jorden i den fjerneste ørken i din verden. Det er dig, som tilskynder Eugenius til at drage mit sengeomhæng til side, når jeg lider, medens han tilskriver vejrliget, at hans nerver er rystede. Selv naturens rå søn besjæles af dig, mens han drager over de golde klipper – han finder et sønderrevet lam af en andens hjord – Jeg ser ham stå for mit øje; han læner sit hoved mod sin stav og betragter det medlidende – "Ak! var jeg blot kommet et øjeblik før! – det forbløder sig." – Hans ømme hjerte bløder også.

Fred være med dig, ædle hyrde – Jeg ser dig bekymret fortsætte din vej –men dine glæder skal opveje din sorg; for lykkelig er din hytte, lykkelige er de, som deler den med dig, og lykkeligere lammene, der leger omkring dig.

Aftensmåltidet

Idet vi begyndte at bestige bjerget Taurira, gik en sko løs på stanghestens forben; postillonen steg derfor ned, trak hesteskoen af og puttede den i sin lomme. Da vi skulle stige fem til seks mile i vejret og først og fremmest måtte stole på denne hest, påstod jeg, at skoen skulle slås på igen, så godt som det kunne lade sig gøre, men eftersom postillonen havde kastet sømmene bort, og hammeren i vognskrinet ikke kunne hjælpe synderligt uden dem, måtte jeg finde mig i at rejse videre.

Medens vi en halv mils vej derfra kørte over et stenet stykke vej, tabte den arme djævel nok en sko på det andet forben. Nu steg jeg for alvor ud af vognen, og da jeg opdagede et hus omtrent en mile til venstre, overtalte jeg postillonen, skønt ikke uden møje, til at køre derhen. Da vi kom nærmere, forsonede huset og den hele omgivelse mig snart med mit uheld. Det var en lille gård, omgivet med tyve tønder vinland, omtrent lige så store kornmarker, og lige ved huset, på den ene side, lå en *potagerie* Note 45) på halvanden tønde, forsynet med alt, hvad der kunne udbrede overflødighed i en fransk bondes hus – og på den anden side fandtes en lille skov, der afgav brænde til køkkenet. Det var omtrent klokken otte om aftenen, at jeg nåede gården, – jeg lod postillonen skøtte sig selv og gik lige ind i huset.

Familien bestod af en gammel, gråhærdet mand og hans kone tilligemed fem til seks sønner og svigersønner med deres koner og en jublende børneflok.

De sad alle ved siden af hinanden og spiste deres linsesuppe; et stort hvedebrød lå midt på bordet, og en flaske vin ved hver

ende af samme lovede at udbrede glæde over måltidet – det var en kærlighedsfest.

Den gamle mand rejste sig, gik mig i møde og indbød mig med ærbødig gæstfrihed til at tage plads ved bordet; mit hjerte havde allerede taget plads imellem dem i samme øjeblik jeg trådte ind i værelset; derfor satte jeg mig ned, som om jeg havde været en søn af familien, og for så hurtigt som muligt at gå ind i denne karakter, lånte jeg straks den gamle mands kniv, løftede brødet op og skar mig et dygtigt stykke; idet jeg gjorde dette, så jeg i alles øjne et vidnesbyrd om, at jeg ikke alene var hjerteligt velkommen, men at de også takkede mig, fordi jeg ikke syntes at have betvivlet det.

Var det ikke denne overbevisning, eller sig mig, natur! hvad det ellers var, der gjorde dette stykke brød så velsmagende – og hvilken tryllemagt jeg kan tilskrive, at den slurk, jeg tog af deres flaske, var så liflig, at jeg endnu til denne time kan smage den?

Havde aftensmaden været efter min smag, så var bordbønnen, der fulgte ovenpå, det meget mere.

Bordbønnen

Da aftensmåltidet var til ende, bankede den gamle mand i bordet med skaftet af sin kniv og bød dem at forberede sig til dans; i samme øjeblik signalet blev givet, løb konerne og pigerne alle sammen ind i en bagstue for at binde deres hår op, og de unge mandfolk begav sig til døren for at vaske deres ansigter og skifte sko; inden tre minutters forløb stod hver en sjæl parat til at begynde på en lille græsplet uden for huset. – Den gamle mand og hans kone var de sidste, der kom ud og lod mig tage plads imellem sig på en græsbænk ved døren.

Oldingen havde for nogle og halvtreds år siden ikke spillet så dårligt på *la vielle* [Note 46)] og i hans høje alder spillede han endnu ret godt til nærværende øjemed. Hans kone sang stundom lidt til melodien – hørte så op – og faldt atter ind med sin gamle mand, mens deres børn og børnebørn dansede foran dem.

Først midt i den anden dans, da der opstod en pause, under hvilken de alle skuede mod himlen, troede jeg at blive en opløftelse va'r, der var langt forskellig fra den, som i almindelighed forårsager eller følger oven på simpel lystighed. Med ét ord – jeg troede at skue *religionen* blande sig i deres dans; – men da jeg aldrig tidligere havde set den således beskæftiget, ville jeg have anset det for gøglebilleder af fantasien, der evigt fører mig i vildfarelse, hvis den gamle mand ikke, så snart dansen var ophørt, havde sagt, at dette var en fast skik, og at han hele sit liv igennem havde gjort sig det til regel, efter fuldendt aftensmåltid at kalde hele sin familie sammen for at danse og være glade, efterdi han troede, sagde han, at et

muntert og tilfreds sind var den bedste tak, som kunne bringes Himlen af en ulærd bonde.

"Såvel som af en lærd prælat," sagde jeg.

Den kildne sag

Så snart man har nået bjerget Tauriras top, går vejen øjeblikkelig ned ad til Lyon, og nu tager man afsked med enhver hurtig bevægelse. Det er en forsigtigheds-rejse, og følelserne står sig bedre ved ikke at ile for stærkt. Jeg afsluttede derfor en overenskomst med en *voiturin*, om at tage sig den fornødne tid til med et par mulæsler at bringe mig i min vogn i god behold gennem Savoyen til Turin.

Fattige, tålmodige, rolige og ærlige folk! frygt ikke; jeres armod, det skatkammer i hvilket jeres simple dyder opbevares, vil ikke blive jer misundt af verden, og den vil ikke trænge ind i jeres dale! Natur! trods din uregelmæssighed, viser du dig dog vennehuld midt i den mangel, som du har skabt – på trods af alle de store værker, du har omgivet dig med, har du kun haft lidet at give bort til leen eller til seglen – men dette lidet tilstår du sikkerhed og beskyttelse; og herlige er de boliger, der står således i ly.

Lad den trætte rejsende udstønne sine klager over faren og usikkerheden af jeres veje – jeres klipper – jeres afgrunde – vanskeligheden ved at komme op – det rædselsfulde ved at komme ned – de uoverstigelige bjerge – bjergstrømmene, som ruller store sten ned fra klippetoppene og spærrer vejen for ham. Bønderne havde hele dagen igennem været beskæftiget med at bortrydde et sådant klippestykke, der lå imellem St. Michael og Madane, og da min *voiturin* kom til dette sted, behøvede de endnu to timer, inden vejen ville blive nogenlunde fremkommelig. Her var intet at gøre, uden at vente med tålmodighed. Det var en tåget og stormfuld nat, så at min

voiturin såvel af denne grund, som formedelst opholdet, så sig nødsaget til at tage ind i et lille, ret anstændigt værtshus, som lå ved landevejen.

Jeg tog øjeblikkeligt mit sovekammer i besiddelse, fik en god ild antændt i kaminen, befalede at bringe aftensmad og takkede netop Himlen, at sagerne ikke stod slettere, da en vogn, i hvilken en dame og hendes kammerpige befandt sig, ankom.

Eftersom der ikke fandtes noget andet sovekammer i huset, førte værtinden dem uden videre omstændigheder ind til mig og sagde, idet de trådte ind, at der ikke var nogen her uden en engelsk herre, og at der befandtes to gode senge i værelset tillige med én endnu i den tilstødende alkove. Den tone, hvormed hun omtalte den tredje seng opvakte ingen store forventninger derom; imidlertid mente hun, at der var tre senge til tre personer; og hun turde nok sige, at herren ville gøre alt, for at de skulle få det bekvemt. – Dette tillod jeg ikke damen et eneste øjeblik at nære tvivl om, men erklærede straks, at jeg ville gøre alt, hvad der stod i min magt.

Eftersom denne erklæring ikke indeholdt en fuldkommen overgivelse af mit sovekammer, antog jeg endnu at være så meget ejermand af det, at jeg havde ret til at spille vært; jeg bad derfor damen om at tage plads, nødede hende til at tage sæde nærmest kaminen – forlangte mere brænde – bad værtinden om at udvide planen til aftensmåltidet og give os hendes allerbedste vin.

Næppe havde damen varmet sig fem minutter ved ilden, førend hun begyndte at vende sig om og tilkaste sengene et blik, og jo oftere hun vendte øjet til den kant, desto mere forlegent vendte det tilbage. Jeg følte for hende – og for mig selv

– for inden få minutters forløb havde hendes øjekast såvel som selve sagen sat mig i en lige så stor forlegenhed, som det var muligt damen selv kunne være i.

At sengene, vi skulle ligge i, var i ét og samme værelse, ville have været tilstrækkelig grund til at bevirke alt dette – men deres stilling gjorde sagen endnu betænkeligere, for de stod nemlig side ved side og så overordentlig tæt til hinanden, at der kun var plads til en lille rørstol imellem dem. – Hertil kommer, at de befandt sig nær ved kaminen på den ene side, medens en tyk bjælke, der gik tværs over værelset, stødte op til den anden og dannede en slags niche, som aldeles ikke virkede gunstigt på vor sømmelighedsfølelse. Hvis noget kunne have forøget vor forlegenhed, så var det den omstændighed, at sengene var så smalle, at enhver mulighed var afskåret til at damen og hendes pige kunne ligge sammen; hvis dette havde ladet sig gøre, ville min umiddelbare nærhed, skønt ingenlunde ønskelig, dog ikke have været så rædsom, at fantasien jo ikke uden alt for stor møje kunne have gledet hen over det.

Det indre lille kabinet tilbød os ringe eller ingen trøst, det var en fugtig, kold alkove med halvt itubrukne vinduesskodder og et vindue, der hverken var forsynet med glas eller oliepapir til at holde nattestormen ude. Jeg gjorde intet forsøg på at tilbageholde min hoste, da damen kiggede derind, og således var der kun to måder at ordne sagen på, enten at damen måtte opofre sit helbred for sine følelser, selv tage plads i alkoven og overlade sengen ved siden af min til sin kammerpige – eller at pigen måtte tage plads i alkoven osv.

Damen var en henved tredive år gammel , med kinder glødende af sundhed. Pigen var fra Lyon, omtrent tyve år

gammel og så munter og livlig som nogen af hendes landsmandinder. Der opstillede sig vanskeligheder over alt, og det klippestykke, der var årsag til al vor nød, hvor stort det end forekom, medens bønderne flyttede det, var kun en kiselsten i sammenligning med de hindringer, som nu stillede sig i vejen for os. – Jeg har endnu kun at tilføje, at den gensidige delikatesse, der ikke tillod os at meddele hinanden vore følelser ved denne lejlighed, ingenlunde bidrog til at lette den vægt, der hvilede på vore sind.

Vi satte os ned til vort aftensmåltid, og hvis vi ikke havde haft en ædlere vin, end et lille værtshus i Savoyen formår at tilbyde, ville vore læber have været tillukkede, indtil den hårde nødvendighed havde åbnet dem; – men damen, der havde nogle flasker bourgogne med i sin vogn, sendte sin *fille de chambre* ud efter et par, så at vi, da aftensmåltidet var endt, følte os besjælede af tilstrækkelig åndsstyrke til i det mindste uden tilbageholdenhed at tale om vor situation. Efter en underhandling på to timer, i hvilken tid vi havde vendt og drejet sagen og beset den fra alle kanter, var omsider de forskellige punkter blevet afhandlet og vor overenskomst blevet opsat i form af en fredstraktat, der, efter min mening, blev afsluttet med lige så megen samvittighedsfuldhed og oprigtighed på begge sider, som nogen, der indtil den dag i dag har haft den ære at blive opbevaret til efterverdenen.

Artiklerne var følgende:

1) Da rådigheden over sovekammeret tilkommer monsieur – og han antager, at sengen nærmest kaminen er den varmeste, nedlægger han påstand om, at damen skal indvillige i at tage plads i denne.

INDRØMMET af madame, under den betingelse, at da gardinerne om denne seng er af tyndt, gennemsigtigt kattun og ligeledes synes at være for snævre til at kunne trækkes sammen, skal *la fille de chambre* tillukke åbningen, enten ved hjælp af knappenåle eller med synål og tråd, således at de danne et tilbørligt skillerum mellem monsieur og hende.

2) Fra madames side fordres der, at monsieur hele natten igennem skal ligge i sin slåbrok.

AFSLÅET: eftersom monsieur ikke ejer nogen slåbrok; han har intet i sin vadsæk uden seks skjorter og et par sorte silkebenklæder.

Omtalen af silkebenklæderne forandrede hele artiklen – for benklæderne blev anset som ækvivalent for slåbrokken; og således blev det fastsat og indrømmet, at jeg hele natten igennem skulle ligge med mine sorte silkebenklæder på.

3) Damen forlangte og påstod, at, efter monsieur var kommet i seng og lyset og ilden udslukket, måtte han ikke tale et eneste ord hele natten igennem.

INDRØMMET: forudsat at monsieur måtte sige sin aftenbøn, uden at dette skulle anses som nogen overtrædelse af traktaten.

Kun et eneste punkt var blevet forglemt i denne traktat, og det var måden, på hvilken damen og jeg skulle være forpligtede til at klæde os af og gå i seng – der var kun en eneste udvej for os, og den overlader jeg læseren selv at finde ud af, dog med den højtidelige forsikring, at hvis det ikke er den mest delikate, man kan tænke sig, er det hans fantasis skyld – mod hvilken jeg ikke her retter min første klage.

Da vi nu var kommet i seng, var jeg, det være sig nu på grund af situationens nyhed, eller af hvilken som helst anden grund, ikke i stand til at lukke et øje. Jeg kastede mig først på den ene, så på den anden side, jeg vendte og drejede mig atter og atter indtil en hel time over midnat; men nu blev mit sind og min tålmodighed sat på en alt for hård prøve, og jeg udbrød:

"Ak min Gud!"

"De har overtrådt traktaten, monsieur," sagde damen, som ikke havde sovet mere end jeg selv.

Jeg bad tusind gange om forladelse, men forsikrede, at det kun havde været et hjertesuk. Hun påstod, at det var en fuldkommen overtrædelse af traktaten, jeg derimod, at dette tilfælde hørte ind under klausulen i den tredje artikel.

Damen ville på ingen måde give efter, skønt hendes skillerum derved betydeligt rokkedes; for i stridens hede kunne jeg høre to til tre knappenåle falde af omhænget ned på gulvet.

"På mit æresord, madame," sagde jeg og strakte min arm bekræftende ud af sengen.

(Jeg stod i begreb med at tilføje, at jeg ikke for hele verden ville have overskredet velanstændighedens grænser.)

Men *la fille de chambre*, der havde hørt vor ordstrid og befrygtede, at fjendtlighederne snart kunne udbryde, var ganske stille krøbet ud af sin alkove, havde sneget sig så tæt hen til vore senge, at hun var kommet ind i den snævre gang, der adskilte dem, og havde nærmet sig så meget, at hun befandt sig i en lige linje imellem sin frue og mig –

Så at jeg, da jeg udstrakte min hånd, fik fat på kammerpigens –

ENDE.

Om "En følsom rejse"

Forfatter: Laurence Sterne (1713-1768).
Første udgave: *A Sentimental Journey Through France and Italy, by Mr. Yorick*, T. Becket and P. A. de Hondt in the Strand, London 1768.
Denne udgave efter: *Yorick's sentimentale Reise giennem Frankrig og Italien*. Efter Laurence Sterne ved J. C. Magnus. S. Triers Forlag og Tryk. København 1841.
Oversætter: Jacob Johannes Carl Magnus (1812-1879).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter illustration af Maurice Leloir (1853-1940): *"The Pulse"* (1884).
ISBN 978-87-7628-328-5
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-551-8 (Ølstykke 2017)

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Les droits d'aubaine: Efterladenskaber tilhørende fremmede, (med undtagelse af schweizere og skotter) der dør i Frankrig, blev ifølge denne lov konfiskeret, også selv om arvingen er til stede. Da disse tilfældige indtægter er bortforpagtet, finder der aldrig nogen eftergivelse sted. (Forf. anm.) – Denne lov er nu ophævet. (Overs. anm.)

Note 2:

Desobligeant: således kaldes i Frankrig en vogn, der kun er indrettet til én person, heraf navnet: *den utjensvillige*.

Note 3:

***pours* og *contres*:** For og Imod *Overs. anm.*

Note 4:

Qu'un milord anglais présentait un écu à la fille du chambre: At en engelsk lord gav kammerpigen en daler.

Note 5:

Tant pis pour Mademoiselle Jeannetone: Så meget desto værre for jomfru Jeannetone.

Note 6:

Tant pis/tant mieux: Så meget desto værre/desto bedre

Note 7:

À ses terres … comme il plaisait à dieu: På sine godser (… og levede …) som Forsynet ville det.

Note 8:

C'est un garçon de bonne fortune: Det er en knøs, der gør lykke hos fruentimmerne.

Note 9:

Pasquiller: Anonyme satiriske skrifter. *Red. anm.*

Note 10:

Pour l'amour de dieu: For Guds kærligheds skyld.

Note 11:

Mon cher et très charitable monsieur: Kære og barmhjertige herre

Note 12:

Pauvre honteux: En skamfuld stakkel.

Note 13:

Et le bon Dieu vous bénisse encore: Og den gode Gud velsigne også Dem.

Note 14:

Bidet: Posthest

Note 15:

C'est un cheval le plus opiniâtre du monde: Det er den mest påståelige hest i verden.

Note 16:

Quelle étourderie!": Hvilken ubesindighed!

Note 17:

Faux pas: Fejltrin

Note 18:

Tourniquet: Drejebom

Note 19:

M'en croyez vous capable?: Tror De mig i stand til det?

Note 20:

La bourgeoisie: Borgerfolk

Note 21:

Haussez les mains, monsieur l'abbé: Op med hænderne, hr. abbed.

Note 22:

Rien que pour pisser: Blot for at pisse.

Note 23:

Les Égarements du Cœur et de l'Esprit: Hjertets og Forstandens Forvildelser, en frivol roman fra 1736 af Crebillon d. Y. *Udg. anm.*

Note 24:

Dieu m'en garde!: Gud bevare mig for det!

Note 25:

En vérité, monsieur, je mettrai cet argent àpart: I sandhed, min herre, jeg skal gemme disse penge for sig selv.

Note 26:

Ces messieurs anglois sont des gens très-ekstraordinaires: De herrer englændere er min sandten nogle meget besynderlige mennesker.

Note 27:

C'est une autre affaire: Det er en anden sag.

Note 28:

Chevalier de St. Louis: En ridder af St. Louis-ordenen.

Note 29:

Et ayez la bonté, mon cher ami … de me faire cet honneur là: Og hav den godhed, min kære ven, at bevise mig den ære.

Note 30:

Et monsieur est-il Yorick?: Er De Yorick, min herre?

Note 31:

Je le suis, etc.: Jeg er den person. – De? – Jeg – jeg som har den ære at tale med Dem, herr greve. – Gud! er De Yorick!

Note 32:

Un homme qui rit … ne sera jamais dangereux: Et menneske, der ler, vil aldrig være farligt.

Note 33:

Mais passe pour cela: Lad det nu være godt.

Note 34:

Vraiment … les français sont polis: I sandhed, franskmændene er høflige.

Note 35:

Mais vous plaisantez: Men De spøger.

Note 36:

Voyez-vous, monsieur?: Ser De, min herre?

Note 37:

En conscience: Samvittighedsfuldt.

Note 38:
C'est deroger à la noblesse, monsieur: Det er at opgive sin adel, herre.

Note 39: **Pour faire le galant vis-à-vis de sa maitresse:** For at han kunne gøre sin kæreste sin opvartning.

Note 40:

La cour d'amour: Kærlighedshoffet.

Note 41:

Esprit: Et vittigt hoved.

Note 42:

Dévote: Skinhellig

Note 43:

Plus badinant: Mere utvungen.

Note 44:

Pardi! Ce monsieur Yorick a autant d'esprit que nous autres." – "Il raisonne bien." – "C'est un bon enfant": Denne hr. Yorick er min sandten lige så åndrig som vi selv – Han taler godt for sig – Det er en skikkelig fyr.

Note 45:

Potagerie: Køkkenhave

Note 46:

La vielle: En fransk lire med klaviatur.